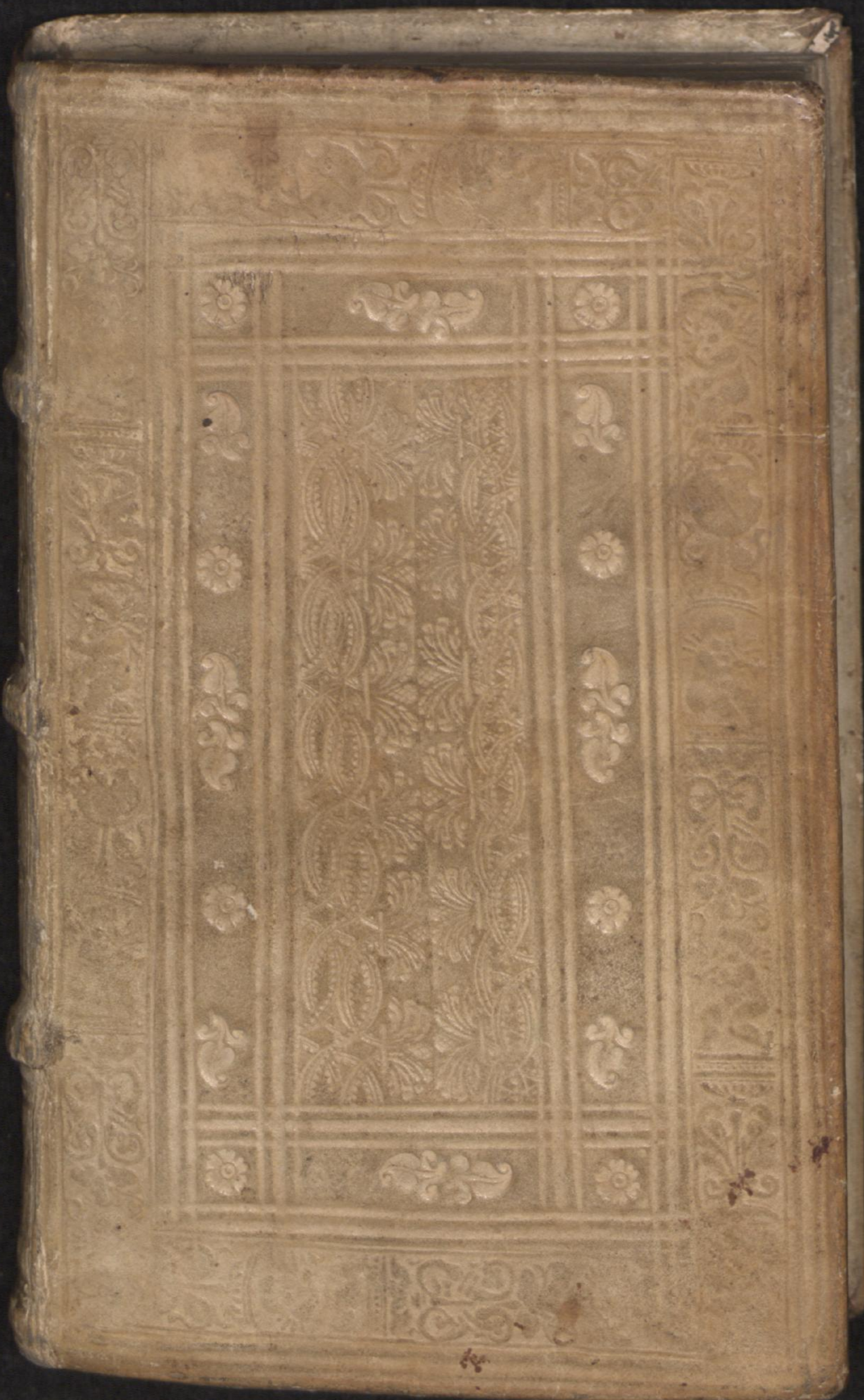
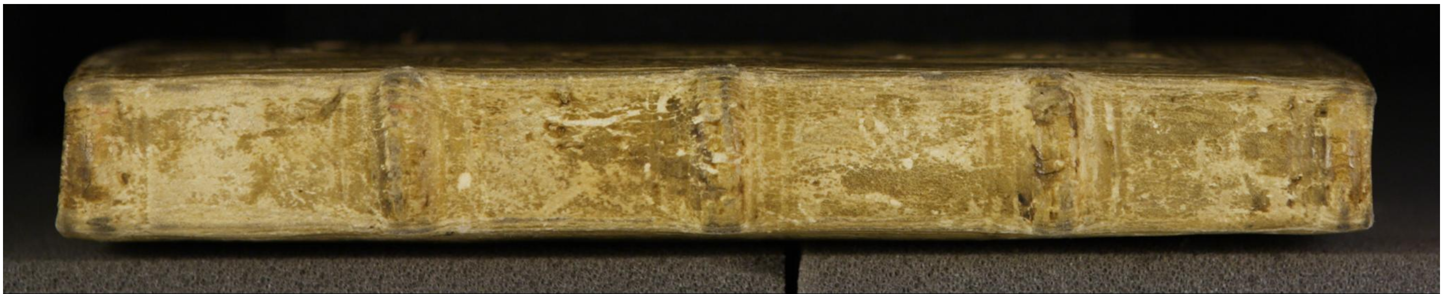

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

8, -20
Box

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

LN 822
ex 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Doctrina ac pietate
singulari M Iohanni
monasteriensi collegae
ac fratri charissimo
Nicolaus Hemmingius
d.d.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

8,-20.
BOX

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

DE LEGE NA-
TVRÆ APODI-
CTICA METHODVS
CONCINNATA
PER
NICOLAVM HEMMIN-
GIVM.

Liber Danielis Ge-
orgij. ad. 1605.

Rom. 2.

Gentes oſtendunt opus legis ſcriptum in
cordibus ſuis, unà teſtimonium reddente
ipſorum conſcientia.

VVITEBERGÆ

Excudebant Hæredes Georgij Rhaw.

M. D. LXII.

Dno Georgio D. pastori
in arce Bergensi Johannes
Spilhomius ... dd.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

SPLENDORE GE-
NERIS, DOCTRINA
ET VIRTVTE CLARISSIMO
*Viro, Domino Erico Krabbe Equiti aurato
atq; ſenatori Regni Daniæ ſapientiſſimo,
Domino de Buſtrup, Patrono ac Do-
mino ſuo imprimis obſeruan-
do: Gratiam & pa-
cem precatur*

NICOLAVS HEMMIN-
GIVS.

VETVS (teſte Plutarcho) dictum eſt, uir clariſſime, ſine iuſticia ne Iouē quidem poſſe principem agere: quo ſane dicto ſignificatur, & maximè arduum eſſe principis munus, & magnam iuſticiæ uim, ſine qua nulla reſpub: nulla domus, deniq; nulla ſocietas conſeruari poteſt. Nam ut lex regulam iuſticiæ, quæ eſt uinculum humanæ ſocietatis, præſcribit: ita magiſtratus eſt (quem ſummi Philoſophi νομοφύ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

λακα, hoc eſt, legum cuſtodem uocant) totis uiribus in hoc incumbere, ut uinculo legum, quod eſt iuſticia, corpus reipublicæ contineat. Etenim ut corpora noſtra ſine mente, ſic ciuitas ſine lege, iuſticiæ norma, ſuis partibus & neruis & ſanguine & membris (ut ait Cicero) uti non poteſt. Quapropter meritò laudandi ſunt legum conditores, ut ſanctiſsimi iuſticię myſtæ ac miniſtri, qui ipſos legum fontes in natura quærentes incolumem hominum inter ſe coniunctionem cõſeruare uoluerunt. Nulla enim ſocietas niſi iuſta fuerit, conſtans & incolumis permanebit diu, atq; ideò leges (quæ hoc nomen iuſtè merentur) hoc ſpectant, hoc uolunt, ut iuſticia inter ſe coaleſcant homines, quo eorum ſocietas inter ſe ſit ſancta ac ſtabilis.

Huius autem iuſticiæ ueluti nerui quidam ſunt, religio ſiue cultus diuinus, natura communis, ſuperiorum & inferiorum ordo, cognatio, affinitas,

tas,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tas, contractus, officia in ſocietate hu-
mana uaria, unde fit ut alij aliorum
indigeant opera. Hos neruos lex ipſa
ſeu magiſtratus, qui eſt ueluti uiua
quædam lex, ſtabilire, conſeruare ac
regere debet, cauebitq; ne his neruis,
aut nimium laxatis, aut omninò rup-
tis, corpus Reipublicæ eneruetur, ac
paulatim concidat. Hac enim de cauſa
legi præficitur magiſtratus ut cuſtos,
qui ut anima in corpore, ita ipſe in re-
publica neruorum iuſticiæ moderator
ſit. Membra autem quæ nolunt ſe his
neruis regi, aut corrigat magiſtratus,
aut ſi ſe corrigi non patiuntur, de cor-
pore abſciſſa abijciat, ac imitetur ſapi-
entes medicos, qui membra hominis
quę ſana ſunt, bona uictus ratione, atq;
alijs legibus ad conſeruandam ſanita-
tem ſpectantibus, conſeruant, affecta
autem curant ſi poſſunt, at ea, quæ me-
dicina non emendantur, ſed putreſ-
cunt magis, abſcindunt, ne contagio-
ne ſua, ſana paulatim inficiant mem-
bra, donec totum corpus infectum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

collabatur. Huc reſpexit Poëta cùm diceret:

ſed immedicabile vulnus
Enſe recidendum eſt, ne pars ſincera trahatur.

Et illud:

Morbida facta pecus totum corrumpit ouile,
Ne maculet alias eſt ſeparanda grege.

Romani cùm inter plebem & Patres diſſenſiones ortas, legibus à Romulo latis componere nequirent: tres legatos in Græciam miſerunt, hoc mandato, ut leges Solonis deſcriberent, & mores & inſtituta reliquæ Græciæ cognoſcerent, ut uel iſto pacto componi ſtatus ciuitatis Romanæ, exemplo Græcorum poſſet. Poſtquàm autem gnauiter negotium à legatis tranſactum eſſet, proximo anno redierunt, creatiq; ſunt Decemuiri legum ferendarum, qui primùm decem tabulas iuris ciuilis Rom: ſcripſerunt, deinde addiderunt duas, approbatæq; ſunt omnes comitijs Centuriatis, atq; hæ ſunt nobiliſsimæ leges quæ dicuntur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tur duodecim tabularum. Sapienter etenim iudicârunt Romani, non tam uiribus quàm bonis legibus, quæ bonorum morum ſunt normæ, concordiam ciuium ali foueriq;, atq; adeò ciuitatem ipſam non tàm muris, quàm moribus muniri.

Huc pertinet feſtiuiſsimum quoddam Plauti dictum: rogat hiſce uerbis uirginem Sagariſtio ſeruus, ut munitum tibi uiſum eſt oppidum? reſpondet illa, ſi incolæ bene ſunt morati, pulchrè munitum arbitror: perfidia & peculatus ex urbe & auaritia ſi exulant: Quarta inuidia. Quinta ambitio. Sexta obtrectatio. Septima periurium. Octaua indiligentia. Nona iniuria. Decima, quod peſsimum aggreſſu ſcelus. Hæc niſi inde aberunt, centuplex murus rebus ſeruandis parum eſt. Huc proinde leges pertinent, ut iuſticiæ norma homines retineantur in officio & inter ſeſe iuſticiæ neruis ueluti colligantur. Quare Sci-

pio præclarè dicit, tunc eſſe Rempubli-
cam, hoc eſt rem populi, cùm bene ac iuſtè geritur, geritur autem tum demum bene ac iuſtè, cùm iuxta iuſticiæ normas, hoc eſt, leges uiuitur, huc & illud Ennij:

Moribus antiquis res ſtat Romana viriſq;.

ſentit enim grauiſsimus Poëta, morum probitate iuxta legum præſcriptum & fortitudine animorum conſtare reipublicæ incolumitatem.

Etſi autem omnes ſani unà nobiſcum fatentur unam iuſticiam eſſe, quæ domos, quæ ciuitates, quæ prouincias, quæ regna conſeruat: (Nam Carneadem, qui diſputandi gratia iniuſticia conſeruari rempublicam affirmauit, & Romanos qui antiquum illud dictum, quod ex Plutarcho ſuprà adduximus inuerterunt, dixeruntq;, Sine iniuria rempublicam regi non poſſe, contemnendos iudico, ille enim acuminis laudem in defendendis contrarijs ſententijs quærebat, hi autem reſpexerunt ad initium Romanæ reipubli-

publicæ, nam iſto dicto falsè ſignifica-
bant, ſi iuſti uelint eſſe Romani, hoc
eſt, ſi aliena reſtituant, ad caſas eſſe re-
deundum, & in miſerijs tabeſcendum)
Tamen fuerunt qui de iuſticiæ origi-
ne, non eodem modo iudicârunt.
Nam ut ex Platone conſtat, alij iuſtum
natura talem eſſe, alij tantùm opinio-
ne hominum diſputarunt, atq; hi ſu-
am ſententiam ex eo potiſsimùm con-
firmare uidebantur, quòd lex, quam
ſæpe iuſticiæ normam eſſe teſtati ſu-
mus, non ſit eadem ubiq; & apud om-
nes, nam alios populos, alijs uiuere
legibus extra controuerſiam eſt. Mi-
nos apud Platonem, quo confirmet
iuſtum, opinione iuſtum eſſe & non
natura, contrariarũ legum hæc exem-
pla recitat. Carchedonij, ut legitimum
& pium, Saturno litare liberos ſuos le-
ge ſtatuunt. Licienſes lege coacti pa-
tria, ſuorum mortuorum funera do-
mi ſuæ humant. Sed utrunq; Atheni-
enſes ut illegitimum & impium rectè
deteſtantur, immo lege contraria ca-

uent,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

uent, ne quis uel liberos ſuos litet Saturno, uel mortuum domi ſepeliat. Adduci poſſent multa, non barbaræ impietatis exempla, de legibus contrarijs, quæ confirmare eorum ſententiam uidentur, qui dicunt iuſtum non natura ſed opinione tale eſſe.

Verùm horum ſententiam falſiſsimam eſſe ſapienter diſputat Socrates Platonicus, hic enim affirmat iuſta, iuſta eſſe, & honeſta, honeſta: & contrà iniuſta iniuſta, & turpia, turpia: idq; ubiq; & apud omnes homines, & definit legem non eſſe opinionem hominum, ſed τοῦ ὀντὸς ἑύρεσιν, hoc eſt, ueritatis inuentionem. Nam ea demum lex, legis nomen ritè ſortitur, quæ non ſolùm authoritatem principum & magiſtratus habet, uerum etiam (idq; multò magis) ratione firma & immota nititur.

Hæc ratio aliunde peti non debet, quàm ex duobus, nempe, ex natura ipſa, & fine legis. In natura ipſa ſunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſunt ſemina quædam iuſti & honeſti, præterea iudicium, quo iuſta & honeſta iniuſtis & turpibus præferantur. Ex his ſeminibus oriuntur leges quæ deſtinantur incolumitati reipublicæ, non aberranti ab ultimo fine, ad quem omnia referri oportet. Quęcunqꝫ leges iſto pacto ſunt extructæ, ſolę merentur leges dici, & non quæuis Tyrannorum decreta aut potentum placita.

Imperator quidam legem tulit, qua ſanciuit licere uni marito ſimul duas habere uxores, hanc legem multi amplectebantur, parum ſoliciti de legis latæ iuſta ratione, uerùm, quia hæc lex non manet intra iuſtas metas, hoc eſt, non proficiſcitur à natura, & tendit ad incolumitatem reipublicæ, non aberrantem ab ultimo fine, nequaquàm legis nomine digna cenſeri debet, ſed potius turpiſsimæ libidinis cœnum dicenda eſt. Neqꝫ enim alia de cauſa tulit hanc legem Imperator iſte, quàm ut legis prætextu ſuam tegeret libidi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

libidinem. Quicunq; ergò iſti impuro decreto obtemperârunt, non excuſantur Imperatoris authoritate, ſed à lege naturæ quæ eſt & Dei, damnantur. Nam & à natura aberrârunt, & Deum naturæ opificem contempſerunt ingrati.

Quocirca in qualibet lege ratio, quam dixi, diligenter ſpectanda eſt: ad quam cùm lex congruit à magiſtratu legitimo lata, iuſtum cenſebitur quicquid ſecundum legem latam fit, contrà iniuſtum quod contra legem committitur, neq; hoc opinione iuſtum aut iniuſtum æſtimandum eſt, ſed natura & reuera. Sed de hac quæſtione copioſius ſuo dicetur loco.

Hæc diligentia reuocandi leges, iuxta quas uiuere in hac humana ſocietate nos decet, ad ſuam originem & proprium finem, digna eſt imprimis bonis uiris. Nam huius rei obſeruatio non ſolùm amorem in placidis naturis erga leges excitat, uerum etiam alium

iucundiſ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

iucundiſsimum fructum habet. Quid enim quæſo iucundius eſſe poteſt, quàm uidere methodum pulcherrimam, quam ſequuti ſapientes ueteres, ſuas leges extruxerunt? ut interim taceam, non parum eſſe, ubi uel minimum deflexerint legum latores à iuſta legum ratione, perſpicere.

Paulus fatetur gentes huius methodi ductu eô perueniſſe, quòd eadem, quæ Deus ſua lege proponit, agnouerint: etſi ab agnita hac noticia, uitio naturali & conſuetudine malorum uicti poſtea aberrârunt. Quare agnoſcenda eſt hæc lux, & gratiæ Deo agendæ ſunt, quòd ipſe hac luce naturam humanam ornauerit, ac etiam poſt lapſum igniculos quoſdam in natura reliquerit, qui dum excitantur cogitatione, pulcherrima uirtutum ac legum harmonia & ueluti ædificatio quædam agnoſcitur.

Huius rei digniſsima admiratio me impulit, ut de fonte legum, quem legem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

legem naturæ uſitatè uocamus, nonnulla ſcriberem: idq; methodo certa & Philoſophica, quò initia, progreſſus, metæ & regreſſus clarè conſpiciantur. Videmus omnes artes ſuis methodis eſſe comprehenſas, ut Grammatica, Dialectica, Geometria, Arithmetica, Muſica, Phyſica, atq; alię, et quęlibet ars ut magis perſpicua eſt ſcripta methodo, ita & in admiratione eſt maiori. Medici etſi ſua axiomata à Phyſica mutuantur: tamen non poſtremas laudes ob artis ſuæ methodum merentur. Habent & leges ciuiles ſuam methodum, quibus axiomata ſuppeditat Philoſophia moralis.

Etſi autem multi, cùm Poëtæ (ut Pythagoras, Theognis, Phocylides, Cato, alijq; non pauci) tum Philoſophi (ut Plato, Ariſtoteles, Plutarchus, Cicero,) præcepta morum tradiderunt, ac noſtra ætate Philippus Melanthon (cuius ſanctiſsimi uiri decus, nec uiperina multorum ingratitu-

do,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

do, nec occultæ maleuolorum inſidiæ, nec apertæ aduerſariorum calumniæ obſcurabunt unquàm) de Philoſo- phia morali ſapientiſsimè & utiliſsimè ſcripſit : nullus tamen adhuc, quod ſciam, hæc elementa tradidit & oſten- dit uiam progreſſus demonſtratiui in hac nobiliſsima naturæ, ut ita dicam, arte, quod ſane ſummis illis uiris haud fuiſſet difficile, ſi naturæ principia, & inde concluſionum extructiones, ea tractare methodo propoſuiſſent, quam nos ſequimur.

Sunt fortè qui dicent, non opus fuiſſe ea quæ natura omnibus nota di- cuntur, ad artis limites reuocare. His nihil aliud reſponſum uolo, quàm quod eadem ratione poſsint improba- re conatum maximorum hominum, qui Dialecticam ad certam reuocârunt methodum, nam & ea, particula quæ- dam legis naturæ eſt.

An non (inquies) de hac lege multa præclarè in Platone, Ariſtotele,

Xeno-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Xenophonte, Plutarcho, Cicerone &
aliјs leguntur : hoc quidem uerisſi-
mum eſſe fateor, ſed eorum nullus ea
ad certam & iuſtam eamqꝫ uniuerſa-
lem methodum reuocauit, quæ ſpar-
ſim in illorum ſcriptis leguntur : quod
equidem tentandum ſaltem iudicaui,
ſperans bonos uiros non improbatu-
ros eſſe hunc meum conatum, præ-
ſertim cùm cupiam prodeſſe ſtudiјs iu-
uentutis. Non enim dubito & ſum-
mè utile & periucundum fore moralis
Philoſophiæ ſtudioſis, uidere initia,
progreſſus, ac metas legis naturæ: con-
ſiderare principia & ueluti elementa
axiomatum moralis Philoſophiæ, ex
quibus hypotheſes innumeræ, adhibi-
ta Philoſophica apodixi, in legibus po-
liticis & Oeconomicis extruuntur:
obſeruare ſyntheſes & analyſes demon-
ſtrationum: perſpicere qua uia omnia
iura & omnes leges ad ſuos fontes re-
uocari poſsint.

Hinc etiam futurum ſpero, ut
non amplius Ethicæ ac iuriſprudentiæ
ſtudioſi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

nata lex, quam non didicimus, acce-pimus, legimus: Verum ex natura ip-ſa accepimus, hauſimus, expreßimus, ad quam non docti, ſed facti, non in-ſtituti, ſed imbuti ſumus.

Sophocles hoc ipſum compro-bat, cùm leges naturæ vocat ἄγραπτα καὶ ἀσφαλῆ θεῶν νόμιμα, *hoc eſt, non ſcripta, firma tamen & ſolida Deo-rum legitima, vt quæ nemini vn-quàm mortalium violare fas ſit.*

Ariſtoteles eandem legem vo-cat nunc δίκαιον ἔμψυχον, *ex quo om-nis lex ſcripta vim ſuam mutuatur, interdum* λόγον, *interdum* νοῦν, *quas duas voces Cicero coniungens ait, lex illa quam dij humano generi dederũt, eſt ratio mensq́; ſapientis, videlicet ra-dius quidam diuinæ iuſticiæ in mente lucens, id quod Euripides eleganter expreßit his verbis: Tanta lux (in-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

quit) de cœlo nobis affulſit, vt etiam Heſpero Luciferoq; ſplendidior ſit: quæ verò huic aduerſantur è profundis emerſere tenebris.

Demoſthenes legem dicit εὕρημα καὶ δῶρον θεῶν, *inuentum & donum Deorum, quod ſanè tum demum de lege ſcripta dici poteſt, quando lex ſcripta lege naturæ vt fundamento nititur.*

Quæ hactenus diximus mediocriter nobis rationem nominis explicant: Nunc vt nobis viam ſternamus ad iuſtam definitionem, quaſdam breues legis naturæ ἀποδόσεις *& aſsignationes adijciam.*

Primum itaq; occurrit illa Ciceronis: Lex naturæ, eſt ratio ſumma inſita in natura, quæ iubet ea quæ facienda ſunt prohibetq; contraria. Summa ratio dicitur, quia à diuina

mente

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

mente profecta, æterna imperandi prohibendiq́ norma eſt, hoc eſt, in humana mente lucens rectè agendi ratio. Quia ergo iubet & prohibet, lex dicitur, & quoniam inſita eſt in natura, naturalis cognominatur.

Alius quidam ita definit: Lex naturæ eſt certa & indubitata ſententia Dei, mentibus hominum impreſſa, qua docemur quæ facere, & quæ fugere oportet, hoc eſt, noticia diſcriminis honeſtorum & turpium, vt illa quidem expetantur, hæc vero caueantur. His ita breuiter notatis iuſtam definitionem & abſolutam, colligam, hoc modo:

Lex naturæ eſt diuinitus impreſſa mentibus hominum noticia certa, principiorum cognitionis & actionis, atq; concluſionum ex iſtis principijs demonſtratarum proprio fini ho-

minis congruentium, quas ex princi-pijs neceſſaria conſequentia ad humanæ vitæ gubernationem extruit ratio, vt homo ea quæ recta ſunt cognoſcat, velit, eligat, agat, vitetq́ contraria, quorum omnium & teſtis & iudex conſcientia hominibus diuinitus eſt attributa.

Hæc plenior definitio plurima continet, quibus explicatis patebit quàm latè ſe extendat naturæ vis in hominibus, quantum quidem ad expetenda & fugienda attinet. Nam de his tantùm inſtituta eſt noſtra oratio, non de ſingulis motibus & proprietatibus in animantibus. Quemadmodum itaq́ propoſui, ſingula definitionis membra, eo quo propoſita ſunt ordine perſequar, & veluti anatomiam quandam inſtituam, quo omnia diſtinctius & clarius percipiantur.

Primum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Primum itaq; definitio noſtra meminit originis legis naturæ, & ipſam ad Deum refert authorem, qui eam mentibus humanis impreſſit, vt ſit tanquàm radius quidam diuinæ mentis & ſapientiæ. Verùm quia hoc ſuprà aliquoties dictum eſt, hîc tantùm quarum rerum nos hæc legis naturæ origo admoneat, breuiſſimè indicabo.

Primum itaq; hæc legis naturæ origo nos commonefaciet de ipſius authoritate, dignitate, æquitate. Fieri enim non poteſt, quin quod DEum authorem habet, iſtis omnibus emineat.

Deinde eadem origo admonebit nos, quòd vt quicquid iuxta hanc legem fit, rectè fiat: Ita omnis huius legis violatio non ſolùm cum natura, verumetiam cum Deo ipſo pugnare

videatur. Quare admodũ rectè veteribus Philoſophis θεομαχεῖν dicuntur, quicunq; huius legis limites perverſè transgrediuntur: vnde & θεόμαχοι, qui lege hac ſpreta pro ſua vixerunt libidine, dicti ſunt.

Hîc deploranda humana perverſitas, primorum parentum lapſum ſequuta. Nam inde effectum eſt, quod tanta ſit hominum aduerſus hanc Dei legem contumatia & rebellio. Sol, Luna & aſtra omnia diuinæ ordinationi obtemperant & conficiunt, iuxta legem ſibi impoſitam, ſuum curſum præfinito temporis ſpatio: homo in medio conſtitutus veluti ſpeculator quiſpiam, ſolus contumaciæ reus peragitur, vt qui legi & ordinationi diuinæ non velit eſſe ſubiectus. Tanta eſt peruerſitas, tanta contumatia hominum aduerſus naturæ opificem.

De

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

De origine hactenus: Sequitur quod lex naturæ ſit noticia eaq́ certa. Nam normæ legis naturæ, neq́ ſunt opiniones ambiguæ, neq́ ſententiæ ἀκαθάληπτοι, quæ percipi non poſſunt: Sed ſunt firmæ rerum expetendarum & fugiendarum perceptiones, quas firma aſſenſione ἄνευ τῆς ἐποχῆς Academicorum amplecti oportet.

Priuſquam autem ad noticiæ materiam, hoc eſt, ad principia veniamus, de modo certitudinis & appræhenſionis dicam nonnihil, quò reliqua melius intelligantur.

Quomodò itaq́ illa certitudo efficitur? Quæ appræhenſionis ratio? Omnium primum hoc conſtat ex Ariſtotele (quod & ipſe ſenſus communis conuincit) duo eſſe actionum principia, cognitionem & appeti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tum. illa rem percipit qualis ſit, hic eandem aut ſectatur aut fugit.

Eſt autem cognitio duplex, Vna ſenſitiua, altera intellectiua, quomodo utraq; fiat breuiter explicandum, ac primum de ea dicam quæ eſt ſenſuum, & fit hoc modo.

Primùm, obiectum mouet externum ſenſum, vt exempli cauſa, pulchritudo, viſum: dulce, geſtum: odorificum, olfactum: ſonorum, auditum: molle, tactum: &c.

Deinde communis ſenſus, cuius ſedes in cerebro eſt, ea quæ ab exterioribus ſenſibus offeruntur excipit, & eorum ſimulacra quædam fingit.

Tum ſi temporis interuallum interponitur eadem retinet memoria, quam confirmat & tuetur recordatio ac meditatio.

Hic

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Hîc inſurgit appetitus, qui rem placentem vtpote iucundam & voluptuariam apprehendit, ex quo impetus fit ad actionem, ſeu ad rei expetitæ fruitionem & vſum.

Verùm hîc niſi legi naturæ ſeu rectæ rationi obtemperatum fuerit, ſæpiſsimè peccatur, cùm in expetendo, tùm in fugiendo. Appetitu enim animali, qui ſequitur cognitionem ſenſitiuam, ſæpe expetimus ea, quæ aduerſantur appetitui rationis. Nam vt ille brutum, ita hic humanum ſequitur iudicium: & rurſus ſæpè auerſamur appetitu animali, quæ eſſent reuera expetenda.

Eſt proinde diſcernendum inter obiecta ſenſuum. Nam alia ſunt in quæ fertur animalis appetitus, alia quæ idem aſpernatur & fugit. Appetimus autem ſenſu animali, quæ gra-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ta, iucuuda & voluptuaria videntur, quæ vno nomine generali, voluptates dicuntur corporales. Nam ſunt etiam animi voluptates, de quibus alio dicetur loco.

Corporalium voluptatum tres differentiæ ſunt: Nam aliæ ſunt naturales & neceſſariæ ſimul: aliæ ſunt naturales & non neceſſariæ: aliæ nec naturales nec neceſſariæ. Qui in hæc triplicia voluptatum genera ſine diſcrimine & ſimili impetu abripitur, porcus eſt potius quàm homo cenſendus. Quare qui rationem ducem ſequi mauult quàm ὁρμῶ abſq; ratione, hoc teneat ac ſeruet diſcrimen.

Voluptas corporis naturalis & neceſſaria, cibi & potus eſt, ac veſtimentorum. Hæc naturalis dicitur, quia natura expetitur, Neceſſaria, quia ſine ea naturæ incolumitas

tas conſeruari nequit. Verum hæc cautio adhibenda eſt, vt ijs contenti ſimus, quæ naturæ ſufficiunt, ad ipſius conſeruationem & functionum naturalium exequutionem.

Voluptas corporis naturalis & non neceſſaria, rerum venerearum eſt. Hæc tametſi pertinet ad totius generis conſeruationem atq; ideò naturalis exiſtit: Tamen non eſt neceſſaria, quia ſapiens ea carere poteſt, imò omnino illicita iudicanda eſt, niſi ratione & lege gubernetur. Nam ſi ratione gubernatur, naturali & diuino iure probatur: ſin contra rationem fertur, naturam fœdat & contaminat.

Voluptas corporis nec naturalis nec neceſſaria eſt ebrietatis, libidinis, commeſſationum, repletionum neceſſitatem excedentium. Hæc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

non eſt naturalis, quia naturam corrumpit: non neceſſaria, quia ea carere poſſumus. Hæc adeò à lege naturali abhorret, vt etiam beſtiæ multæ eam auerſentur ac fugiant. Hanc igitur qui ſequuntur, indigniſſimè faciunt. Nam ſeipſos infra beſtias miſerrimè deijciunt.

Execrandus eſt itaq; Epicurus, qui in hoc voluptatis genere ſummum hominis bonum atq; adeo finem bonorum poſuit: contra huius peruerſiſſimum dogma, pugnat naturæ humanæ dignitas: pugnat facultatum animorum in hominibus eminentia: pugnat voluptatis, quam captat Epicureus ſubiectum, obiectum, vilitas, communitas, vis & euentus: pugnat appetitus rationis & rectum in omnibus ſanis hominibus iudicium: pugnat conſcientia: pugnant

omnium

omnium verè ſapientum ſuffragia: pugnant præſtantiſſimorum virorum & excellentium fœminarum exempla laudabilia: vt interim taceam de doctrina cœleſti. Hæ rationes ſua claritate facilè diſpellunt fœtidos fumos, quos voluptatis Epicureæ miſera & inſana mancipia eructant. Quare porcis qui ſunt de grege Epicuri, eos relinquamus.

Hactenus de obiectis ſenſuum iucundis, quæ vel expetere vel non expetere licet. Iam alia obiecta reſtant, quæ ſenſibus ſunt aſpera & moleſta, & hæc non ſunt vnius generis. Nam quædā naturæ inimica ſunt, & properantes ad ſcientiam & virtutis decus impediunt: vt ſunt, morbus, carcer, exilium, paupertas & huiuſmodi alia: Hæc ſi vitari nequeunt, conandum eſt, vt in ijs vel

ſcin-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſcintillula virtutis luceat: quædam ſunt ſine quibus ad Palladis & virtutis arcem, hoc eſt, ad veri ſcientiam & virtutis iuſtam actionem nemini patet aditus, vt ſunt ſtudia, labores, ſumma diligentia, & cura in obeundo commiſſo munere. Hæc tametſi aſpera ſunt: Tamen non ſunt fugienda, de quibus pulchrè Heſiodus, cum inquit: τῆς ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν ἀθάνατοι, *hoc eſt, Virtutem poſuêre Dij ſudore parandam. Et illud Epicarmi apud Xenophontem:* τῶν πονῶν πωλοῦσιν ἡμῖν τ' ἀγαθὰ πάντα οἱ θεοί. *Laboribus nobis vendunt omnia bona Dij. Lucanus quoq; venuſtè ait: Serpens, ſitis, ardor arena, dulcia virtuti, gaudet patientia duris. Hoc etiam pulcherrimè oſtenditur in Sebetis tabula: Idem quoq; Xenophon ex prodigi commentarijs propoſito*

para-

paradigmate teſtatur: Narrat enim Herculem, cùm iam pubeſceret tacitè apud ſe cogitaſſe, quam nam viuendi viam & rationem ſequeretur, voluptatem ne ſectaretur an virtutem. Videbat enim voluptatis viam facilem admodum & valde tritam: contrà virtutis aſperam & difficilem. Hæc cogitanti Herculi apparent duæ magnæ mulieres: quarum quidem vna eleganti & honeſta facie fuit & liberali ingenio, quam natura ipſa ornauerat. Erat enim corpore munda, oculis verecunda, geſtu modeſta, veſtitu candida. Altera verò carno- & moll is apparebat, præterea accuratè compta & ornata, cutem quidem fuco nitidam habuit, vt candidior & rubicundior, quàm reuera eſſet, videretur, ſtatum corporis compoſuit vt erectior appareret, quàm

natura

natura ferret, oculis erat vagabundis & patentibus, veſtis illi erat talis, vt ex ea venuſtas quædam reluceret, ſeipſam ſubinde reſpexit, & attendit etiam, num quiſnam alius ſe contemplaretur, ſæpenumero præterea ad propriam vmbram reſpexit.

Hæ duæ mulieres cùm propius Herculem acceßiſſent, prior quidem illa eodem quo cœperat modo pergit. Altera verò præuenire cupiens, accurrit ad Herculem, quem hac oratione affatur:

Video te, ô Hercules, dubitare ad quam viuendi viam te conuertas, ſi itaq; me diligas, ad dulciſsimam facillimamq; te ducam viam: vt illis quidem quæ delectant abundes, duris verò & moleſtis in vita careas. Nam primùm quidem neq; bellorum neq; negotiorum curam habebis

bebis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſtudioſi, ferant iſtam quorundam contumeliam, qui negant doctrinam de moribus & legibus demonſtrari poſſe, uidebunt enim clariſsimè non minus legis naturæ concluſiones deſtitui euidentibus demonſtrationibus, quàm artem Euclidis, quam quidam ſolam demonſtrationibus niti, falſo contendunt.

Etſi autem fatendum eſt euidentes in Euclide demonſtrationes eſſe, iuxta omnes demonſtrandi uias, nam triplici demōſtrandi methodo utitur Euclides, aliâs enim ſyntheſi componit, aliâs analyſi hypotheſes ad principia reuocat, haud raro ἀπαγωγῇ ἐις ἀδώνατον, ut ex abſurdo uerum colligat, utitur: tamen iuſtè contendo, non minus ἐναργεῖς & euidentes eſſe in hac noſtra naturæ ſcientia demonſtrandi uias, quàm in Euclide aut alijs nobilibus & præclaris ſcientijs. Has uias conor in hoc libello patefacere & ad artis me-

 thodum,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

thodum, naturæ legem reuocare, idq; eo conſilio ut hæc Philoſophiæ pars aliquo modo illuſtretur, quam oporteret omnibus eſſe notiſsimam.

Porrò ne quis me accuſet tanquam hominem, qui ſuam, iuxta prouerbium, falcem in alienam mittat meſſem, hæc eſt mea defenſio. Epiſtola Pauli ad Romanos ſuperiori anno erat mihi enarranda, in qua quia Apoſtolus legem naturæ appellat ueritatem, & ius Dei gentibus notum, quod ipſæ oſtendunt operibus ſuis unà teſtimonium reddente eorum conſcientia: putaui operæ precium eſſe, quænam ſit iſtius legis uis explicare, & ne prolixa commentione interrumperem prælectionem Paulinam, cœpi ſeorſim hanc de lege naturæ methodum colligere, utinam tanto cum fructu, quanto cum labore.

Cæterum quòd hanc legis naturæ methodum ſub tuo nomine, clariſſime uir, in publicum prodire uolui,

duas

duas habeo, ut mihi quidem uidetur, iuſtiſsimas cauſas. Harum una eſt, quòd cupiam aliquo ſigno gratitudinem animi mei erga te declarare, qui ut de omnibus optimè mereri, & quod Cicero dicit boni uiri proprium eſſe, omnibus prodeſſe & nemini nocere ſtudes: ita me ſingulari beneuolentia multos annos es complexus. Altera, quod in ſimili fere negotio iam longo tempore occuparis. Nam leges noſtras Danicas, (quæ ſunt legis naturæ, de qua nos agimus hypotheſes quædam) ut diſiecta & ueluti diſsipata quædam corporis membra (quod ſane non uitio legislatorum accidit, quorum alij alijs nationibus tulerunt leges, Sed propter uarietatem populorum quibus aliæ atq; aliæ leges ferendæ erant) ad iuſtum corpus reuocare conaris, quò ſingula apto nexu cohæreant, hoc quàm operoſum ſit, ſoli prudentes intelligunt. Nam hîc requiritur non tam labor tranſcribendi, qui ſane in iſta re minimus eſt, quàm ſingu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſaris prudentia in collatione legum di-
uerſarum nationum, quò obſcuriores
illuſtrentur clarioribus: & quæ uiden-
tur propter breuitatem mutilæ, com-
pleantur perfectioribus: & quæ parum
apto ordine hactenus legi uidebantur,
reſtituantur ſuis locis: quò unum ſy-
ſtema iuris Danici habeatur, ſingulis
reuocatis ad legum fontem ac propri-
um finem, quem unicum ſpectant &
uolunt ſanctæ leges. Oro Deum Pa-
trem domini noſtri Ieſu Chriſti, ut tibi
in hoc arduo & utiliſsimo labore adſit,
ac uires largiatur, quò tandē incœpto
operi finem lętum imponas. Vale
Mecœnas optime, anima, corpo-
re & ſpiritu integer. Haffnia
anno 1562. & Men-
ſe Maio.

Præfatio

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

PRÆFATIO AD LECTOREM.

CICERO *ſapienter & rectè dicit: nihil præſtabilius eſſe quàm planè intelligi nos ad iuſticiam eſſe natos, neq; opinione, ſed natura conſtitutum eſſe ius. Vidit enim vir ſapiens, hominem non eſſe conditum ad beluinas voluptates, quemadmodum Epicurea ſchola impiè & impudenter blaterauit, Sed ad ea potius expetenda, quorum igniculos quoſdam homines ſani in ſe eſſe reconditos animaduertunt.*

Nam cùm homo reliqua animantia mente & intelligentia excellat, & facultate diſcernendi honeſta & turpia præditus ſit, vt illa quidem expetat, hæc vero auerſetur, idq; na-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

turæ inſtinctu, neceſſe eſt fateri alium homini finem eſſe propoſitum, quàm cæteris animantibus, quæ mente, & intelligentia ac prohæreſi deſtituuntur.

Vt autem ad huius finis, qui eſt proprius hominis, contemplationem ac amorem ſuos diſcipulos veteres Philoſophi excitarent, Delphicum illud, (quod pro foribus templi Apollinis delphici Amphictyones ſcripſere) γνῶθι σεαυτὸν ipſis commendârunt, quo ſanè dicto voluerunt vnumquemq; ſui admoneri officij: quod his verſibus expreßit Menander: γνῶθι σαυτὸν ἐστὶν ἂν τὰ πράγματα ἴδῃς τὰ σαυτοῦ, καὶ τί σοι ποιητέον: noſce te ipſum eſt, ſi res intueare tuas, & quid faciendum ſit tibi. Nam qui ſeipſum benè norit (vt ait Cicero) primum aliquid ſe habere ſentiet diuinum, ingeniumq; in ſe

ſuum

ſuum quaſi ſimulacrum aliquod dedicatum, tanto munere Deorum ſemper dignum aliquid & faciet & ſentiet, & cùm ſe ipſe perſpexerit totumq; tentârit, intelliget quemadmodum à natura ſubornatus in uitam venerit, quantaq́; inſtrumenta habeat ad obtinendam, adipiſcendamq; ſapientiam, quoniam principio rerum omnium quaſi adumbratas intelligentias animo ac mente conceperit, quibus illuſtratus ſapientia duce bonum virũ, & ob eam ipſam cauſam cernat ſe beatum fore.

Ad hæc ergo tria oraculum illud Delphicum, noſce teipſum, referendum eſt: vt homo cogitet quibus ſit diuinitus ornatus dotibus: quid faciat ac ſentiat: quòd beatitudo ſit propoſita illi, qui ducem naturam fuerit ſequutus. Nam hoc perſuaſum eſſe

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

debet omnibus, dominum eſſe omnium rerum ac moderatorem DEum, eaq; quæ geruntur, eius geri ditione ac numine, eumq; optimè de genere humano mereri & qualis quiſq; ſit, quid agat, & quid in ſe admittat, qua mente, qua pietate colat religionem, intueri, piorumq; & impiorũ habere rationem, vt illis quidem beatam immortalitatem, his verò ſupplicia merita tribuat, ſicut Cicero & Plato in multis locis argutius ſanè quàm vtilius diſputant. Nam nec vulnus naturæ intellexerunt, nec remedium inuenerunt, vtrumq; Deus Eccleſiæ ſua voce patefecit.

Cùm enim Cicero lumine naturæ vidit hominem naturalibus facultatibus eligendi bonum, & verum inquirendi præditum eſſe, quibus veluti ducibus duceretur ad beatitudinem,

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

& tamen conſpexit in toto genere humano horrendam ἀταξίαν, adeò quod pleriq; omnes contra mentis iudicium ruant in horrenda ſcelera, conſuetudini hoc tantum malum imputauit, in hæc verba exclamans: Tanta eſt corruptela malæ conſuetudinis, vt ab ea tanquàm igniculi extinguantur à natura dati, exoriantur confirmenturq; contraria vitia. Poëtæ hoc malum referunt ad malum genium, ſeu Deam quam ἄτην, eò quòd rebus mortalium noxas & turbas ſoleat immittere, vocant. Pyndarus in Olympijs hoc Prometheo aſſcribit, cum inquit: Prometheus adfert hominibus virtutem & læticiam, Sed tamen accedit obſcura nubes obliuionis, & rectam viam negotiorum aufert à mentibus. In Pythijs hoc malum ad Deos authores refert, inquiens, iuxta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

vnum bonum duo incommoda dij tribuunt hominibus, at verbum Dei non conſuetudini, non obliuioni, non Dijs, non fortunæ: Sed Adamo transgredienti mandatum Dei hoc malum imputat, contra quod ſemen mulieris vt ſalutare remedium, promiſſum eſt & exhibitum.

Quapropter nos Deo gratias agamus qui vulnus naturæ & vndè ſit indicat, & remedium ſalutare gratuitò offert.

Verum cum iam natura vitiata ſit, & nemo ad veram ſapientiam & beatitudinem venire poſſit duce natura, videtur quòd fruſtra de ea ſucipiatur diſputatio, ad hoc ita reſponſum volo. Primum dignum eſt ſtudioſo homine, videre quidnam ſit illud, quod Paulus vocat nunc veritatem Dei, nunc δικαίωμα τοῦ θεοῦ quod

notum

notum gentibus eſſe prædicat, vtq; intelligatur quouſq; ratio progredi poſsit. Deinde pulcherrimum eſt animaduertere, ex quibus principijs quibuſq; demonſtrationibus extruatur doctrina morum & leges politicæ, quibus non magis quàm igni & aëre carere poteſt humana ſocietas. Nam quicquid in ethicis, & legibus traditur, hoc norma legis naturæ dijudicandum eſt. Nam, vt rectè inquit Cicero: *Lex bona à mala naturali norma diuiditur.*

Conſtitui igitur pauca quædam de lege naturæ colligere, non ſolum vt excitemur ad gratitudinem erga naturæ opificem, intelligamuſq; monſtrante natura, quo omnes noſtræ actiones adeoq; tota vita referenda ſit: Verum etiam vt rectius intelligatur Apoſtolus qui dicit: Gentes

oſtendere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

oſtendere opus legis ſcriptum in cordibus ſuis.

Vt autem certam doctrinæ methodum ſequamur in huius rei explicatione, viſa eſt nobis commodiſsima ea quæ analyſis à Galeno dicitur.

Nam primùm rem vniuerſam in definitione tanquàm in faſciculo intra tranſennas compræhenſam & conuolutam proponam.

Deinde eandem explicaturus, analyſin inſtituam eorum membrorum, quæ breuiter in definitionis veluti corpore coniunguntur, in qua analyſi conſpicietur naturæ vis, & præter alia multa, quiſnam finis ſit hominis, quæ principia & hypotheſes legis naturæ, vnde moralis Philoſophia & iuris ſcientia tanquàm ex fonte deducitur, adhibita philoſophiæ amuſsi, quæ eſt demõſtratio: ad hæc, quæ præ-

mia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

mia ſint ſeruatæ naturæ normæ, & quæ pœnæ violatæ, explicabitur. His explicatis addam quomodo decem illæ leges, ex principijs practicis extruantur & concludantur, & quatenus lex naturæ cum diuina congruat, & quatenus ab eadem diſcrepet.

Huc quoq; virtutum catalogum ſubijciam, cũ ſententijs ex optimis authoribus deſumptis, & quomodo ex naturæ lege fluant, demonſtrabo, In his omnibus conſpicietur finis & vſus legis naturæ. Poſtremo, quia conſcientia eſt legis naturæ teſtis, de ea etiam nonnulla dicam. Hac methodo me effecturum ſpero, vt lex naturæ, quæ deliteſcere quodãmodo videtur, ſe contemplandam illuſtrius exhibeat. Deus naturæ author ſua nobis aſsiſtat gratia.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

DE LEGE NATVRÆ.

PRiuſquam autem abſolutam definitionem legis naturæ tradam, nonnulla dicenda videntur quæ ad nominis rationem pertinere videbuntur. Sæpè enim vera nominis explicatio, multum lucis adfert toti de re aliqua ſuſceptæ diſputationi.

Vt itaq; lex græco nomine (vt Platoni & Ciceroni placet) ex eo dicitur quod ſuum cuiq; tribuat: Sic latino ab eligendo appellatur, illud ad finem legis nempe iuſticiam, hoc ad conſilij facultatem & eligendi poteſtatem refertur. Vt lex ſit, quæ non ſolum quid ſingulis tribuendum ſit doceat: Verumetiam normam tradat de eligendis iuſtis & fugiendis contrarijs. Debet itaq; lex omnis commen-

datrix

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

datrix virtutum & emendatrix vitiorum eſſe.

Naturæ nomen ponitur epitheti loco, quo monſtratur legis huius, de qua nobis eſt ſermo, forma. Nam cùm dicitur lex naturæ, ſignificatur alia eſſe quàm ſcripta: Vt illa ordine prior, hæc poſterior ſit: illa fontis rationem, hæc riuulorum habeat: illa cauſa ſit huius, hæc illius effectus exiſtat. Deinde naturæ vocabulo vis quædam quæ omni homini inèſt indicatur, hoc eſt, communis intelligentia quæ virtutes in honeſtis, & turpia in vitijs ponit.

Hanc naturæ legem qui negat mentibus hominum impreſſam eſſe diuinitus, eum cum ſeipſo diſsidere neceſſe eſt. Nam cum ſummis Philoſophis, & Apoſtolo Paulo contrarium teſtatur omnium hominum conſcientia,

tia,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tia, de qua re poſtea ſuo loco plura dicenda ſunt.

Hæc naturæ lex varijs nominibus (quæ ad eius vim intelligendam faciunt) à Philoſophis appellatur. Cicero eam vocat, nunc Ius naturæ, propterea quòd humanis mentibus naturaliter impreſſa ſit: nunc ius gentium, quia omnibus hominibus latè per orbem ſparſis, eadem eſt. Nam non vt oratio, ita ratio apud homines variat: Nunc ius diuinum, eò quòd Deus huius legis ſit author: quam ob cauſam Paulus etiam naturæ legem vocat veritatem et ius Dei, vt ſupra admonuimus. Interdum Ius æternum, idq́ ea de cauſa, quòd eius norma ſit conſtans & perpetua, de qua re idem autor in oratione pro Milone in hunc modum loquitur: Eſt enim hæc (inquit) non ſcripta, ſed

nata

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

bebis vllam: Sed illud potius ſpectabis, vt cibum tibi gratum ac potum inuenias: vt quod viſu, odoratu, tactu, delectabile ſit percipias: quibus cupiditatibus vſus, quàm maximè oblecteris: quoq; pacto quàm molliſsimè dormias, atq; adeò qua ratione hæc omnia obtinere poſsis abſq; labore & moleſtia, quòd ſi quando deficere illa quibus hæc acquiruntur ſuſpicio oboriatur, non erit timendum ne te ducam ad iſta corporis animiq; labore & ærumnis paranda: Sed illis tu potius vteris, quæ aliorum laboribus ſunt parta, à nullo abſtinens, vnde lucrum aliquod ſperari poſsit, Vndecunq; etenim captare commoda meis familiaribus permitto.

Hæc cùm audiſſet Hercules, ô mulier inquit, quod eſt tibi nomen? At illa, mei quidem amici, ait, fœ-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

licitatem me appellant, at hoſtes inuidioſo nomine me κακίαν nominant.

Intereà dum hæc dicerentur, altera mulier accedens, & ego, ait, ad te venio ô Hercules, noui tuos progenitores ac indolem in puerili inſtructione animaduerti, vnde ſpero, te, modo ad eam quæ ad me ducit viam, conuertaris, bonorum & honeſtorum operum fore ſectatorem & cultorem, & me multò honorabiliorem, & bonorum expetendorum gratia videri illuſtriorem confido. Non fallam te voluptatis præmio, ſed qualem rebus Dij contulêre naturam, tibi verè narrabo. Nihil enim eorum, quæ bona atq; honeſta ſunt, Dij dant hominibus ſine labore & cura: Verùm ſi Deos tibi propitios eſſe velis, colendi ſunt vtiq; Dij: ſi ab amicis diligi optes, ami-

cis

cis eſt benefaciendum: Si à quapi-
am ciuitate honorari deſideres, ciui-
tati aliqua vtilitas adferenda eſt:
Si à tota Græcia ob virtutem in ad-
miratione eſſe velis, conaberis toti
Græciæ benefacere: Si vt tibi terra
fructus producat expetas, terra tibi
colenda eſt: Si iumentis diuitias
acquirere animus tibi ſit, iumento-
rum tibi cura eſt habenda: Si re-
bus in bello geſtis, clarus haberi cu-
pias, amicos quidem à ſeruitute libe-
rando, inimicos verò in ſeruitutem
redigendo, bellicæ artes diſcendæ ſunt
ab illis qui ſciunt, & exerceri in eis
oportet, vt illis vti rectè ſcias. Si
velis corporis valere robore, corpus
aſſuefieri oportet vt animi conſilio
pareat, vtque laboribus & ſudoribus
exerceatur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Hîc κακία interpellans, intelligis, ö Hercules, inquit, quàm aſperam & longam viam ad voluptates & delitias, hæc mulier narret, & quàm facili ac breui via ego ad felicitatem te ducam. Ad hæc virtus reſpondens, ô miſera inquit, quid boni tu habes, aut quid tibi ſuaue videri poteſt: quæ nihil horum gratia vis agere: nec ſuauium deſiderium expectas, Sed anteq̃ te capit vllum deſiderium omnibus iſtis plena es, vt quæ ante famem comedis, ante ſitim bibis, vt autem cum voluptate comedas exquiſitos paras tibi coquos: vt cum voluptate bibas, vina variaq́ & præcioſa quæris, ac in æſtate circumiens hinc & illinc niuem quæritas: vt cum voluptate dormias non ſolùm ſtratum molle ſubſternis, ſed etiam lectos &

lecti

lecti ſubſellia paras: non enim labore defatigata, ſed nihil quod agas habens, ſomnum expetis: vt Venerē, antequam opus eſt, exerceas, omnia excogitas, nec à viris, nec à fœminis abſtinens: Sic enim tuos amicos inſtituis, vt nocte quidem omni turpitudini ſe dedant, diei verò vtiliſſimam partem ſtertendo abſumant. Etſi autem immortalis es, à Dijs tamen es abiecta, & à bonis hominibus contemneris, Quod omnium auditu iucundìſſimum eſt, tuam nunquàm audiſti laudem: nec quod omnium iucundiſſimum eſt ſpectaculum, præclara tua facta vidiſti. Quis igitur tibi dicenti crediderit? Quis tibi indigenti opem tulerit? aut quis ſuæ compos mentis ſuſtinuerit in tuo numerari ſodalitio? Nam qui ſunt in tuo ſodalitio, iuuenes quidem,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

debili ſunt corpore, ſenes verò ſtulto ſunt animo & mente capti. Nam poſtquàm adoleſcentiam in otio & delitijs tranſigerunt, ſenectutem multis laboribus & infirmitatibus confractam viuunt: quos vt pudet anteactæ vitæ, ita præſentibus onuſti malis grauantur, In iuuentute voluptatem ſectantur, ſed in ſenectute moleſtiam ſibi reponunt. At ego familiarem conſuetudinem habeo, & cum Dijs, & cum hominibus bonis: opus præclarum & honeſtum, neq; à Dijs, neq; ab hominibus fieri poteſt ſine me: in maximo ſum honore cùm apud Deos, tùm apud homines, quibus conuenit. Nam deſiderata quidem cooperatrix artificibus ſum: fida domorum dominis cuſtos: beneuola miniſtris ſocia: adiutrix bona in laboribus, pacis tempore: in bello firma

auxi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

auxiliatrix, optima amicitiæ conciliatrix: Adhæc, meis neceſſarijs ſuauis, promptus cibi potuſq; vſus eſt. Expectant enim quouſq; illa deſiderant, Somnus ſuauior illis, quàm otioſis contingit, quo ſomno ſi deſtituuntur, interdum haud moleſtè ferunt, neq; propter ipſum quæ facere oportet, negligunt. Iuniores gaudent, dum laudantur ſenes. Seniores lætantur cùm honorari vident iuniores. Vt cum ſumma voluptate, res geſtas priſcorum recolunt: Ita dum ipſi aliquid præclarè agunt, non parum oblectantur, propter me Dijs chari, deſiderati amicis, honorabiles patriæ ſunt. Cæterum poſtquàm fatalis finis aduenerit, non obliuioni traditi ſine honoribus iacent: Sed memoria hominum celebrati, æternum florent. In hunc modum ô Hercules, inquit,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ex bonis parentibus nate, qui ſe laborãdo exercet, beatiſsimam fœlicitatem conſequi poterit.

Hunc pulcherrimum dialogum adſcripſi, vt ſtudioſi admoniti, collatis vtrinq; argumentis, ſe componant ad virtutis viam: ad quam vt nemo peruenit vnquàm ſine laboribus: ita voluptas corporis quæ in virtutum choro eſt veluti meretrix in matronarum cœtu, ab eadem reuocat. Nõ ergo ſenſu brutorum præcipites ruere nos decet in ea quæ primo aſpectu dulcia & iucunda videntur: Nam cùm cognitio ſenſitiua, quæ eſt opus animæ ſentientis, tantum retinet nos in ijs quæ ſenſibus arrident, nos contra cogitare debemus, quo animæ gradu à beſtijs diſtamus, non enim ſolùm cum ſtirpibus creſcimus & vegetamur, & cum brutis animanti-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

bus ſentimus, Verumetiam cum angelis mente præditi ſumus, Quare quò mens nos vocet ſpectandum eſt.

Hæc de cognitione ſenſitiua & appetitione illi ex aduerſo reſpondente: iam de cognitione intellectiua, & de appetitu rationis, qui illam naturaliter comitatur, pauca adijciam. Sunt enim hæc duo principia actionum virtutis: quorum alterum intellectus dicitur, & eſt principium dirigens: Alterum voluntas vocatur, & eſt principium imperans, prius ad iudicium rerum, poſterius ad finem bonorum pertinet: quæ duo maxima ſunt, vt Cicero ait, in philoſophia bona.

Primum itaq; tenendæ ſunt differentiæ, ne hæc duo genera cognitionis confundamus. Cognitio ſenſitiua

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

opus eſt animæ ſentientis tantum. Cognitio intellectiua opus eſt intellectus: Cognitio ſenſitiua eſt & in brutis & in hominibus, intellectiua tantùm in homine, illa ſemper ab obiecto externo & ſenſu, hæc interdum & non ſemper ab illis initium ſumit: illius eſt finis rei expetitæ vſus, huius ſcientia & prudentia eorum quæ natura expetimus.

Priuſquàm autem gradus ſubtilius diſtinguam, verba Ciceronis principis Philoſophorum apud Latinos, aſſcribam: Mens, inquit, ipſa quæ ſenſuum fons atq; etiam ipſe ſenſus naturalem vim habet, quam intendit ad ea quibus mouetur, atq; alia viſa ſic arripit, vt his ſtatim vtatur: alia ſic recondit, è quibus memoria oritur: Cætera autem ſimilitudinibus conſtruit: ex quibus efficiuntur

tur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tur noticiæ rerum quas Græci tùm
ἐννόιας tùm προλήψεας vocant, eò cùm
acceſſit ratio, argumentiq; conclu-
ſio, rerumq; innumerabilium multi-
tudo, tum & perceptio eorum om-
nino apparet, & eadem hæc ratio
perfecta his gradibus ad ſapientiam
peruenit. Ad rerum igitur ſcienti-
am vitæq; conſtantiam, aptiſſima
cùm ſit mens hominis, amplecti-
tur maxime cognitionem, & ipſam
κατάληψιν, quam, vt dixi, verbum è
verbo exprimentes, compræhenſio-
nem dicemus, cùm ipſam per ſe amat,
nihil eſt ei veritatis luce dulcius, tum
etiam propter vſum. Quocirca eti-
am ſenſibus vtitur & artes efficit,
quaſi ſenſus alteros, & eò philoſophi-
am coroborat, vt virtutem efficiat,
ex qua re vna vita omnis apta ſit,
Hæc Cicero. Vide quàm pulchrè &
eruditè

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

eruditè hîc Cicero quibus gradibus perueniatur ad virtutem, oſtendat, qua parta mens noſtra non vltrà progreditur. Vt autem hæc à ſtudioſis diſtinctius intelligi poſsint, gradibus certis ea diſtinguam.

Primus ergo gradus eſt notio rerum ſimplicium, quas vt intelligentia patibilis recipit, ita agens tractat & appræhendit: ac primum quidem ſingulares, mox vniuerſales inde formas elicit. Facultas illa quibus hæc efficiuntur ſimplex appræhenſio dicitur, hanc comitatur compoſitio, qua notiones multæ & variæ componuntur in vnum: quarum aliæ affirmantur aliæ negantur, hanc comitatur ὑπόληψις, hoc eſt, æſtimatio, quæ planum iudicium promit de notionibus propoſitis, connectens cōiungenda & ſeparans pugnantia, atq;

ideo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ideo diuiſio à Phyſicis appellatur. Huc accedit poſtea ratiocinatio, quæ ex iudicatis notionibus alia atq; alia colligit, ſed diuerſimodè. Nam ſi ex euidentibus fit collectio, demonſtratio dicitur: Si verò ex probabilibus tantum, concluſio texitur probabilis, Proinde ratiocinationis huius effectus aliàs eſt ſcientia, aliàs opinio. Sed hæc accommodemus ad noſtrum propoſitum:

Notio itaq;, quam primo loco poſui, eſt actus mentis & animi, quo contemplamur virtutum decus: hæc à ſimulacris virtutum elicita, vniuerſalis fit norma honeſtatis, atq; hæc notio virtutis, ſimplex dicitur appræhenſio.

Secundo loco compoſitio notionum accedit eadem mentis facultate, in hac compoſitione eſt veritas

&

& falſitas, Vt notio ſimplex eſt honeſti, iuſti, expetendi, turpis, iniuſti, fugiendi &c. Sed compoſitio hæc nectens, enunciationes facit. Honeſtum eſt expetendum: turpe eſt fugiendum: iuſtum eſt honeſtũ: quod turpe inhoneſtum eſt: iuſtum eſt in virtute: iniuſtum in vitio, ponendum.

Tertio loco accedit æſtimatio compoſitionis, qua mens de compoſitis planum profert iudicium, hoc vt verum affirmans, illud verò falſum pronuncians, iuſtum expetendum dictitans, iniuſtum fugiendum, hoc aiens bonum eſſe, illud inficians eſſe malum, vt iuſticia eſt bona, quod ſecundum rectam rationem fit non eſt malum.

Verum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Verum, ſi quæ mens ita compoſuit & iudicauit ſunt euidentia, adeo vt ipſorum contraria appareant manifeſtè falſa, fiunt axiomata demonſtrationum, quo cùm acceſſerit quarto loco argumentatio, plurima colliguntur.

Eſt autem argumentationis via duplex. Vna enim quæ ex pluribus hypotheſibus vniuerſale theorema colligit, & vocatur inductio. Altera quæ ex vniuerſali pronunciato, plures extruit hypotheſes, & vocatur ſyllogiſmus. Exempli cauſa: Iuſticia expetenda eſt, ſimiliter prudentia, fortitudo, temperantia. Igitur omnis virtus eſt expetenda. Ex hac rurſus: Si omnis virtus eſt expetenda, certè amicitia, gratitudo, veritas, manſuetudo, & reliquæ particulares virtutes omnes

ſunt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſunt expetendæ. Hic ratiocinationis effectus dicitur ſcientia, quam naturaliter ſequitur vel expetitio, vel contemptio. Nam, ſi honeſtum vel vtile vel iucundum fuerit quod concluditur, mox homo naturali fertur impetu, vt eo potiatur, ſin contra, turpe, inutile, iniucundū ratione depræhenſum fuerit, vt mens illud non amplectendum iudicat, ita ab eodem abhorret voluntas. Mirandum proinde opificium dei eſt, qui ita hominem condiderit, vt in eo ſint facultates, & γνωστικαὶ & ὀρεκτικαὶ, hoc eſt, quibus res cognoſcantur & appetantur: quas intueri & admirari decet, vt ſimus grati opifici, qui adeò admirandis dotibus hunc μικροκόσμον, id eſt, hominem, ornauit.

Quia autem harum facultatum obſeruatio diligens, aperit nobis prin-

principiorum noticiam, de illis non-
nulla adijciam. In hunc itaq; modũ
de his veteres ſcripſère Philoſophi:
Amonius poſt Ariſtotelem quinq;
cognitionis opifices facit, qui ſunt:
νοῦς mens, διάνοια diſcurſus, δόξα opi-
nio, φαντασία, imaginatio, & αἴσθησις
ſenſus: hi quinq; opifices & rerum
inuentioni, & perceptioni ſeruiunt.

Quoniam autem de cognitione
ſenſitiua ſuperius ſatis dictum eſt, hic
tantùm agemus de cognitione intelle-
ctiua, cuius progreſsio eſt duplex.

A ſenſu, infimo cognitionis
opifice vna: à mente, ſupremo cog-
nitionis opifice, altera. Cùm à ſenſu
fit progreſsio ſurſum, colligitur vni-
uerſale theorema, ſeu axioma, idq;
διανοίας beneficio per Inductionem.
Axioma ita extructum, poſtea vt
principium ſumitur ad probandas hy-

potheſes, quæ in eo virtute continentur. Hinc generatur nunc ſcientia, nunc opinio. Hæc dum ratiocinatione concepta ſunt, mente retinentur, ex quo facilè intelligitur quòd ſola διάνοια *ratiocinetur, & ſola mens quæ concluſa fuerint, conſeruet, & retineat, vt inde rurſus promantur vbi res poſtulauerit.*

Cum à mente ſupremo cognitionis opifice fit progreſsio, colliguntur hypotheſes, de quibus quæritur, idq; per ſyllogiſmum, vnde etiam nunc ſcientia, nunc opinio generatur. Scientia quidem vbi λήμματα *(propoſitio & aſſumptio) ſunt neceſſaria: opinio verò, quando ſunt tantùm probabilia. Hæc exemplis decaranda ſunt:*

Animaduerſum eſt, ſingularũ rerum peculiares quaſdã actiones eſſe,

quæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

quæ diuerſæ naturæ rebus minimè cõ-
ueniunt: Vt hunc hominem eſſe capa-
cem diſciplinæ, & diſcernendi hone-
ſta & turpia, facultate præditũ, hoc
ipſum poſtea quæſitum eſt, ſigillatim
in multis, & quia non occurrit vnq̃ in
ſanis hominibus contrarium exemplũ,
hoc axioma ſeu theorema concluſerũt:
Omnem hominem capacem eſſe diſci-
plinæ, & diſcernendi honeſta & tur-
pia facultate præditũ. Hæc progreßio
incipit à ſenſu, & per inductionem col-
ligit vniuerſale pronunciatum: quod
mens arripiens tanquàm fidelis cuſtos,
recondit & ſeruat: vt eo ſi quando
opus fuerit vtatur, hac via vſi ſunt
primi Philoſophi in omnibus artibus.
Nam ea quæ nos per diſciplinam acce-
pimus, illi inuentione propria percepe-
runt, duæ enim ſunt viæ quibus in re-
rum cognitionem perducimur: μάθη-
σις ϗ εὕρεσις.

 Porrò

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Porrò, ſi hoc axioma tanquàm firmum principium arripis & ita colligis: Omnis homo eſt capax diſciplinæ, & eligendi facultate prædìtus. Igitur Galli, Germani, Dani, Hiſpani &c. capaces ſunt diſciplinæ & eligendi facultate pollent, Progreſſio eſt à mente, & concludit quæ ſunt propiora ſenſibus.

Atq; ita apparet duplicem eſſe cognitionem intellectiuam, quarum vna à ſenſibus incipit & deſinit in mentem: Altera contrà à mente ſumit exordium & finit vel in ſenſibus, vel in ijs quæ ſunt ſenſibus proxima.

Ab hac Peripateticorum doctrina, non abhorrent quæ prius tradidit Plato, & poſtea Platonici quorum ſententiæ ſummam huc aſcribam: nam, non ſolùm Ariſtotelis ſententi-

ſententiam illuſtrat, verum etiam haud dubiè grata futura eſt bonis ingenijs, & amantibus naturæ vim. Hæc enim nos deducit rectâ in opificis admirationem.

Faciunt itaq; Platonici quatuor cognitionis facultates, quas homines ſani perpetuò ſecum circumferunt, harum prima eſt, (ſi ab infima numerare placet) ἄισθησις, huic proxima eſt δόξα, hanc excedit διάνοια, ſuprema omnium eſt νόησις, ſeu νοῦς, hunc Plotinus regis, ἄισθησιν ſerui vices obtinere dicit.

Timæus Platonicus harum facultatum duas συζυγίας facit, in priori copulat νόησιν καὶ λόγον ſeu διάνοιαν: ſed τῇ νοήσει principem tribuit locum, cui adiungit λόγον, ὥσπερ ἐλάττονά τινα νοῦν, vt Procli verbis vtar: in poſteriori collocat τὴν δόξαν, καὶ τὴν ἄισθησιν,

hîc priorem quidem locum occupat δόξα, tanquàm rationalis ſenſus, poſteriorem verò ἄισθησις ἄλογος: in priori iugo ratio cum mente τὰ νοητὰ cernit, at ratio per ſe medias cõtemplatur rationes, in poſteriori iugo δόξα cum ſenſu videt τὰ γενητὰ, per ſe verò quæ ſunt in ea ſpecies omnes conſiderat, ἄισθησις particularis, & ἄλογος τὰ αἰσθητὰ, hoc eſt, ſenſilia percipit, iſta autem ſenſilia dicuntur πάθη, propterea quòd τὰ αἰσθητήρια afficiant. Quare vt νοῦς quidem dicitur ὁλικῶς, λόγος verò καθολικῶς, φαντασία μορφωτικῶς: ita ἄισθησις dicitur παθητικῶς, ſenſibus ſubiecta percipere. Solus autem Deus dicitur ἡνωμένως res cernere, vt qui ſimplici intuitu res intueatur omnes, cùm preſentes tùm abſentes, præteritas & futuras. Sed de ſingulis ſigillatim dicamus.

Senſus

Senſus ſenſorio ſuo τὰ πάθη rerum percipit : quod fit ſane hoc modo: prolato in medium pomo, viſu percipies quod rubrum ſit aut flauum, idq; ex ea affectione (id enim πάθος ſignificat) quæ in αἰσθητήριον viſus, quod eſt oculus, incurrit: Olfactu percipies, quod bene vel malè redoleat, idq́; ſimiliter ex affectione quæ in nares incurrit: guſtu præterea dulcedinem: tactu planitiem capies. Quæ autem ad iſtum modum ſingulis percipiuntur ſenſibus, αἰσθητὰ dicuntur, & ſunt ſubiectorum quædam accidentia, eadem reſpectu ſenſoriorum quæ illis afficiuntur πάθη dicuntur. Sed quænam ea facultas eſt, quæ quod in medium allatum eſt, pronunciat eſſe pomum? an oculus? nequaq̄. hic enim tantũ colorem percipit: an auditus? an guſtus? an olfactus? nullus ſane horum,

 nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

nam quilibet in ſuo obiecto occupatur. An omnes ſenſus ſimul? nullo modo. Nō enim pertingunt ad rei ſubſtantiam, ſed tantùm hærent in communibus quibuſdam accidentibus. An fortè ſenſus communis? nequaquàm. Senſus enim communis tantùm actiones particularium ſenſuum diſcernit. Efficitur ergò hinc quod ſenſus nec ὀυσίαν *nec* αἰτίαν, *hoc eſt, nec* τὸ ὅτι *nec* τὸ διότι *rerum percipiat. Habemus quouſq; progredi poſsit ſenſus in rerum cognitione, & vbi ſubſiſtat ſuo officio functus.*

Δόξα *opinio ſeu* τὸ δοξαστικὸν, *hoc eſt, facultas æſtimandi res, rationibus ſumptis ex ijs quæ in ſenſus incurrunt,* τὰς τῶν αἰσθητῶν ὀυσίας, *hoc eſt,* τὸ ὅτι *rerum percipit. Hæc ergo pomum pronunciat quod in medium eſt prolatum, quod* τὸ δοξαστὸν *à Platoni-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tonicis dicitur, atq; ita πᾶν τὸ γενητὸν opinione & ſenſu eſt perceptibile, quorum hic τὰ πάθη tantùm percipit, illa τὰς οὐσίας ſpeculatur, neq; hæc facultas vlterius aſcendit, nam ad cauſas rerum non pertingit.

Διάνοια vlterius aſcendit, nam & οὐσίας & cauſas ſcrutatur, hoc eſt, non ſolùm τὸ ὅτι, verum etiam τὸ διότι cõſiderat & τὰς τῶν ὄντων ἐννοίας excipit, vnde poſtea mirabilem hypotheſeôn copiam extruit, atq; ideo Platonici dicunt λόγον coniunctam τῷ νῷ μεταβατικῶς res rerumq; naturas rimari. hic ſurſum ſpectat, deorſum deſpicit: ad latera reſpicit, atq; ita mirabilem rationum vim colligit, vt veritatem deprehendat. rectè igitur definitur, ἡ διάνοια αὐτῆς πρὸς ἑαυτὴν ψυχῆς διάλογος ἄνευ φωνῆς γιγνόμενος.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

νόησις ſuprema in homine cognitionis eſt effectrix, quæ ἀμεταβάτως rerũ notiones apud ſe tenet, ſed ὁλικῶς vt ſupra dictum eſt. Nam, quia νοῦς τὸ ἑαυτοῦ νοητὸν habet, propterea dicitur totum complecti, hoc eſt ὁλικῶς res & rerum ἐννοίας percipere.

His facultatibus quibus Deus ornauit humanam naturam accedit oratio, quæ & ipſa λόγος græcè dicitur, propterea quòd rationis quaſi riuulus quidam eſt, atq; ideo Platonici orationem definiunt: τὸ τῆς διανοίας ῥεῦμα διὰ τοῦ σόματος ἰὸν μετὰ φθόγγου ἢ φωνῆς, ab alio quodam dicitur τοῦ νοήματος ἄγγελος.

Porrò circa voces ſeu ſonos tria ſpectantur. Primum nomina quæ ſunt τῶν νοημάτων principaliter, minus autem principaliter etiam rerum ſubiectarum ſymbola. Deinde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

inde ſpectantur in vocibus τὰ νοήματα, quæ ſunt rerum ſubiectarum ſimilitudines quædam & effigies, ſeu vt Græci loquuntur ὁμοιώματα καὶ ἐκτυπώματα, ex quo fit quòd apud omnes τὰ νοήματα ſint eadem. Eadem eſt enim omnibus à ſubiectis rebus impreſſa figuratio, at nomina rerum non ſunt eadem, quia dialecti in alÿs nationibus aliæ ſunt. Tertio ſpectantur in vocibus res ſubiectæ, hoc eſt, τὰ ὑποκείμενα πράγματα, ex quibus in nobis τὰ νοήματα informantur, idq; per abſtractionem & comparationem, quemadmodum doctiſſimus DANIEL BARBARVS eleganter docet. Huc ergò Grammaticorum & Dialecticorum ſtudia & contemplationes referre oportet.

Dixi

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Dixi hactenus ex Ariſtotelis, Ammonij, Platonis, Procli & aliorum Platonicorum ſententia, quinam ſunt & quales opifices cognitionis, per quos natura tàm admirabilia edit opera: nunc pauca quæ eodem pertinebunt ex Reuclini ſchola adducam, ſpero enim & illa non ingrata futura philoſophiæ & pietatis ſtudioſis.

Reuclinus præceptor Melanthonis, ſcalæ cognitionis decem gradus facit, per hos dicit homines ad cognitionem omnium, quæ ſunt verè, aut ſenſu, aut ſcientia, aut fide, ab imo ad ſummum aſcendere poſſe. Gradus autem hi ſunt: obiectum, diaphanon, ſenſus exterior, ſenſus interior, phantaſia, iudicium inferius, iudicium ſuperius, ratio, intellectus, & mens ipſa à cuius lumine recepto

inferiores

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

inferiores virtutes dirigantur & gubernentur.

Deinde in aſcenſu horum graduum tres ordinantur regiones, infima, media, & ſuprema. Et in ſingulis regionibus vnus abſtractionis eſt ſtatus.

In prima ergo regione ſunt hi tres gradus: obiectum, diaphanon, ſenſus: atq; hic primus abſtractionis ſtatus eſt. Verbi gratia. Luculentiſſimum procul ignem exardeſcere video, intenditur forma eius per illuſtre medium vſq; ad oculum corporeum, hic primo ſtatur, vbi obiectum diaphanum & ſenſus inueniuntur.

In ſecunda regione ſunt hi tres gradus: ſenſus interior, phantaſia, iudicium: & ſecundo ſtatur: ſenſus interior accipit à ſenſu viſu

formam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

formam ignis oblati , ſequitur imaginatio , & iudicium inferius : quo non ſecus atq; bruta de igne iudicamus.

In tertia regione eſt iudicium humanum , ratio & intellectus, & tertio ſtatur : iudicio humano ὀυσίαν ignis percipimus , ratione cauſas perueſtigamus, & intellectu complectimur iſta omnia : Horum omnium domina mens , recepto lumine ſuperiori , hominis intellectum illuſtrat & perficit , Nam quod oculus eſt in corpore, id mens eſt in anima.

Nomina horum trium ſtatuum ſunt, ſenſus , iudicium , intellectus . In primo ceſſat corpus & incipit anima, vnde nominatur animal. In ſecundo ceſſat animal & incipit ratio , vnde nominatur homo . In tertio ceſſat intellectiua potentia, &

incipit

incipit mens, quæ ſola deforis aduenit, atq; ideo diuina cognominatur, & veluti quidam deus eſt.

Hæc pulchrè & verè dicuntur, & mirum in modum nobis opificis ſapientiam commendant.

Cæterum quia dictum eſt quibus naturæ dotibus præditus homo, ad cognitionem rerum quaſi manu ducatur, iam quædam adijciemus de partibus τῆς εὐμαθείας, hoc eſt, docilitatis. Sunt itaq; tres docilitatis partes, acumen, memoria, ſolertia.

Acumen ὀξύτης, eſt intelligentiæ celeritas, ad ea, quæ vel traduntur nobis ab alijs, vel quæ legimus ipſi, percipienda. Hoc acumen in alijs maius, in alijs minus eſt, in quibus autem nullum eſt, prorſus ſunt ad diſcendum inepti, trunci potius quàm homines cenſendi.

Memoria

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Memoria, quæ dicitur à Platonicis τῆς αἰσθήσεως σωτηρία, eſt conſeruatrix & cuſtos fidelis eorum quæ percepiſti, vel à magiſtro vel ex lectione. Qui hac deſtituitur, etiamſi acumine valeat, operam ludit, hinc eſt quod μνημοσύνη dea dicitur, & Muſarum mater appellatur apud Platonem.

Solertia ἀγχίνοια, eſt facultas quædam ex ijs quæ didicimus & percepimus, ea quæ nec didicimus nec percepimus, celeriter inueſtigandi, ijs qui hac valent, modo cætera non defuerint, ad arcem Palladis, & eruditionis culmen facilis eſt aditus. Hæ tres docilitatis partes vt ignauia & otio torpeſcunt: ita diligentia & labore excitantur & creſcunt.

Hactenus

Hactenus de cognitione intellectiua, iam de appetitu qui cognitionem intellectiuam comitatur, nonnihil adyciam.

Hic appetitus rationis eſt, & vocatur voluntas. Nam non ſine deliberatione, vt appetitus animalis, impellitur ad agendum, Sed deliberatione eligit hoc vel illud. Habet proinde voluntas eligendi vim & conſilij facultatem, quæ facultas Græcis ideo dicitur προαίρεσις, *quia pluribus propoſitis, rationis iudicio adhibito, alia præ alijs eligit: quam electionem ſequitur conatus, vt re electa vti poſſimus.*

Alij ſubtilius gradus numerant, per quos venitur ad rei expetitæ vſum.

Primo enim loco ponunt βούλησιν,

 id eſt,

id eſt, voluntatem finis, hoc eſt, eius rei quam volumus.

Deinde, ſubijciunt ζήτησιν καὶ σκέψιν, hoc eſt, inquiſitionem & conſiderationem.

Tertio loco, ſi id quod expetimus obtineri poteſt, βουλή, id eſt, cōſilium, adhibetur, conſultamus enim an rem aggredi iuuet nec ne.

Quarto, ſi id quod affectamus & amamus iudicio noſtro approbatum fuerit, γνώμη, hoc eſt, ſententia accedit.

Hinc quinto loco adiungitur προαίρεσις, hoc eſt, delectus.

Hanc ſexto loco ὁρμὴ ſequitur, hoc eſt, proſequutio, qua ad agendum mouemur.

Poſtremo loco eſt χρῆσις vſus, atq; ita quieſcimus, aut potius in vſu rei acquieſcimus.

Hæc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Hæc ſint dicta de cognitione intellectiua & appetitu rationis, quæ illam natura comitatur. Nunc de principijs cognitionis, & actionis dicemus. Nam ſupra diximus, legem naturæ eſſe noticiam certam principiorum contemplationis & actionis, & quia de modo ſatis ſuprà dictum eſt, hîc tantùm de materia eſt agendum: vt inueniri poſsint axiomata & hypotheſes legis naturæ, quibus mores hominum regi oportet.

Vis contemplans ſeu τὸ θεωρητικὸν, conſiderat rerum habitudinem, & affectionem.

Vis actionis ſeu τὸ πρακτικὸν definit rebus agendis rectam rationem, illa in ipſa mente reſidet, hæc in ratione: illa finem habet ſcientiam, hæc prudentiam moderatricem actionum virtutis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Proinde principia contemplationis ſunt, ex quibus ſcientia rerum manat.

Principia actionis quæ πρακτικὰ vocantur, ſunt ex quibus ratio morum, & actionum ſecundum virtutem petitur. Principia appellantur duabus de cauſis, quarum vna eſt, quòd non pendeant ex priori aliqua demonſtratione: altera quòd omnes hypotheſes legum honeſtarũ quibus mores gubernari par eſt, ex ipſis deſumantur.

Principia contemplationis incomplexa, ſunt notiones ſimplices: vt vnum, verum, aliquid, bonum, ens, non ens, affirmatio, negatio, cauſa, effectus. Complexa principia ſunt notiones compoſitæ: vt eſſe aliquid, aliquid non eſſe, hoc eſſe, aliud eſſe. Huc axiomata plurima pertinent,

qualia

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

qualia ſunt hæc: Totum quodlibet eſt maius qualibet ſua parte: nihil fit ſine cauſa: natura nihil facit fruſtra.

Principia actionis, hoc eſt, Practica, ſunt etiam duplicia, videlicet, ſimplices notiones & compoſitæ. Simplices, vt bonum, honeſtum, iuſtum, vtile, expetendum, fugiendum, malum, turpe ſeu inhoneſtum. Compoſitæ, vt iuſta ſunt expetenda, iniuſta ſunt fugienda, honeſta amanda, turpia vitanda, virtus eſt laudabilis, vitium eſt vituperandum, & huiuſmodi multæ quæ ſyllogiſmorum practicorum prima λήμματα *& materia ſunt.*

Cæterum priuſquàm accedamus ad finem hominis, ad cuius cõſeruationem referenda eſt tota hæc doctrina, breuiter oſtendam cur neceſſe ſit fidem his primis principijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

adhiberi, tametſi ſuperiori aliqua demonſtratione concludi non poſſunt.

Certitudo itaq; immota principiorum hoc modo cernitur:

Primùm, principiorum noticia eſt lumen diuinitus impreſſum mentibus hominum. Vt enim omnes homines non cæci, vident hunc ſolem, & dum ipſum vident, neceſſariò vident (Non enim opinione errant, ſed reuera ſolem aſpiciunt & cernunt) ita omnes homines ſani, naturæ lumine, quod Deus in natura hominum accendit, vident honeſtum expetendum eſſe & inhoneſtum fugiendum, quod qui negat cum ratione inſanire cenſendus eſt, & ſtultior Anaxagora, qui niuem nigram eſſe contendit, contra omnium hominum vniuerſalem & conſentientem experientiam.

Deinde

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Deinde principiorum certitudo oſtenditur ex contradicentium collatione. Omnes ſani intelligunt fieri non poſſe, vt duæ contradicentes enunciationes ſimul ſint vel veræ vel falſæ, Nam ſi vna vera eſt, altera neceſſariò falſa eſt, & contra, vt contradicentes ſunt: honeſta ſunt expetenda: honeſta ſunt non expetenda, qui adeò ſtultus eſt vt dubitet de priori enunciatione, quæ eſt, honeſta ſunt expetenda, ſumat eius contradictionem, ſcilicet, honeſta ſunt non expetenda. Hic nemo non niſi prorſus inops mentis, inficiabitur vt falſam hanc poſteriorem. Vnde ſequitur ex lege contradictionis priorem veram eſſe & immotam. Nam ſi falſa eſt hæc: honeſtum non eſt expetendum, vera erit eius contradicens, quæ eſt, honeſta ſunt expetenda.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Huc accedit effectuum contrariorum collatio. Extra omnem controuerſiam poſitum eſt, ea quæ conſeruant naturam, naturam requirere, & ea quæ naturæ inimica ſunt, eandem auerſari. Quid enim ſui deſtructionem appetit? Quid non potius in hoc incumbit totis viribus, vt ſe conſeruet? Proinde cum quæ honeſta ſunt & iuſta, naturam conſeruant & contraria deſtruunt: Sequitur honeſta & iuſta ſecundum naturam eſſe, inhoneſta verò & iniuſta contra naturam. Quare vt illa natura duce, ſunt expetenda: Ita hæc eadem monſtrante, ſunt repudianda. Hæc triplex ratio certitudinem principiorum practicorum immotam eſſe conuincit.

Cæterum, quia hæc omnia rectius intelliguntur, monſtrato fine hominis,

minis, ad quem omnes actiones hominis referendas eſſe manifeſtum eſt, pauca de fine hominis adijciam, & axiomata ex lege naturæ proponam, ex quibus omnes aliæ hypotheſes veræ de moribus extruuntur.

Eſt autem finis cuiuſq; rei triplex, Vnus ſpectatur ex ſtatu rei cuiuſq; perfectiſſimo: Alter ex proprijs rei cuiuſq; actionibus intelligitur: Tertius qui & finis bonorum exiſtit, ex ordine rerum ſumitur.

Verum hæc definitionibus & exemplis illuſtranda ſunt. Primus finis, qui non egreditur extra rem: Sed manet in re, eſt ſtatus vnius-cuiusq; rei in ſuo genere perfectiſſimus, hoc pacto, finis ignis eſt, eſſe maximè calidum & ſiccum, & aquæ eſſe maximè humidam & frigidam, hominis vt ſit mens ſana in corpore

 ſano.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſano. Breuiter hoc modo: finis cuiuslibet rei eſt perfectiſsima illa abſolutiſsimaq; habere, quæ illi tribuit in ſuo genere rerum natura, ſeu potius Deus naturæ opifex, ad quæ & acquirenda & conſeruanda, bona, quæ Græci συμφέροντα, vocant, deus in natura ordinauit: vt cibus, potus & medicina, incolumitati corporis humani ſeruiant recta ratio animæ confert, vt ipſa ſit ſana in corpore ſano.

Porrò hæc paulò altius expendamus. Ad vtriuſq; itaq;, hoc eſt, corporis & animæ, atq; adeò totius hominis incolumitatem. Primus gradus eſt, vt corpus animæ imperio ſe ſubyciat. Natura enim ita ordinatum eſt, vt perfectiora imperfectioribus, meliora deterioribus, digniora indignioribus, imperent. Cum autem

tem

tem contrà fit, naturæ ordo peruertitur, & magnæ ſequuntur confuſiones naturam deſtruentes. Iam autem animam perfectiorem meliorem & digniorem corpore eſſe, ex eo manifeſtum eſt, quòd illa λογικὴ, hoc ἄλογον: illa immortalis, hoc caducum: illa ſpiritualis & ſimplex, hoc ex varijs corporibus, yſq; corruptibilibus, compactum ſit. Quare dubium eſſe non poteſt, quin ſecundum naturam ſit, vt anima imperet & corpus pareat. Atq; ita profectò res ſe habet in homine vt in republica, in qua cùm mali melioribus imperant, metuendum eſt, ne idem fiat, quod naui, amoto perito nauarcha, & in eius locum ſubſtituto rei nauticæ ignaro, accidere ſolet, Quid enim quæſo hîc aliud fieri poteſt, quàm vt orta tempeſtate & nauis ſubmergatur,

&

& pereant quæ in naui ſunt, atq; hoc eſt quòd grauiſsimè admonet Theognis his verſibus:

φορτηγοὶ δ' ἄρχουσ' ἄνδρες κ' ἀγαθῶν καθύ- (περθεν.
Δειμαίνω μή πως ναῦν κατὰ κυμα πίῃ.

Hoc eſt, Cum baiuli bonis imperant, metuendum eſt, ne nauem fluctus abſorbeat. Vt igitur ſtatus hominis abſolutus ſit, omnium primum requiritur, vt ſe animæ imperio corpus ſubijciat.

Secundus gradus, ad conſeruandum ſtatum hominis neceſſarius eſt, vt facultates animæ ſua tueantur officia, & nihil contra naturæ ordinem faciant.

Sunt autem tres facultates huc ſpectantes: quarum nec ſimilis eſt dignitas, nec æqualis in agendo authoritas. Facultates autem hæ ſunt:

λόγος,

λόγος, θυμὸς, ἐπιθυμία, hoc eſt, ratio, vis iraſcibilis & concupiſcentia: quarum vt ſingulæ ſunt menti viciniores aut à mente remotiores: ita earum æſtimatur dignitas & indignitas.

λόγος proinde qui eſt menti proximus τῇ ἐπιθυμίᾳ, quæ eſt proxima corpori, & remotiſſima à mente imperare debet. Hic ordo ſi turbatur, hominis ſtatus concutitur, & metuenda eſt hominis euerſio. Nam cùm ἐπιθυμία, excuſſo rationis imperio, imperat, fieri non poteſt quin magnum aliquod malum ſequatur. Eſt enim imperium concupiſcentiæ contra naturam, vt feminæ in virum.

Deinde θυμὸς ſi vel rationi imperat, vel concupiſcentiæ ſubijcitur, naturæ leges violantur. Nam vt

θυμὸς

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

θυμὸς eſt infra λόγου dignitatis gradu, ita eſt ſupra concupiſcentiam. Natura ergo monet vt θυμὸς rationi obtemperet, & concupiſcentiæ imperet, ſed ex rationis præſcripto. Hinc ſequitur quod ſolus λόγος imperare, ſola concupiſcentia parere, ſolus θυμὸς nunc parere, nunc imperare debeat. Vt enim rationi parere, ita concupiſcentiæ imperare θυμὸν oportet. Hoc paulò clarius explicemus, vt imperandi & parendi modus intelligatur.

Λόγος facultatem imperandi, ſeu vt Græci loquũtur, ἀρετὴν ἀρχικὴν habet, quæ vocatur φρόνησις, id eſt, prudentia, hac ratio ipſa & ſibi & alijs, nempe θημῶ & concupiſcentiæ, præfinit actionum modos: & hac de cauſa φρόνησις Platoni dicitur ἡγεμὼν τοῦ ὀρθῶς πράττειν.

Ἐπιθυμία

Ἐπιθυμία concupiſcentia, virtutem habet, iuxta quam, rationi parere debet, & hæc vocatur σωφροσύνη Temperantia, ad cuius præſcriptum moderatur ſuas appetitiones, conuerſa ad rationem cui in moderando obtemperat. Temperantia enim in omnibus affectionibus corporis & animi modum ſeruat, ne quid vel voluptate, vel dolore, vel alia perturbatione victi faciamus contra rectam rationem.

Reſtat θυμὸς medius inter λόγον & ἐπιθυμίαν, hic dum ad concupiſcentiam reſpicit, imperandi facultatem habet, quæ ἀνδρεία, hoc eſt, fortitudo nominatur. Hac reprimit concupiſcentiam ad imperatoris ſui imperium: hac etiam ſeipſum conſeruat ne à ſeſe vulneretur. At ſi rationem reſpicit θυμὸς obtemperandi

facul-

facultatem habet, quæ etiã σωφροσύνη dicitur, hac à ratione inſtructus θυμὸς moderatur ſuas actiones, cùm autem θυμὸς conſilia rationis ſpernit, fit quod ait Medea apud Euripidem:

θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων, ὅσπερ μεγίστων αἴτιος κακῶν βροτοῖς.

Porro cùm hæ tres facultates animæ, iuxta naturæ ordinem agunt, vt dictum eſt, iuſticia emergit, virtus quæ veluti concentus quidam eſt ſuauiſsimus facultatum animæ in homine.

Ex his patet, in quibus rebus ſtatus hominis abſolutiſsimus poſitus eſt, videlicet vt anima imperet, & corpus animæ imperio ſubſit, & deinde vt animæ facultates ſuum quæq; tueantur ordinem, vt ita ſit anima ſana in corpore ſano.

Verum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Verum quoniam homo eſt ve-luti parua quædam reſpublica, fit vt virtutes illæ animæ, quibus incolumitas ſtatus hominis conſeruatur, ad ſocietatem hominū & imperia transferantur. Iſtis enim quatuor, prudentia, temperantia, fortitudine & iuſticia, conſeruantur ſocietates hominum, hoc eſt, Oeconomiæ & politiæ, de qua re paulò poſt plura dicenda ſunt.

Secundus finis rei cuiuslibet, eſt quem ex proprijs actionibus quæ oriuntur ex proprijs facultatibus cuiuſq; rei, ſpectandum dixi. Hic variat pro facultatum conditione, quas Deus rebus in natura contulit, ita vt pro facultatum ratione actionum gradus æſtimentur. Hic autem finis, qui in actione cuiuſq; rei eſt poſitus, hoc pacto colligitur: Natura inhil

temerè aut fruſtrà facit, ſed ad certum finem ſingula refert, (hoc axioma inductione collegerunt Phyſici, quod morales Philoſophi à Phyſicis arripientes, inde Philoſophiam de moribus extruunt). Proinde facultates peculiares cuiuſq; rei, deſtinantur peculiaribus actionibus, & proprijs eius rei, id quod videre eſt in ſingulis rerum naturis. Nam vt communes rerum facultates deſtinantur communibus actionibus, pertinentibus ad communem naturæ conſeruationem: ita propriæ rerum facultates deſtinãtur proprijs actionibus, quæ proprios rerum fines ſpectant: ex quo efficitur, cùm ſint peculiares facultates in homine, quæ non ſunt in alijs naturis, requiri peculiares actiones ab homine quæ ſunt eius finis.

Sunt autem in homine, vt ſuprà aliquo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

aliquoties admonuimus, facultates ſeu δυνάμεις γνωστικαὶ, προαιρετικαὶ, καὶ πρακτικαὶ, quæ non ſunt in alijs naturis: Proinde actiones harũ facultatũ ſunt finis hominis, ſi modo eum finem ſpectes, qui in actionibus eſt poſitus, de quo nunc agimus. Iam γνωστικὴ facultas veritatis inquiſitioni: προαιρετικὴ boni electioni: & πρακτικὴ virtutum actioni deſtinatur, Hinc talis conficitur demonſtratio.

Actiones propriæ hominis, ſunt finis hominis. *Inquiſitio veri, electio boni & virtutis actio, ſunt propriæ actiones hominis.*

Igitur hæ actiones ſunt finis hominis.

Verum quia inter has actiones ſupremum gradũ occupat virtutis actio, cui inquiſitio veri & προαίρεσις ſeruiũt, rectè collocârunt Philoſophi finem hominis in actione virtutis.

Ex principio huius demonſtrationis euertitur Epicureorum dogma de fine hominis, hoc modo:

Actiones propriæ hominis ſunt finis hominis.

Voluptatis actio non eſt propria hominis actio. Eſt enim communis homini cum beſtijs.

Non igitur eſt voluptas finis hominis. Proinde voluptatis modus is adhibendus eſt, qui non naturam corrumpit: ſed qui legitimè naturam conſeruat. Sed de voluptate ſupra dictum eſt cùm ageretur de appetitione animali.

Tertius finis eſt, qui ex rerum ordine ſpectatur, qua ratione omnia inferiora referuntur ad ſuperiora tãquàm ad ſuos fines. Nam ita Deus naturam condidit, vt deteriora melioribus ſeruiant: ex quo efficitur

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

quòd Deus ſit vltimus omnium finis. Is enim ſolus absq; omni dubio, ſummè bonus eſt. Quare vt illi iuſtiſſimum in omnia imperium exiſtit: ita omnia ipſi ſeruire naturali iure debent.

Quæ autem ſunt in media rerum ſerie ſita, eius ſunt conditionis, vt alterum incumbat alteri, pro vt eſt cuiusq; magis minùſue conſumata natura. Cùm itaq; videmus in rebus naturæ gradus multiplices, ſcire oportet quòd quæ minima ſunt, ad ea quæ ſunt illis proxima dignitatis gradu, immediatè referantur. Nunc autem quæcunq; fecit Deus (de viſibilibus loquimur) aut habent eſſe ſolum, vt Philoſophi loquuntur, vt elementa, mineralia & lapides: aut habent eſſe & viuere ſolum, vt gramina, herbæ, plantæ & arbores: aut habent eſſe, viuere & ſentire tan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tum, vt iumenta, piſces, volatilia, & omne brutum: Aut habent hæc omnia ſimul, & præterea intelligentiam, iudicium & arbitrium, vt homo. In his rerum gradibus prout conſumatior natura, & eminentior aliqua forma ſpecifica exiſtit: ita ei res quæ minus ſunt conſumatæ deſtinantur, & ad eam ſuas facultates, actiones, adeoq; ſe totas referre debent. Proinde homini res omnes inferiorum graduum deſtinantur, eiuſq; vſibus ſeruire debent. Iam quoniam Deus non ſolum eſt ſuprà infimos & medios gradus, ſed etiam ſupra hominem, vt ergo omnes inferiores gradus ad hominem: ita homo ad Deum immediatè refertur, vt is certus conſtituatur finis hominis, & vltimus: cùm rerum ordinem ſpectamus. Hinc apparet

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

paret veram eſſe Stoicorum ſenten-
tiam, qui dicunt, omnia propter homi-
nem eſſe, & hominem propter De-
um. Huc & ille Nazianzeni ver-
ſiculus pertinet: ἀρχὴν ἀπάντων καὶ
τέλος ποίει θεόν.

Debent itaq; omnes actiones
hominis ad DEVM referri, vt ei
iuſta reddatur obedientia, & honos
præſtetur debitus. Huc nos inuitat
tota rerum natura: huc impellit na-
turalis ſenſus: huc omnium vel bar-
bariſsimorum exempla hortantur.
Nemo enim tàm ferus eſt & rationis
expers, quin ſtatuat rerum opifici res
creatas ſubiectas eſſe debere. Nemo
tàm barbarus, quin intelligat ſummã
gratitudinem reddendam eſſe optimè
meritis. Hinc ſequitur omnium acti-
onum humanarum primum locum ob-
tinere agnitionem Dei, ac agniti Dei
celebrationem.

Huius rei demonſtratio, vel hæc ſola eſſe poterit, ex ipſa natura ſumpta.

Supremæ facultatis in homine ſuprema actio, verſans circa ſupremum & nobiliſsimum obiectum, propria eſt actio hominis.

Agnoſcere DEVM & agnitum colere, eſt ſupremæ facultatis in homine ſuprema actio, verſans circa ſupremum & nobiliſsimum obiectum. Ergo,

Agnoſcere Deum & agnitum colere, propriiſsima actio hominis eſt. Quare homo meritò fœlix & beatus eſt, quando in hac actione occupatur: contrà miſer & infœlix cùm ab hac eſt alienus.

Huc illud Platonis in quarto de legibus:

Ἀπάντωρ

Ἁπάντων κάλλιστον, καὶ ἀληθέστατον οἶμαι λόγων, ὥς τῷ μὲν ἀγαθῷ θύειν, καὶ προσομελεῖν δεῖ τοῖς θεοῖς, καὶ εὐχαῖς, καὶ ἀναθήμασι, καὶ συμπάσῃ θεραπείᾳ θεῶν, κάλλιστον καὶ ἄριστον, καὶ ἀνυσιμώτατον πρὸς τὸν εὐδαίμονα βίον, *hoc eſt, Omnium pulcherrimam & veriſsimã arbitror orationem eſſe, vt boni Dijs ſacrificent & adhæreant ipſis, & votis, & donarijs, & vniuerſa Deorum religione. Nam hoc pulcherrimum, & optimum & cõmodiſsimum ad beatam vitam. Hæc Plato.*

Ad præſentis demonſtrationis concluſionem, homo natura duce, etiam in hac corrupta natura deducitur, ex qua cùm ad praxin deſcendere cœperit, mox vt cæcus palpitat, & proprijs ratiocinationibus fallitur, adeò vt & à vero Deo aberret ad idola, & in locum veri cultus Dei

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

prodigioſas ſuperſtitiones ſubſtituat: quemadmodum & Paulus ad Romanos ſcribens teſtatur. Hinc fit quòd tametſi præclaras γνώμας Philoſophi (quarũ poſteà nonnullas referam) de Deo tradiderunt: non tamen rectà ad Deum & eius cultum peruenerint, Quare Deo agendæ ſunt gratiæ, qui facem verbi ſui accendit, qua nos in ſalutarem ſui noticiam deducit, ac veram colendi ſe rationem demonſtrat.

Hactenus ducem naturam ſequuti proprias actiones hominis in genere inquiſiuimus, & fundamenta iecimus firma & immota, ex quibus reliqua dependent. Verum quia actiones hominis variant pro vitæ generibus, ſunt nobis genera vitæ diſtinguenda, & ſingulis ſuus proprius finis ex illis tribus compoſitus, accom-

modan-

modandus eſt: qua ſanè contemplatione nulla erit iucundior, nulla ſuauior, nulla in vita communi vtilior, nulla deniq. dignior aut amplior.

Vitæ itaq. genus in vniuerſum duplex eſt, quemadmodum ex ſuperioribus intelligi poteſt, & Ariſtoteles in Ethicis teſtatur, theoreticum & practicum.

Theoreticum vitæ genus in contemplatione & in inquiſitione veri occupatur. Hinc ſcientiæ & artes, in quibus maximum vitæ præſidium ſitum eſt. Huc illud Hyparchi: Multò eſt omnium rerum precioſiſſima omnibus ad viuendum, ars. Nam vt alius Poëta ait: Non eſt vllum humani infortunij ſolamen in vita dulcius, quàm ars, dum enim diſciplinæ animus vacat ſuæ, infortunia præternauigat neſcius. Quod autem

artes

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

artes debeant nos quaſi manu ducere ad Deum ipſum, teſtatur Plato, qui dicit: artes dulciſsimam Deorum famam continere. Verùm hîc cauendum, ne curioſis & inutilibus rebus ſimus addicti, magis quàm vtilibus vitæ præſidijs. De theoretico vitæ genere hæc admonuiſſe ſatis ſit.

Practicum vitæ genus, actiones ſpectat, & in ijs occupatur propter finem aliquem in vita vtilem.

Eſt autem hoc vitæ genus triplex: Oeconomicum, politicum & ſpirituale. Hoc vniuerſum genus, quod practicum appellamus, habet finem, qui eſt conſeruatio ipſius per proprias actiones, Deum, vt vltimum ſcopum, reſpicientes. Nam in omni vitæ genere ita ordinandæ ſunt

actio-

actiones, ne ab ipſo bonorum fine ſeu à fine finium aberrent.

Vitæ proinde Oeconomicæ finis eſt conſeruatio familiæ, & domus, per actiones Oeconomicas, Deum vt finem bonorum reſpicientes.

Et quoniam eadem eſt conſeruandi totius ratio, quæ eſt partis, debet in hoc vitæ genere λόγος *præeſſe, & ſua prudentia domum adminiſtrare: Debet* ἐπιθυμία *modeſtia & temperantia quadam ſubeſſe rationi, ne quid affectus contra rectam rationem tentent. Debet* θυμὸς *rationi, vt* παραστάτης *adeſſe & affectus reprimere (ſi quando opus fuerit) ſua fortitudine. His omnibus accedit iuſticia temperatrix, quæ facit vt maritus & vxor, dominus & ſeruus, paterfamilias & materfamilias, coniuges & familiæ ſibi officia debita*

reddant

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

reddant, vt ita domus dulciſsima harmonia compoſita conſeruetur incolumis.

Verùm vt conſeruandæ domus ratio melius intelligatur, proponamus nobis hanc demonſtrationem, quæ ſuprà traditis fundamentis nititur.

Quicquid conſeruat ſtatum Oeconomium incolumem per ſe, præcipitur lege naturæ.

Coniuges mutuo amore ſe complecti, gignere, natos educare, tueri, inſtituere honeſtis moribus, regere diſciplina, proſpicere neceſſarÿs: & rurſus natos reuereri parentes, eis obedire & gratos eſſe & ſimilia analoga officia, conſeruant ſtatum Oeconomicum.

Igitur hæc lege naturæ præcipiuntur.

Maior principium immotum eſt. Minor ex contrarÿs & conſequẽtibus

tibus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tibus oſtenditur. Nam, vt vbi hæc officia violantur, corruunt familiæ, quemadmodum multa triſtia exempla docent: Ita his officijs videmus conſtare domos, florere & incolumes cōſeruari, præſertim, quando hæc Oeconomica officia ad Deum referuntur vt finem vltimum, quemadmodum ſuperius dictum eſt.

Ex hac demōſtratione fluunt Oeconomica præcepta, quæ plurima apud Xenophontē, Ariſtotelē, Plutarchū, & alios inſignes Philoſophos extant. Huc multæ ſententiæ Philoſophorum pertinent, quæ omnes quarto & ſexto præcepto continentur: nos autem pauca exempli cauſa recitabimus.

De mutuo officio coniugum ex veteri Tragœdia hos verſus adducit Clemens Alexandrinus.

Οὐ χρυσὸς, οὐ τυραννὶς, οὐ πλούτου χλιδὴ
τοσοῦτον

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

τοσοῦτον ἔχειν διαφόρους τὰς ἡδονὰς
ὡς ἀνδρὸς ἐσθλοῦ καὶ γυναικὸς εὐσε-
(βοῦς
γνώμη δικαία, καὶ φρονοῦσα τ' ἀνδρικά.

Hoc eſt:

Tanta eſt nec auri nec tanta tyrannidis
Voluptas, nullus ſplendor eſt iucundior
Piorum amica coniugum concordia,
Qui mutuum fouent amorem fortiter.

Et Euripidis.

ὅστις δὲ τεκόντας ἐν βίῳ σέβει,
ὅδ' ἐστὶ καὶ ζῶν καὶ θανὼν θεοῖς φίλος.

Hoc eſt:

Quiſquis parentes in vita colit ſuos,
Hic charus eſt Dijs viuus atq́; mortuus.

Et Menander.

βούλου γονεῖς προπαντὸς ἐν τιμαῖς ἔχειν
ἱκανῶς βιώσῃς γηροβοσκῶν τοὺς γονεῖς.

Hoc eſt:

Honorem quiſquis exhibet parentibus
Abundè viuet, charus & ſuis erit.

Huius ſententiæ antitheſin habet Homerus, qui narrat quendam iuuenem occiſum in bello Troiano, prop-

propterea quòd parentibus τὰ θρεπτήρια non perſoluerit.

Hactenus de Oeconomica vita dixi ex fontibus legis naturæ. Vnde moralis Philoſophus qui de Oeconomico ſtatu præcipere inſtituit, principia & demonſtrationes petere debet.

Vitæ politicæ finis eſt politiarum tranquillus & pacificus ſtatus per actiones politicas: quæ omnes eò referri debent, vt maneat iuſta ordinis politici harmonia, ſeruato inter homines iure anologo, & Deus in humana ſocietate, tanquàm finis vltimus ſocietatis humanæ conſtituatur. Cauendum itaq; ne ab hoc fine bonorum, actiones politicæ aberrent. Verùm quoniam eadem ratio eſt totius conſeruandæ, quæ eſt ſingularum partium, quantum quidem

ad genus actionum attinet: eædem virtutes hîc requiruntur, quas in ſingulis hominibus & deinde in ſingulis familÿs requiri diximus. Requiruntur itaq; ad conſeruationem politiarum prudentia, temperantia, fortitudo & iuſticia: idq; hoc ordine, vt ſola prudentia imperet, reliquæ autem quæq; ſuo loco & ordine obtemperent, vt Plato docet. In harum enim harmonia conſiſtit, quod eſt in vita difficillimum, videlicet: τὸ εὖ ἄρχειν καὶ τὸ εὖ ἄρχεσθαι, Hoc eſt, Rectè imperare & rectè parêre. Omnes ergo hæ virtutes requiruntur, cùm in eo qui imperat, tùm in eo qui imperio paret. Qui imperat, opus habet fortitudine, qua ciues in officio contineat & noxia à ciuibus auertat: opus habet temperantia, ne affectibus prauis indulgens

harmo-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

harmoniam ſocietatis humanæ diſſoluat: Opus habet iuſticia, quæ contractus regat, honores & operas diſtribuat, præmia conferat, ſupplicia ordinet, ſeruata in ſingulis debita proportione, hoc eſt, in aliis Geometrica, vt in officiis & præmiis: in aliis Arithmetica, vt in contractibus.

His omnibus prudentiam moderatricem adhibere neceſſe eſt. Nec minus ad benè & legitimè parendum requiruntur virtutes ſuprà commemoratæ, fortitudo, temperantia, iuſticia, quibus moderatrix prudentia adhibenda eſt. Nam hæ virtutes vtrinque ſeruatæ τὴν ἰσότητα Geometricam & Arithmeticam: ſine quibus ſtare reſpublicæ nequeunt, conſeruant.

Vt autem conſeruandæ politiæ ratio manifeſtius conſtet, hanc demonſtrationem quæ nititur fundamentis ſuperius traditis intueamur.

Quicquid conſeruat ſtatum politicum, lege naturæ præcipitur. Hic autem nequaquàm conſeruari poteſt, ſine ordine ſuperiorum & inferiorum, hoc eſt, magiſtratuum & ſubditorum. Proinde magiſtratuum & ſubditorum ordo, lege naturæ commendatur. Nam ſi laceratio humanæ ſocietatis eſt contra naturam: & qui hanc efficit, ἀναρχία contra naturam erit. Natura igitur requirit ſuperiorum & inferiorum ordinem.

Præterea, cùm non poßit ſtatus politicus incolumis eſſe, niſi iuſtè cum ſocijs, fortiter contra hoſtes, modeſtè

deſtè & prudenter cum omnibus agatur: ſequitur legem naturæ in politica ſocietate iſtas quatuor virtutes requirere, quibus multæ aliæ vt ſpecies, ſubijciuntur, quæ ad politiarum incolumitatem requiruntur: de quibus Cicero eleganter & ſapienter, naturam ducem ſequutus, in libris de officijs ſcripſit: & nos poſtea earum catalogum quendam recitabimus, additis breuibus definitionibus & doctorum hominum ſententijs.

Huc ſententiæ plurimæ pertinent: Sed nos paucas quaſdam exempli cauſa aſſcribemus. Apud Homerum extant dulciſsimæ appellationes, quibus magiſtratuum & ſubditorum officia veluti pinguntur, quæ ſingulæ locum ſententiarum ſupplere poſſunt, vt ſunt:

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Ἤπιος πατὴς, *blandus pater, quæ appellatione, vt ſignificatur affe- ctus paternus magiſtratus erga ſub- ditos: ita in ſubditis requiritur ſimi- lis ſtorga.*

βασιλεὺς, *quaſi* βάσις τοῦ λαοῦ, *id eſt, fulcrum ſeu fundamentum po- puli. Vt enim ædificium fundamento ſuo nititur, & eo ſubruto collabitur: Ita populus legibus & potentia ma- giſtratus, tanquàm fundamento in- cumbit: & ſublatis legibus & ma- giſtratu, euertitur.*

Xenophon explicans verſum Homeri de Agamemnone: Ἀμφότε- ρον βασιλεὺς τ' ἀγαθὸς κρατερός τ' αἰχμη- τῆς, *monet eum tandem Regem bo- num eſſe, non qui ſuæ vitæ curam habet: ſed qui eos beatos & felices reddit, quibus imperat. Ideo enim*

rex

rex eligitur inquit, οὐχ ἵνα ἑαυτοῦ καλῶς ἐπιμελῆται, ἀλλὰ ἵνα καὶ οἱ ἑλόμενοι διὰ τοῦτον εὐπράττωσι, *hoc eſt, non vt ſuam ipſius curam gerat: ſed vt etiam qui illum elegerunt, propter ipſum bene habeant & felices ſint.*

Ἡγεμὼν *dux: quia ſapientia & diſciplina populum ducet rectà ad virtutem & fœlicitatem.*

Κοσμήτωρ *: quia multitudini ordinem præfigit, quo nullum ornamentum pulchrius, nihil in republica vtilius. Quare rectè Iſchomacus vxorem monet cùm inquit:*

ἔστι δ' οὐδὲν οὕτως ὦ γίναι οὔτ' εὔχρηστον, οὔτε καλὸν ἀνθρώποις, ὡς ἡ τάξις, *hoc eſt, ô vxor, non eſt quicquam hominibus, neq; tàm vtile, neq; tàm honeſtum, quàm ordo.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

μέδωρ: propterea, quòd magiſtratus ſingulari cura & ſollicitudine incolumitatem ſuæ reipublicæ tueri debet.

ποιμὴν λαῶν, paſtor populorum: Hac imagine qualisnam cura magiſtratui eſſe debeat pro ciuibus ſignificatur. Vt enim paſtor ouium ſuarum: Ita magiſtratus ſubditorum ſuorum curam habeat neceſſe eſt. Platoni interdum magiſtratus ἐπίσκοπος: & Xenophonti ἔφορος dicitur, id eſt, inſpector, quia diligenter inſpicere debet magiſtratus, quid ſinguli ciues agant: incitabit ſingulos ad ſua officia præſtanda, ad obedientiam duabus rebus, nempe præmijs & pœnis inuitabit. Non ſufficit, vt ait Xenophon, ciues habere honeſtas leges, niſi ſint etiam νομοφύλακες, qui ſunt inſpectores:

laudantes

laudantes eos qui imperata faciunt : & contra punientes legum tranſgreſſores.

Præterea, quanta cura magiſtratui eſſe debeat pro ſalute ciuium ſuorum, indicatur Homerico verſu:
ου χρὴ παννύχιον εὕδειν βουληφόρον ἄνδρα,
Hoc eſt, Non oportet principem qui multis conſulere debet, totam ſtertere noctem. Et Sophocles :
ὃν πόλις στήσειε, τούτου χρὴ κλύειν.
Hoc eſt : Quem reſpublica conſtituerit, huic obedire oportet. Idem :
καλῶς μὲν ἄρχειν, ἔυ δ᾽ ἂν ἄρχεσθαι θέλειν,
Hoc eſt : bene impera & bene pare. Huc addit rationem Poëta ex natura petitam. Dicit enim iuſtum imperium, in quo maiores rectè imperant, & ſubditi iuſtè obtemperant, conſeruare rempublicam : & contrà, eandem perire funditus, vbicunq;

fuerit ἀναρχία. *Sunt autem hæc poë-tæ verba:*

Ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστι κακόν.
Αὕτη πόλεις τ' ὄλλυσιν, ἥδ' ἀναστάτους
οἴκους τίθησιν, ἥδ' σαὺ μάχῃ δορὸς
τροπὰς καταρήγνυσι τῶν δ' ὀρθουμένων
σώζει τὰ πολλὰ σώματα ἡ πειθαρχία.
οὕτως ἀμυντὲ ἐστὶ τοῖς κοσμουμένοις.

Hoc eſt.

Anarchia maius non eſt malum,
Hæc ciuitates euertit, hæc funditus
Perire familias facit, hæc belli tempore
Ignauos in fugam conuertit. At contrà
Parêre imperio multorum ſalus eſt,
Atq; ideò qui præſunt obedientiam tueri (debent.

Verùm hîc obſeruandum eſt quod ſupra admonui de fine vltimo vitæ politicæ, qui eſt vt omnia in humana ſocietate ad DEVM tanquàm vltimum ſcopum referantur. Cogitatio huius finis monet vtrumq;:

cùm

cùm eum qui imperat, ne quid contra DEVM mandet ſuis: tùm eum qui paret, ne in rebus illicitis, hoc eſt, pugnantibus cum lege naturali & diuina, obediat principi. Nam hîc Socratis reſponſum apud Platonem locum habet, qui cùm amici hortarentur, vt ſenatui Athenienſi cederet, quò mortis ſupplicium euaderet, reſpondet: Ἐγὼ ὑμᾶς ἄνδρες ἀθηναῖοι ἀσπάζομαι μὲν καὶ φιλῶ, πείσομαι δὲ τῷ θεῷ μᾶλλον ἢ ὑμῖν.

Hoc eſt:

Ego vos, ô viri Athenienſes, veneror quidem & amo, at DEO potius quàm vobis obtemperabo. Huc & illud Thebanæ virginis apud eundem poëtam, quæ cùm iuberetur anteferre Regis edictum naturæ legibus, forti animo in hanc ſententiam reſpon-

reſpondit: Nequaquàm exiſtimo tua decreta tantum valere, vt, cùm homo ſis, poſsis Deorum non ſcriptas, firmiſsimas tamen leges violare. Non enim ad breue tempus ſed ſemper vigent valentq́. Ex his patet qui nam ſint fontes, quæ metæ legum ciuilium, & quomodo ad ſua principia reuocare omnia in ciuili gubernatione oporteat.

Vitæ ſpiritualis finis eſt eius conſeruatio per actiones huic vitæ congruentes quales ſunt: Deum agnoſcere, agnitum colere, timere, glorificare, &c. Ad hanc vitam ſpiritualem Oeconomicus ſtatus & politicus tanquàm ad vltimum ſcopum referri debent, à quo qui aberrat inuertit naturæ ordinem, & pœnas ſibi accerſit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Ad huius vitæ conſeruationem requiruntur ſuprà commemoratæ virtutes: prudentia, fortitudo, temperantia & iuſticia: licet differentiæ harum virtutum propter obiecti rationem modo quodam variant. Demonſtratio autem hæc eſt:

Quicquid conſeruat ſtatum vitæ ſpiritualis, lege naturæ præcipitur.

DEVM agnoſcere, & ad eum omnia referre tanquàm ad finem bonorum, conſeruant ſtatum vitæ ſpiritualis.

Proinde vt hæc lege naturæ præcipiuntur: ita quæ his contraria ſunt vetantur. Maior axioma eſt, pendens ex principijs anteà recitatis. Minor demonſtratur hoc modo:

Supremæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Supremæ virtutis ſuprema actio verſans circa nobiliſſimum obiectum, eſt finis hominis.

Deum agnitum colere eſt ſupremæ virtutis hominis ſuprema actio, verſans circa nobiliſſimum obiectum. Ergò hæc eſt finis hominis, quantum quidem ad ſpiritualem vitam attinet.

Hanc minoris demonſtrationem Philoſophus colligit hoc modo: ſtatus optimæ vitæ in fœlicitate poſitus eſt. Hæc fœlicitas in tribus conſiſtit, in actu altiſſimæ potentiæ in homine, quæ eſt intellectus: in habitu nobiliſſimo, qui eſt virtutis: in obiecto digniſſimo nempe Deo.

Huc vſq; humana ratio rectà progreditur. Verum cùm ex concluſione poſitæ demonſtrationis, actiones huic vitæ congruentes, extru-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ere molitur, tota errat via. Sicuti cùm experientia Paulus teſtatur ad Rom: 1. Socrates clamat Deum colendum eſſe, & multis argumentis aduerſarium, qui aliter ſentit refutat: præterea addit Deum colendum eſſe, non alio cultu, quàm qui à Deo ipſo inſtitutus eſt. Verum, cùm hinc progredi incipit Socrates, tanquàm cæcus à vero Deo aberrat, & horrendis erroribus inuoluitur.

Porrò, cum demonſtratione noſtra congruunt multæ gnômæ, quæ paſsim apud Poëtas & Philoſophos leguntur.

De vnitate Dei ex multis, has paucas aſſcribere placuit. Omnes Sybillæ vnum Deum prædicant. Erythæa vt refert Lactantius, ita canit:

Εἷς

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ἑῖς θεός, ὃς μόνος ἐστὶν ὑπερμεγέθης ἄγένητος.

Hoc eſt:

Vnus Deus, qui ſolus eſt ma-ximus & æternus.

Quòd hic omnia condiderit te-ſtatur eadem his verſibus.

Ἀλλα, θεὸς μόνος ἑῖς πανυπέρτατος, ὅς
πεποίηκεν
ὀυρανὸν ἠέλιόν τε καὶ ἀστέρας ἠδὲ σελήνην,
καρποφόρον γαῖάν τε καὶ ὕδατος ὄιδματα πόντου.

Hoc eſt.

Sed Deus ſolus vnus eſt ſu-per omnia, qui fecit cœlum Solemq; & ſtellas atq; lunam. Et cum his fertilem terram & fluctus maris.

Et alia Sybilla in perſona Dei loquens, ita canit.

Ἔις μόνος εἰμὶ θεὸς καὶ ὀυκ ἔστιν θεὸς ἄλλος.

Iuſtinus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Iuſtinus Martyr Pythagoræ verſus de vnitate Dei hos aſſcripſit, in libro de Monarchia:

Εἰ τις ἐρεῖ θεὸς εἰμι παρὲξ ἑνὸς οὗτος ὀφείλει,
κόσμον ἴσον τούτῳ στήσας εἰπεῖν, ἐμὸς οὗτος.

Hoc eſt:

Si quis præter vnum dicat, Deus ſum: hic debet mundum ſimilem huic conditum oſtendere & dicere, hic meus eſt. Multæ huiuſmodi ſententiæ apud Platonem, Xenophontem, Sophoclem, Euripidem, Homerum, Menandrum & alios inueniuntur, quas breuitati ſtudens omitto.

De prouidentia huius vnius Dei extant inter alias hæ ſententiæ.

πάντῃ γὰρ ἔστι πάντα καὶ βλέπει θεός.
Vbiq; adeſt & omnia cernit Deus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ὀξὺς θεοῦ τ' ὀφθαλμὸς εἰς τὸ πάντα ὁρᾷν. Dei oculus acutus eſt, adeò vt omnia contempletur.

Xenophon DEVM vocat σοφὸν δημιουργὸν καὶ φιλόζωον, Hoc eſt, ſapientem & amantem animalium opificem. Idem ait: Noueris Deum eſſe tantum & talem, vt omnia ſimul videat, & omnia ſimul audiat, & vbiq; adſit, & ſimul omnium curam habeat. Hunc vnum colendum eſſe & alÿs multis argumentis docet: & forma hominis erecta in cœlum idem ſignificari aſtruit, quem imitatus latinus Poëta in hunc modum loquitur:

Os homini ſublime dedit, cœlumq; videre
Iuſsit & erectos ad cœlum tollere vultus.

De cultu Dei antiquiſſimus Poëta Philemon, vt Iuſtinus refert, ita ait: θεῷ δ' θύε διὰ τέλους δίκαιος ὤν: Hoc eſt: Deo ſacrifica iuſticia. Idē: Si quis offerens ſacrificium, ô Pamphile, taurorum multitudinem aut caprorum, aut per Iouem alia huiuſmodi, aut ſtructuras aureas præparans clamydas & purpureas, aut per elephanti aut Smaragdi animalia exiſtimet ſe Dei ſibi conciliare beneuolentiam, omnino errat & leuem mentem habet: Oportet potius vt virum bonum ſe præbeat, ne ſtuprator ſit virginum, aut adulter, ne furetur & occidat, ne videat aliena & concupiſcat, ſiue vxorem, ſiue domum, ſiue poſſeſſionem, puerum, ancillam, equos, boues, &c. Imo, mi Pamphile, ne aciculæ vnum funiculum concupieris.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Deus enim præſens coràm te cernit, qui operibus iuſtis delectatur, non iniuſtis. Huiuſmodi ſententias de vnitate DEI, de creatione, prouidentia & cultu quales, multæ apud Philoſophos & Poëtas extant, tenere admodum iucundum eſt.

Dixi de vita Oeconomica, politica & ſpirituali, & quæ ſint cuiuſq; propriæ actiones in genere, demonſtraui: Iam quia lex DEI, quam vſitatè decalogum appellamus, dicitur legis naturæ epitome: quædam breuiter quomodò decalogi præcepta ad ea quæ dicta ſunt, cõgruant, oſtendam.

Ad ſtatum itaq; vitæ ſpiritualis primam pertinere tabulam immediatè, non eſt dubium. Hæc enim in ſumma Deum colendum & celebrandum

brandum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

brandum eſſe docet, & quomodo id fieri oporteat, oſtendit.

DEMONSTRATIO PRIMÆ TABVLÆ.

DEVS colendus eſt à toto homine quemadmodum ſuprà demonſtratum eſt. Homo autem conſtat

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

anima & corpore. Ergò DEVS colendus eſt animo & corpore, hoc eſt, corde, iuxta primum præceptum, ore & lingua iuxta ſecundum, vita & externis moribus iuxta tertium.

Modus cultus Dei pulcherrimo ordine hîc indicatur. Initium enim ſumit à corde, deinde in ore & lingua ſe profert, Poſteà vita & externis moribus ſe declarat. Cordis appellatione intelligantur omnes animæ vires interiores, videlicet, vt mens illuminata quæ Dei ſunt rectè intelligat, vt affectus ardeant amore Dei, vt voluntas ita ſua ſponte Deo ſit addicta, vt nihil velit niſi quod in gloriam Dei cedat. Hunc cultum cordis quem natura, oris & externæ vitæ cultus ſequitur, etiam ethnici naturali luce intellexerunt, etſi

poſteà

poſteà in conatu à vero Deo aberrâ-
runt.

DEMONSTRATIO SECVNDÆ TABVLæ generalis.

QVicquid conſeruat ſtatum Oeconomicum & politicum, lege naturæ præcipitur: & quicquid turbat & euertit, eadem prohibetur.

Vt autem opera præcepta in ſecunda tabula conſeruant Oeconomicum & politicum ſtatum: ita in eadem prohibita turbant & euertunt.

Illa igitur mandantur, hæc vetantur.

Maior eſt principium, quod ſuprà eſt declaratum. Minorem confirmabimus ſingulorum ſecundæ tabulæ præceptorum demonſtrationibus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

DEMONSTRATIO QVARTI Præcepti.

QVicquid conſeruat Oeconomicum, & politicum ſtatum iuris eſt naturalis: vt quæ contraria ſunt cum natura pugnant.

Analoga officia ſuperiorum, vt parentum & magiſtratus: & inferiorum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

feriorum, vt liberorum & ſubditorũ conſeruant ſtatum Oeconomicum & politicum.

Hæc igitur officia lege naturæ mandantur, & quæ his contraria ſunt, prohibentur, vt humanæ ſocietati inimica & noxia.

Ordo in hac tabula dignus eſt qui obſeruetur, Vt enim in prima tabula initium fit à fundamento cultus Dei: ita hîc ab obedientia erga ſuperiores, quæ eſt mater omnium officiorum quæ in ſequentibus præceptis requiruntur.

DEMONSTRATIO QVINTI PRÆCEPTI.

QVicquid turbat humanam ſocietatem ſiue in Oeconomico ſtatu ſiue politico, lege naturæ interdictum eſt.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Odia, conuitia, rixæ, homicidia, turbant humanam ſocietatem. Igitur, Odia, conuitia & homicidia iure naturali vetantur. Et contrà: cùm amor mutuus, amica colloquia, beneuolentia, concordia, ſtudium conſeruandi ſe mutuò & defendendi, conſeruant humanam ſocietatem. Igitur à natura requiruntur.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

DEMONSTRATIO SEXTI PRÆcepti.

QVicquid pugnat cum honeſtate in ſtatu Oeconomico, & politico, lege naturæ interdictum eſt.

Vagæ libidines & incœſtus pugnant cum honeſtate, quam natu-

ra.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ra in omni vitæ ſtatu efflagitat. Prohibentur igitur vagæ libidines & inceſtus lege naturæ. Et contrà: Honeſta & legitima copula coniugalis ſeminarium eſt humanæ ſocietatis. Coniugium igitur legitimum, lege naturæ commendatur.

De inceſtu, hoc eſt, de copula perſonarum, quæ vel cognatione, vel affinitate coniunctæ copulari lege naturæ prohibentur, obſcurior eſt in hac corruptione, ratio.

Plutarchus olim neceſſarias ducere prohibitum fuiſſe ſcribit, cuius rei honeſtiſſima eſt ratio ac rectiſſima, videlicet, vt quemadmodum ſanguine iuncti ſe inuicem diligunt: ita neceſſitudinis vinculum in multos diffuſis coniugijs, & non intra eoſdem parietes manentibus, plu-

res

res charitate connecteret. Sic enim ſerpere extendiq; charitatem generis humani manifeſtum eſt. Quod & Cicero in 5. de finibus docet. Quod cùm ita ſit, lege naturæ prohiberi neceſſariorum, hoc eſt, cognatorum & affinium coniugia, quis non videt? Huc accedit naturale iudiciũ in omnibus ſanis hominibus, quo iudicant omnes, abſtinendum eſſe ab ijs perſonis quos vel cognatio vel affinitas arctiſſimè copulauit. Neſcio (inquit Auguſtinus) quomodo ineſt humanæ verecundiæ quiddam naturale, atq; laudabile: vt cui debet cauſa propinquitatis verecundum honorem, ab ea contineat, quamuis generatricem tamen libidinem, de qua erubeſcere videmus, & ipſam pudicitiam coniugalem. Verùm quia in

hac

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

hac naturæ humanæ deprauatione, infirmior eſt in multis huius legis, de illicita neceſſariarum perſonarum copula, agendæ ſunt Deo gratiæ, qui hanc legem Leuitici 18. repetit, & monet multas gentes fuiſſe exterminatas propter huius legis violationem.

Iam quæri etiam poteſt, an lege naturæ in vno coniugio, tantùm debeant copulari duæ perſonæ, nempe vnus maſculus & vna fœmina, non vnus maſculus & multæ fœminæ, præſertim cùm videamus quoſdam ex ſanctis patribus habuiſſe eodem tempore duas & aliquando plures vxores. Ad hanc quæſtionem cùm non exemplis, ſed lege naturæ ſit iudicandum: clarè pronuncio violare legem naturæ, quicunque ſimul plures vxores habent.

Huius

Huius reſponſionis quatuor ſunt rationes à natura petitæ.

Prima, ſocietas coniugalis æqualem obligationem mariti & vxoris requirit, quantum ad vſum corporum attinet. Vbi autem maritus vnus habet plures vxores, vel vna fœmina plures maritos, ſeruari non poteſt in obligatione æqualitas. Nunc autem cùm inæqualitas ſit contra naturam, eſt etiam contra naturam, ſi plures perſonæ in vno coniugio copulentur, quàm duæ, vnus maſculus, & vna fœmina.

Secunda, dictat recta ratio, quòd nullus debeat ſe obligare ad aliquid impoßibile. Iam autem fieri non poteſt, vt vnus vir peræquè obligatus ſit pluribus vxoribus, ſicuti vni ſoli. Quare cum natura pugnat

copu-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

copulatio vnius viri cum pluribus fœminis.

Tertia, pax domeſtica conſeruari non poteſt, vbi vnus maritus plures habet vxores: fieri enim non poteſt, quin zelo quodam mulierculæ aduerſus ſe inuicem inflammentur, vnde iurgia oriuntur, & ex his domus quædam perturbatio quæ cum natura pugnat.

Quarta, Ius naturæ eſt vt nemo faciat alij, quod ſibi nolit fieri, maritus ergo cùm nolit vxorem ſuam pluribus nubere viris, debet vna contentus eſſe. Hoc ius ἀνάλογον cùm violatur, legi naturæ vis fit & iniuria alteri coniugum.

DEMONSTRATIO SEPTIMI Præcepti.

Quic-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

QVicquid deſtruit humanam ſocietatem, quicquid domos & politias euertit, cum natura pugnat.

Fraudes, furta, latrocinia, deſtruunt humanam ſocietatem, euertunt domos & politias.

Hæc igitur lege naturæ vetantur. Et contra: Quicquid conſer-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

uat hnmanam ſocietatem cùm in Oeconomia tùm in politia, id iuris eſt naturalis:

Diſtinctio dominiorum, fides in contractibus & candor, conſeruant humanam ſocietatem. Igitur hæc lege naturæ mandantur.

DEMONSTRAtio Octaui Præcepti.

QVIcquid facit ad ſocietatem hominum conſeruandam, lege naturæ requiritur.

Certitudo in artibus & veritas inter homines facit ad conſeruationem ſocietatis humanæ. Igitur hæc requiruntur lege naturæ.

Minor

Minor illuſtratur antitheſi: Eſt enim manifeſtum, mendacia & incertitudinem in artibus deſtruere hominum ſocietatem. Atq́; ideò lege naturæ interdicta eſſe.

DEMONSTRATIO NONI ET DECIMI Præcepti.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

NEmo vult vt alius ſua bona iniuſtè concupiſcat. Igitur, nemo debet aliena bona iniuſtè appetere.

Probatur conſequentia hac naturæ regula: Quod tibi non vis fieri, alteri ne feceris.

Hæ ſunt demonſtrationes præceptorum Decalogi petitæ ex principijs

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

pijs immediatè pertinentibus ad conſeruationem humanæ ſocietatis. Verùm quia ſuprà ſæpe dictum eſt, omnes vitæ ſtatus ad DEVM tanquã vltimum finem referendos eſſe: quærendæ ſunt etiam rationes præceptorum à Dei voluntate, & natura, hoc modo:

DEVS eſt fons & dator omnium bonorum: Igitur Deus colendus eſt, & ei gratitudo eſt præſtanda à ſua creatura.

DEVS amans eſt ordinis atq; gratitudinis: ideo quartum edidit præceptum.

DEVS non vult ſuam imaginem deſtrui: Prohibet igitur homicidium.

DEVS eſt puriſsimus & caſtiſsimus: Igitur puritatem & caſti-

caſtitatem requirit à rationali creatura.

DEVS eſt iuſtiſsimus: Igitur malum, dolum, furtum, fraudem, homicidia abominatur, & virtutibus cum his vitijs pugnantibus delectatur.

DEVS eſt verax: Igitur offenditur mendacio & amat veritatem.

DEVS eſt ſanctus & purus: Non vult ergò animos noſtros impuritate concupiſcentiarum contaminari.

Poteſt etiam ſecunda tabula ex lege dilectionis proximi, quæ naturalis eſt, demonſtrari hoc pacto:

Qui diligit proximum, ei debitum honorem præſtat, et analogum reddit officium iuxta quartum præceptum: ei nullam iniuriam facit, nec in perſona propria: quod prohibetur quinto præcepto, nec in perſona coniuncta, iuxta interdictum ſexti præcepti: nec in rebus, prout exigit ſeptima lex: nec in dictis, iuxta prohibitionem octauæ legis: nec corde, quæ illius ſunt, appetit, quod vetatur duobus poſtremis præceptis. Atq; ita leges ſecundæ tabulæ effecta ſunt & propria dilectionis officia.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Quoniam autem homo animal ſociale eſt, & virtutis eſt proprium conciliare ſibi animos hominum & ad vſus ſuos adiungere (Cicerone teſte): catalogum virtutum, cum definitionibus adiungam, vt in conſpectu virtutis partes habeantur, quas in omni vita lucere oportet.

Sequamur autem in virtutum declaratione Ciceronem potiſsimùm, cùm propter breuitatem, tùm propter orationis perſpicuitatem & proprietatem.

Virtus ἀρετή, à Cicerone definitur hoc modo: Virtus eſt animi habitus naturæ modo rationi conſentaneus. Veteres autem ſic: Virtus eſt ars benè recteq́ viuendi. Huic opponitur vitium κακία, habitus animi, naturæ iudicio cum recta ratione

ne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ne pugnans. *Vt autem virtus animos hominum ſibi conciliat & ad vſus ſuos, vt dictum eſt, accommodat: ita vitium animos hominum alienat, & ab vſibus ſuis auertit. Quare vt illam expetendam natura dictat, ita hoc fugiendum eâdem magiſtra docemur.*

Huc illa virtutis commendatio apud Menandrum.

ὅπλον μέγιστόν ἐστι ἡ ἀρετὴ βροτοῖς,

Hoc eſt.

Virtus maxima armatura eſt mortalibus. Et Iſocratis ad Demonicum:

τῆς ἀρετῆς οὐδὲν κτῆμα σεμνότερον οὐδὲν βεβαιότερον: *Hoc eſt: Virtute nulla poſſeſſio venerabilior neq; firmior. Et Menander:*

κάρπος τῆς ἀρετῆς ἐστὶν εὔτακτος βίος,

 fructus

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Fructus virtutis eſt bene compoſita vita. Quid de vitio, quod virtuti aduerſatur, ſentiendum ſit, ex contrarijs effectibus facile colligi poteſt.

Virtutis partes iuxta Platonem & Ciceronē ſunt quatuor, Prudentia, Iuſticia, Fortitudo & temperantia. Has quatuor virtutis partes, ſuprà admonui requiri ad conſeruationem naturæ humanæ, & ſocietatis inter homines conciliandæ, de quibus nunc ordine dicendum eſt.

DE PRVDENTIA & eius Partibus.

PRVDENTIA φρόνησις, *eſt rerum bonarum & malarū & vtrarumq; ſcientia, Seu vt Ariſtoteles definit: Prudentia eſt ha-*

bitus

bitus vera ratione ad ea agenda ido-neus, quæ vitæ hominum conducunt, vel obſunt. Huic opponitur ἀφροσύνη *quæ eſt inſcitia, qua quis ineptus eſt ad agenda ſingula ſuo loco & tempore quæ oportet. Hanc pru-dentiam naturæ lege requiri, ex eo liquet, quòd ſine ea nihil rectè agi poteſt.*

Pru-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

PRVDENTIÆ laus magna eſt apud Poëtas. Menander ait: ἀγαθὸν μέγιστον ἡ φρόνησις ἐστὶ ἀεί. Id eſt, Prudentia ſemper eſt maximum bonum. Cauſam huius laudis idem Poëta ſubiungit, cum ita ait: ἂν εὐφρονῇς, τὰ πάντα γε εὐδαίμων ἔσῃ, Hoc eſt: Si prudenter egeris omnino beatus eris.

Prudentiæ partes Cicero tres numerat, memoriam, intelligentiam, prouidentiam.

Memoria μνήμη, eſt per quam animus repetit illa quæ fuerunt. Hæc ideo prudentiæ pars cenſetur, quia ad prudenter agendum requiritur multorum experimentum, quod haberi nequit abſq; memoria præteritorum. Nam experimentum, vt inquit Aristoteles, eſt ex pluribus, vt ita dicam, memorijs. Cum memoria pugnat

gnat obliuio λήθη, cui ſuccurrit reminiſcentia ἀνάμνησις, quæ eſt inquiſitio eius quod memoria excidit.

Laus memoriæ eſt quod rerum omnium ſit theſaurus, & cuſtos cæterarum ingenij partium. Huic maximum lumen ordo adfert, teſte Simonide.

Intelligentia νόησις, eſt per quam ea perſpicit animus quæ ſunt, ſeu, eſt ipſa mentis perceptio. Huius duplex munus eſt. Vnum quo res ſimplices abſolutè tenemus ſeu percipimus: Alterum quo res intellectas comparamus inter ſeſe & æſtimamus, vnde alia componimus in affirmando, alia diuidimus in negando, alia ex alijs colligimus ratiocinando. Huic ancillantur, mens, ſenſus, imaginatio, & experientia, de quibus ſupra diximus.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

mus. Sine hac intelligentia ſuum nomen prudentia tueri nequit. Nam eius pars eſt, vt ita dicam, ſubſtantialis, quæ circa præſentia verſatur, vt memoria præteritorum eſt.

Huic opponitur hebetudo ἀσυνεσία, acuminis & perſpicaciæ priuatio, qua præditi inepti ſunt ad omnem humanitatem & diſciplinam, beſtiæ potius quàm homines cenſendi. Hinc facile intelligere eſt magnas intelligentiæ laudes eſſe, vt quæ omnium artium & actionum honeſtarum mater eſt.

Prouidentia πρόνοια, eſt per quam futurum aliquid videtur antequam factum ſit.

Huic opponitur ἀπρονοησία, qua fit vt futura non proſpiciamus conſilio, quod eſt iuxta Senecæ ſententiam, oculus futurorum. Proui-

dentiæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

dentiæ officium eſt ex præteritis & præſentibus futura perpendere et æſtimare, atq; conſilio maturo præmunire animum, priuſquàm quis rem aggrediatur.

Ad prouidentiam quoq; referenda eſt diligentia ἐπιμέλεια, *quæ eſt prudentia in proſpiciendo fine & medijs ad finem, & intentio animi in medijs illis parandis & tuendis. Seu, eſt deliberatio de fine & de medijs, & quædam voluntatis contentio, & cõſtantia in tuendis medijs.*

Huic opponuntur ignauia & πολυπραγμοσύνη, *Illa facit vt noſtrũ munus negligamus: Hæc vt aliena curemus: de qua hic verſus vulgo fertur:*

τῆς πολυπραγμοσύνης οὐδὲν χρεώτερον ἄλλο, *Hoc eſt: Nihil curioſitate peius.*

Diligen-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Diligentiæ elogia multa paſsim occurrunt, quale eſt hoc Menandri: τῆς ἐπιμελείας δοῦλα πάντα γίγνεται,

Hoc eſt:

Omnia diligentiæ ſubijciuntur: & illud Demoſthenis: Nihil eſt cautis hominibus & circumſpectis adeò formidabile, quin diligentia præcaueri poſsit, neq; vllum malum eſt, quin incautis & pigris euenire queat.

DE IVSTICIA & eius partibus.

IVSTICIA δικαιοσύνη, eſt habitus animi communi vtilitate conſeruata, ſuum cuiq; tribuens, ſeu vt Ariſtoteles definit, Iuſticia eſt ea animi affectio qua apti homines ſunt ad res iuſtas gerendas, quaq; res iuſtas & faciunt & cupiunt facere.

Huic

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Huic opponitur iniuſticia ἀδικία, *qua homines inepti ſunt ad res iuſtas gerendas, quaq; res iuſtas nec faciunt nec cupiunt facere, imò contraria moliuntur.*

IVSTICIÆ præclara ſunt apud omnes authores Græcos & Latinos encomia. Theognis ait: ἐν δὲ δικαιοσύνῃ συλλήβδην πᾶσ' ἀρετή 'στι.

Iuſticia in ſeſe virtutes continet omnes. Et Cicero: Iuſticia hæc vna virtus ſola domina omnium & regina virtutum. Hanc Ariſtoteles Heſpero & Aurora formoſiorem pronunciat, Cuius fundamentum eſt fides, id eſt, dictorum conuentorumq; conſtantia & veritas.

Huius primum munus eſt, ne cui quis noceat. Secundum, vt ſua ſingulis reddamus. Tertium, vt omnia ad communem vtilitatem referamus.

Fructus huius vberrimus eſt, fœlicitas & bona fama. Vnde Menāder:

δίκαιος ἴσθι ἵνα καὶ δικαίων δὴ τύχοις,

Id eſt: Iuſtus eſto, vt & iuſta conſequaris, Idem:

ἀνδρὸς δικαίου κάρπος οὐχ ἀπόλλυται:

Hoc eſt, Viri iuſti fructus non perit.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Iuſticiæ partes in duplici ſunt diſcrimine. Quædam enim ſubiectæ, quædam cognatæ dicuntur. Subiectæ ſunt: Religio, Pietas, Gratitudo, Innocentia, Vindicatio, Beneuolentia, Liberalitas, Comitas, Ciuilitas, Fides, Obſeruantia & Ius. His addo æquum & bonum. Cognatæ ſunt: Gloria, Dignitas, Amplitudo, Amicicia. Has partes eo quo propoſitæ ſunt ordine, definitionibus illuſtrabimus.

RELIGIO θρησκεία, *Ciceroni iuſticiæ pars eſt, quæ ſuperioris cuiuſdam naturæ quam diuinam vocant curam cæremoniamq; adfert. Hac ſublata, vt idem Cicero inquit, fides etiam & ſocietas generis humani & vna excellentiſſima virtus iuſticia tollatur, neceſſe eſt.*

DEVM autem religioſè colendum eſſe ſuprà ex lege naturæ demonſtratum eſt, Verum huc adſcribendas duxi leges quas Cicero in ſecundo de legibus, de cultu Deorum recitat.

Ad diuinos adeunto caſtè.
Pietatem adhibento.
Opes amouento.

Primam legem interpretatur hoc modo, Caſtè iubet lex adire Deos, animo videlicet, in quo ſunt omnia, Nec tollit caſtimoniam corporis, ſed hoc oportet intelligi cùm multùm animus corpori præſtet, obſeruetur̨ vt caſto corpore adeatur, multò eſſe in animis id ſeruandum magis. Nam illud & aſperſione aquæ vel dierum numero tollitur, animi verò labes nec diuturnitate euaneſcere

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

cere, nec manibus vllis elui poteſt. Quòd autem pietatem adhiberi, opes amoueri iubet, ſignificat pietatem gratam eſſe DEO, ſumptum eſſe remouendum. Quid eſt enim cùm paupertatem diuitijs etiam inter homines æqualem eſſe velimus? cùm eam ſumptu ad ſacra adhibito Deorum aditu arceamus. Præſertim cùm ipſi DEO nihil minus gratum futurum ſit, quàm non omnibus patêre ad ſe placandum & colendum, viam.

Cum religione pugnat ſuperſtitio δυσιδαιμονία & ἀθεότης Epicuræa, illa ſupra modum cultus genera excogitat, hæc omnem religionis curam abijcit: Sicuti Cyclops apud Euripidem facit, qui nullum aliud numen agnoſcit quàm ventrem ſuũ,

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

cui ſoli ſe munera offerre fatetur, alia dicit eſſe κόμπους καὶ εὐμορφίας λόγων, quem non pauci ἄθεοι hodie imitantur, quos olim iuſta vindicta rectius docebit.

PIETAS στοργὴ, iuſticiæ pars eſt, per quam ſanguine coniun-

diligens

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ctis, patriæq; beneuolis, officium & diligens tribuitur cultus. Huic opponitur, ἀστοργία, vitiorum omnium radix. Quare non ſatis laudari poteſt pietas, ſine qua religio eſſe nequit. Nam religionis cauſa pietate inter ſe deuincti ſunt homines, quemadmodum eleganter vir optimus Stigelius, his verbis cecinit:

> *Vtq; alios alij de relligione docerent,*
> *Contiguas pietas iuſsit habere domos.*

GRATIA χάρις, iuſticiæ pars eſt, in qua amiciciarum & officiorum alterius memoria, & alterius remunerandi voluntas, continetur.

Huic opponitur ingratitudo ἀχαριστία, quo vitio nullum grauius iudicarunt Perſarum leges, & con-

contrà Poëtæ & Philoſophi omnes, gratiam maximis extulêre encomijs. Heſiodus in Theogonia gratiæ partes pulcherrima proſopopæia depingit: cum ait:

τρεῖς δὲ οἱ εὐρυνόμη χάριτας τέκε καλλιπαρήας,
Ἀγλαΐην καὶ εὐφροσύνην θαλίαν τ' ἐρατεινήν.

His verſibus Heſiodus, vt Iouem patrem gratiarum facit: Ita matrem Eurynomam: quibus verbis ſignificatur, quòd lex quædam diuinitus inſita ſit mentibus hominum de gratitudine.

Charitum, id eſt, gratiarum numerus ſignificat tres actus diſtinctos in beneficijs, quæ vltrò citroq́; dantur, vt ſunt dare, accipere, referre.

Cha-

Charitum nomina, affectus eorum qui vltrò citroq; certant beneficijs, notant, Ἀγλαΐα enim, latinè ſplendor & dignitas, monet vt qui accepit beneficium, illud agnoſcat & prædicet, εὐφροσύνη hilaritas, monet datorem hilaritatis, vt ſine moroſitate & mora beneficium conferat, Iuxta illud Euripidis: Qui citò præſtat gratiam dulciſsimus mortalium eſt. Et illud: qui citò dat, bis dat. θαλία florida, monet ne beneficiorũ acceptorum memoriam ſinamus ſeneſcere, Huc illud Theocriti:

χρύσειοι πάλαι ἄνδρες ὅτ᾽ ἀντεφίλησ᾽ ὁ φι-
ληθείς.

Hoc eſt, Aurei quondam homines fuêre, quando is qui beneficia acceperat, gratiam viciſsim rependit.

Hæ tres gratiæ apud Poëtas

virgines, eæq; nudæ & connexæ pin-guntur. Nuditas & virginitas Symbola ſunt ſimplicis candoris, ne quis donationis prætextu cuiquam inſidias ſtruat. Dona enim quæ ita conferuntur rarò proſunt accipienti, vnde Aiax apud Euripidem, ἄδωρα τῶν ἐχθρῶν δῶρα, Id eſt, Inimicorum dona minimè dona ſunt. Qui ita hoſtili animo alijs largitur dona, perinde facit, ac ſi linguam exereret de ſerpentis ore, ac munera porrigeret veneno tincta, ſicuti Medea apud Euripidem fecit.

Innocentia ἀκακία, eſt puritas animi, omnem iniuriæ illationem abhorrens. Seu, eſt iuſticiæ pars qua integritas vitæ & morum ſeruatur. Huius magna laus eſt apud Ciceronem. Vitam, inquit, beatam efficiunt tranquillitas conſcientiæ, & ſe-

curitas

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

curitas innocentiæ. Huic opponitur nocendi cupiditas κακότης, *qua quis ad iniuriam & malitiam committendum eſt paratus, vitium planè Sathanicum, & humana natura indigniſſimum.*

VINDICATIO, ἐκδίκησις *eſt per quam vis & iniuria, & omnino omne quod obfuturum eſt defendendo, aut vlciſcendo propulſatur.*

Huic opponitur ab vna parte ſæuitia ſeu crudelitas ὠμότης: *ab altera remiſſio* ἄνεσις.

BENEVOLENTIA εὔνοια, *iuſticiæ pars eſt qua alijs benè volumus. Huic opponitur Maleuolentia* κακόνοια, *odium* μῖσος, *& inuidia* φθόνος, *quæ triſtatur de alienis bonis. Vnde autē proficiſcatur inuidia,*

Titus

TITVS LIVIVS *his verbis oſtendit: Nulla ingenia tàm prona ad inuidiam ſunt, quàm eorum qui genus ac fortunas ſuas animis non æquant, quia virtutem ac aliorum bona oderunt. Aduerſus hoc vitium plurimæ Poëtarum celebrantur ſententiæ, ſed ego ex multis paucas aſcribam. Epigramma Græcum eſt.*

ὁ φθόνος ἐστὶ κάκιστον, ἔχει δὲ τὶ καλὸν ἐν αὐτῷ,
τήκει γὰρ φθονερῶν ὄμματα καὶ καρδίαν.

Inuidia peſsimum quid eſt, habet tamen in ſe aliquid boni, nam cõſumit inuidentium oculos & cor.

Huc illud Horatij:

Inuidia Siculi non inuenere tyranni
Maius tormentum.   *Et hoc Ouidij.*
Pallor in ore ſedet, macies in corpore toto,
Nuſquam recta acies, liuent rubigine dentes,

Pectora

Pectora felle virent, lingua eſt ſuffuſa ve-
neno.
Riſus abeſt, niſi quem viſi fecere dolores.
Nec fruitur ſomno vigilantibus excita cu-
(ris,
Sed videt ingratos, intabeſcitq; videndo
Succeſſus hominū, carpitq; & carpitur vnà
Suppliciumq; ſuum eſt. Et Horatius:
Inuidus alterius rebus marceſcit opimis.

LIBERALITAS ἐλευ-θεριότης, iuſticiæ pars eſt quæ in beneficijs conferendis mediocritatē ſeruat. Liberalitatis comites facit Valerius, humanitatem & clementiam, quibus homine nihil dignius teſtatur Cicero: Martialis liberalitatis fructū expreſſit his verſibus:

Extra fortunam eſt, quicquid donatur amicis,
Quas dederis, ſolas ſemper habebis opes.

Hæc vt Claudianus ait:

Nil negat, & ſeſe vel non poſcentibus offert.

Huic opponitur in exceſſu quidem prodigalitas ἀσωτία, *in defectu verò illiberalitas* ἀνελευθερία. *Huius tria ſunt genera: turpis quæſtus, tenacitas, & κιμβεία, Turpis quæſtus* αἰσχροκέρδεια *eſt cùm quis diteſcere quærit vndecunq;, & lucrum quàm pudorem pluris facit. Tenacitas* φειδωλία *eſt cùm quis in re honeſta ſumptui & impenſæ parcit.* κιμβεία *eſt quaſi cucumini ſectio, hoc fit cùm quis quidem expendit, ſed minutatim & malè, nullo temporis delectu habito, vnde fit vt plus iacturæ faciat.*

COMITAS φιλοφροσύνη, *eſt morum quædam humana & ornata ſuauitas, à como quod eſt orno.*

Hæc amiciciæ coniuncta eſt, Ita enim Cicero ait: Amicicia remiſ-

ſior eſſe debet & dulcior, & ad omnem comitatem facillitatemq́ procliuior. Qui enim hac ſunt virtute præditi, benignè & haud grauatè alijs inſeruiunt, quod eſt amicorum proprium. Huic opponitur ab vna parte ſeueritas, ab altera ſcurrilitas: illa ne punctum quidem à virtute diſcedendum ſtatuit, hæc nimis remiſſa liberioribus iocis delectatur: illa græcè ἀποτομία quaſi reſectio, qua res ad viuum exigitur. Hæc εὐτραπελία, quæ ſe flectit ad ingenia hominum, vt lepôre & vrbana dicacitate oblectentur, dicitur.

CIVILITAS τὸ πολιτικόν, eſt ciuilis quædam moderatio ac modeſtia homini politico maximè conueniens. Huic opponitur inciuilitas ἀγριότης, quæ eſt morũ quædã ruditas

&

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

& ruſticitas, & petulantia ὕβρις *quæ alios per contumaciam petit.*

FIDES πίστις, *eſt dictorũ & conuentorum conſtantia & veritas, dicta, quòd fiat quod dictum eſt. Hanc Seneca ſanctiſsimum humani pectoris bonum appellat. Et à Cicerone fundamentum iuſticiæ dicitur.*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

citur. Rectè igitur monet Plautus: fac fidelis ſis fideli, caue fidem flexam geras. Quod autem Theon Sophiſta dicit: μέμνησο ἀπιστεῖν, vult ne quis ſinat ſe facile perſuaderi à quouis, niſi euidentes appareant rationes. Huic opponitur vanitas ματαιότης & inconſtantia ἀστασία.

OBSERVANTIA θεράπεια, eſt per quam homines aliqua dignitate antecedentes, cultu quodam & honore dignamur: ſeu, per quam honorantur perſonæ in digniori gradu conſtitutæ. Huic opponitur Deſpicientia ὑπεροψία, quæ in animi quadam auerſione poſita eſt.

VERITAS ἀλήθεια, eſt per quam immutata ea quæ ſunt, aut fuerunt, aut futura ſunt, dicuntur. Huic opponitur mendaciũ ψευδολογία.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Veritatis commendatio apud Phile-mona, Hæc eſt:

οὐκ ἔστιν οὔτε ζωγράφος, μὰ τοὺς θεούς,
οὔτε ἀνδριαντοποιός, ὅστις ἂν πλάσαι
κάλλος τοιοῦτον, οἷον ἡ ἀλήθει᾽ ἔχει.

Hoc eſt.

Non eſt aut pictor, per De-os, aut ſtatuarius qui fingere poſſet pulchritudinem talem, qualem habet veritas.

IVS τὸ δίκαιον*, nihil aliud eſt quàm quod vel natura, vel ciui-tas, aut populus, aut gens, vel con-ſuetudo iubet. Diuiditur in ius natu-rale, gentium & ciuile.*

NATVRALE quod eſt commune omni nationi, eò quòd vbiq; inſtinctu naturæ habetur, non aliqua conſtitutione facta ab homine, ſed ab ipſo naturæ conditore: vt maris &

fœminæ

fœminæ coniunctio, natorum educatio, liberorum ſucceſſio in bonis parentum.

IVS gentium, eſt quo gentes humanæ vtuntur, hoc Deo, religioni, patriæ paremus.

IVS ciuile, eſt quando aliquid communi iuri vel additur vel detrahitur, hoc eſt, Cùm populus ſibi quaſi proprium ius ciuitatis facit. Hæc tria iuris genera tum demum approbanda ſunt, quando ex primis naturæ axiomatis fluxiſſe demonſtrantur.

ÆQVVM & BONVM, æquitas ἐπιείκεια, *hæc triplex eſt, Nam aut eſt congrua legis ad opus applicatio, in qua ſpectatur voluntas & mens legis & non* τὸ ἀκριβοδίκαιον, *ſeu eſt tẽperatio ac emẽdatio iuris, quæ fit ex prudentia iudicis accõmodantis*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſe rationi cauſæ, & flectentis legem ad cauſam, non cauſam ad legem. Aut eſt rerum iuſta commutatio ſeruata æqualitate. Aut eſt iuxta proportionem debitam, & officiorum conditionem, bonorum & præmiorum atq; etiam pœnarum diſtributio.

Hinc oriuntur iuſticiæ ſpecies, diſtributiua & commutatiua.

Diſtri-

DISTRIBVTIVA iuſticia eſt perſonarum & officiorum ordinatio in omni vita publica & priuata. Hæc ſecundum proportionem Geometricam tribuit perſonis apta officia. Vt enim Geometrica proportio (quam Ariſtoteles διεζευγμένην, & Cicero deiunctam vocat) non numerorum interualla ſimpliciter conſiderat, ſed æqualitatem proportionum rerum & perſonarum ſpectat: Ita hæc diſtributiua iuſticia non indifferenter iuxta perſonarum numerum diſtribuit functiones, Sed perſonarum & functionum proportionem attendit, & tribuit perſonis aptas functiones. Vt ædificaturus domum non lignum quodlibet quod caſu offertur ſubſternit, vt ſit baſis domus, Sed deligit ex magno aceruo quod congruit: Ita in re publica non

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

cuiuis munus magiſtratus imponitur, ſed idoneo. Vbi hæc iuſticia non ſeruatur, actum eſt de ſalute Reipublicæ:

IVSTICIA commutatiua συναλλακτικὴ, eſt ordinatio commutationis rerum in contractibus. Hæc ſecundum proportionem Arithmeticam ſeruat æqualitatem in commutatione rerum: In hac rerum æqualitas quæritur, perſonarum nulla facta collatione: Vt enim Arithmetica proportio numerorum æqualia interualla conſiderat, exempli gratia, 3. 6. 9. 12. 15. hîc ſemper proximus à proximo diſtat ternario: Ita Iuſticia commutatiua citra perſonarum reſpectum ſimpliciter æqualitatem rerum quæ commutantur ſpectat, vt tantus ſit numerus emptoris quantus eſt venditoris, vt res empta & precium

precium ſint æqualia. Sine hac iuſticia nulla domus, nulla ciuitas, nulla reſpublica ſtare poteſt.

Porrò hæc commutatiua iuſticia accommodatur ad genus, hoc eſt, ad quamlibet rerum æſtimationem ſeu compenſationem, & non ſolùm vbi damnum & lucrum, ſed etiam vbi delictum & pœna æſtimantur. Vt in pœna talionis, homicidium nece punitur. Verum interim diligenter obſeruandum eſt, quòd propter circumſtantias perſonarum & occaſionum, debeat iudex interdum proportionem Geometricam adhibere in conſilium, qua grauius punit ebrietatem in Senatore quàm in milite: Sic paterfamilias grauius puniet filium ſcortantem quàm famulum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

GLORIA κλέος, eſt frequens de aliquo fama cum laude, vel, eſt illuſtris & peruagata multorum & magnorum virorum vel in ſuos ciues, vel in patriam, vel in omne genus hominum fama meritorum. Vel ſicut alibi definitur: Eſt conſentiens laus bonorum, incorrupta vox benè iudicantium de excellente virtute. Hæc virtuti reſonat & eius veluti imago exiſtit.

Huius fundamentum eſt virtus ſeu quælibet res præclarè geſta dignaq́; laude: vt Muſarum gloria carmen eſt teſte Heſiodo. Vbi autem fundamentum non ſolidum eſt, ſed fictum potius, inanis eſt gloria, vt militis apud Comicum, qua nihil iuxta Menandri ſententiam, eſt miſerius. Huius inanis gloriæ partes ſunt iactantia, præſumptio, hypocriſis.

Iactan-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

IACTANTIA ἀλαζονία, eſt inanis de ſe & ſtulta prædicatio, qua quis plura promittit quàm præſtare poteſt.

PRAESVMPTIO τόλμημα, eſt cùm quis ob facta ſua quæ aliquam admirationem merentur, gloriam venatur immodico ſtudio.

HYPOCRISIS cùm quis gloriam quærit ex eo quod non habet, cuius tamen veluti larua quædam foris apparet, vt ſi Hiſtrio aliquis ſuſtinens perſonam Herculis in fabula mox Herculem aliquem ſe iactaret.

Porrò vt inanis gloriæ mater eſt ſuperbia & φιλαυτία: ita procreat inertes ſoboles, pertinaciam, diſcordiam, contentionem, inobedientiam & alia huius generis vitia.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

DIGNITAS ἀξιοπρέπεια, *eſt alicuius honeſta & cultu, & honore, & verecundia, digna authoritas. Huic opponitur indignitas* ἀναξία *conditio vitæ obſcura.*

AMPLITVDO τὸ πληρομαλικὸν, *aut potentiæ, aut maieſtatis, aut aliquarum copiarum magna abundantia. Huic opponitur ignobilitas & egena obſcuritas.*

AMICICIA φιλία, *eſt voluntas erga aliquem rerum bonarum illius ipſius cauſa, quem diligit cum eius pari voluntate. Huius proprium eſt retinere & alere beneuolentiam, beneficentiam &* συμπάθειαν, *qua cum afflicto pateris.*

ἡ γὰρ συμπάθεια ἐστι πάθος τινος διὰ πάθος ἑτέρου.

Tria genera amiciciæ faciunt Philoſophi.

Primum & optimum dicunt eorum eſſe, quos virtus copulauit. Solida enim eſt ex ratione dilectio.

Secundum & medium genus ex gratiæ relatione eſt. Eſt enim hoc genus in mutua remuneratione poſitum, in tota vita admodum vtile, Nam communis eſt ex gratia amicicia.

Poſtremum & tertium genus ex familiari conſuetudine ortum habet. Hypodamus Pythagoræus admodum pulchrè amicitiæ genera tradit his verbis: ἅ μὲν ἐξ ἐπιστήμας θεῶν, ἅ δὲ ἐκ παροχᾶς ἀνθρώπων, ἅ δὲ ἐξ ἁδονᾶς ζώων.

Hoc eſt:

Alia quidem amicicia eſt ex ſcientia Deorum, alia eſt ex largitione homi-

hominum, alia ex voluptate anima-lium. Et addit: Quod prima ſit Phi-loſophi amicicia, media hominis, vl-tima animalis.

DE FORTITVDINE & eius Partibus.

Fortitudo

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

FORTITVDO ἀνδρία eſt conſiderata periculorum ſuſceptio, & laborum perpeſsio. Hæc iuſticiæ propugnatrix eſt, quæ finem conſeruationem humanæ ſocietatis ſeu defenſionem ornamentorum omnium virtutum habet, aduerſus omnia vitia decertat, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigidior aduerſus voluptates vt auaritiam fugiat, tanquã labem quandam, quæ virtutem effœminat. Cicero hanc Stoicorum definitionem etiam probat: Fortitudo eſt virtus pugnans pro æquitate, atq; ideo fortes & magnanimos habendos pronunciat, non qui faciunt, ſed qui propulſant iniuriam.

Eſt autem obſeruandum, quòd quemadmodum virtus à viro apud Latinos dicitur, teſte Cicerone, ita fortitudo apud Græcos à viro: propterea

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

tereaq́uòd viri propria maximè eſt fortitudo. Cuius munera duo ſunt maxima: mortis dolorisq; contemptio. Vtendum eſt igitur, vt idem Cicero dicit, fortitudine, ſi virtutis compotes, vel potius ſi viri volumus eſſe. Quoniam à viris hæc virtus nomen eſt mutuata. Verſatur autem fortitudo inter duo extrema, audaciam & timiditatem.

AVDACIA θράσος, eſt inconſiderata confidentia res arduas aggrediendi. Hanc tamen Cicero interdum agnatam eſſe dicit fortitudini.

TIMIDITAS δειλία, animi eſt anguſtia, qua quis præ animi paruitate formidat res arduas aggredi, hoc qui laborant vitio, effœminati appellantur.

Aduer-

Aduerſantur quoq; fortitudini ignauia & nequitia, Ignauia ῥαθυμία, *eſt quæ quod ratio aggredi fortiter ſuadet, diſſuadet.*

NEQVITIA ἀχρειότης, *quæ non ſolùm fortitudini, Verum etiam omnibus opponitur virtutibus. Hæc à nihilo, id eſt, ſterilitate nominata eſt, vt quæ nihil recti aut boni, ſed quicquid poteſt mali contumaciter facit. Atq; ideo qui hac laborant perditi appellantur & indies in ſuam perniciem properant. Quibus opponuntur frugales à fruge, hoc eſt, fertilitate dicti.*

Partes ſubiectæ fortitudini ſunt, Magnificentia, Fidentia, Patientia, Perſeuerantia.

MAGNIFICENTIA μεγαλοπρέπεια *eſt rerum magnarum & excelſarum cum animi ampla*

quadam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

quadam & ſplendida propoſitione, agitatio atq; adminiſtratio.

Hæc inter duo extrema verſatur βαναυσῒαν & paruificentiam.

ΒΑΝΑΥΣΊΑ ob animi paruitatem, ſeruilia & contempta artificia ſectatur.

PARVIFICENTIA μικροπρέπεια, eſt paruitas animi & abiectio indigna viro.

FIDENTIA παῤῥησῒα, eſt per quam magnis & honeſtis in rebus multum ipſe animus in ſe fiduciæ certa cum ſpe collocauit. Seu vt alibi Cicero definit: eſt firma animi confiſio.

Huic opponitur ab vna parte θάῤῥη, ab altera diffidentia: quæ metu mali, quod videtur impendere, nihil audet aggredi.

Patientia

PATIENTIA ἀνεξικακία, *eſt honeſtatis aut vtilitatis cauſa, rerum arduarum ac difficilium voluntaria ac diuturna perpeſſio. Huc placet aſcribere cauſas patientiæ ex primo faſtorum Ouidij, vbi Nicoſtrata filium Euandrum exulem ad patientiam hortatur his verbis:*

N *Fortiter*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Fortiter exilium ferre memento tuum.
Sic erat in fatis, nec te tua culpa fugauit,
Sed Deus, offenſo pulſus es vrbe Deo.
Nec meriti pœnam pateris, ſed numinis iram,
Eſt aliquid magnis crimen abeſſe malis,
Conſcia mens vt cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora pro facto ſpemq; metumq; ſuo.
Nec tamen vt primus mœres mala talia paſſus,
Obruit ingentes iſta procella viros.
Paſſus idem Tyrijs, qui quondam pulſus ab (oris
Cadmus in Aonia conſtitit exul humo.
Paſſus idem Tydeus & idem Pegaſæus Iaſon
Et quos prætereà longa referre mora eſt.
Omne ſolum forti patria eſt, vt piſcibus æquor,
Vt volucri vacuo quicquid in orbe patet.
Nec fera tempeſtas toto tamen horret in anno,
Et tibi (crede mihi) tempora veris erunt.

Hîc Poëta cauſas patientiæ enumerat: prouidentiam Dei, innocentiam, bonam conſcientiam, exempla, fortitudinem & ſpem melioris fortunæ. Porrò pacientia verſatur inter extrema, impatientiam & indolen-

dolentiam: Illa fugit omnem laborem & dolorem, Hæc omnem laboris & doloris ſenſum abiecit, græcè ἀπάθεια, vt illa φόβος generali nomine, quæ fortè proprium non habet, dicitur.

Perſeuerantia καρτερία, eſt in ratione benè conſtituta, ſtabilis & perpetua permanſio. Verſatur autem inter duo extrema, pertinaciam & leuitatem.

PERTINACIA αὐθάδεια, quæ ſane deliberationi eſt inimica, nimis enim inſiſtit in ſuis perſuaſionibus. Oritur autem ex amore ſui & honorifica de ſe perſuaſione: quo vitio laborantes, ſibi nimis placent, & de ſuis elatius ſentiunt, & inde ferè ſunt ἰδιογνώμοες, non enim admittunt aliorum iudicia & ſententias.

Æſchylus opponit αὐθάδειαν εὐβουλίᾳ, *ita enim ait:* μήδ᾽ αὐθάδειαν εὐβουλίας ἀμείνον᾽ ἡγήσῃ ποτε.

Hoc eſt:

Neq; peruicatiam vnquam exiſtimes meliorem prudenti deliberatione.

LEVITAS κουφότης, *qua quis nunc in hanc, nunc in illam temere fertur ſententiam, non ſecus atq; pluma quæ facillimè leuiſsima aura nunc huc impellitur.*

DE TEMPERANtia & eius partibus.

TEMPERANTIA σωφροσύνη, *eſt rationis in libidinem atq; in alios non rectos impetus, animi firma & moderata dominatio. Latinum nomen ſortita eſt à tempe-*

rando,

rando, hoc eſt, moderando, videlicet, quòd affectus moderetur & actiones & geſtus, vt in eis quædam appareat ſuauitas & veluti iucunda quædam harmonia. Græca appellatio σωφροσύνη *ſecundum Ariſtotelem dicitur quaſi* σώζουσα τὴν φρόνησιν, *hoc eſt, conſeruatrix prudentiæ. Secundum Platonem* σωτηρία τῆς φρονήσεως *ſalus*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

prudentiæ: Vtraq; etymologia eodem pertinet, videlicet quòd temperantia faciat vt ſalua ſit prudentia, hoc eſt, ne quid contra prudentiam cuius regula eſt recta ratio, fiat: Et quoniam impetus animorum ſæpe inſurgunt contra hanc regulam, accedit temperantia, vt eos moderetur, ne quid fiat indecorè, & vt ſalua maneat prudentia. Huius laudes meritò ſunt plurimæ apud ſcriptores, de hac quidam Græcè dixit.

τῆς δὲ σαοφροσύνης οὐδὲν τιμιότερον ἄλλο. *Hoc eſt: Temperantia nihil precioſius, ſine enim hac cætera nullius ſunt precij. Quæ autem hac ſunt temperata, dulciſſima & precioſiſſima ſunt. Menander temperantiam penu virtutis appellat, cum ait,* ταμιεῖον ἐστὶν ἀρετῆς ἡ σοφροσύνη. *Xenophon*

phon

phon eandē appellat, θεμέλιον σοφίας fundamentū ſapientiæ. Et addit: Nihil mali in eo viro naſci poſſe, qui hoc iecerit fnndamentum. Et quidam de ſeptem Græciæ ſapientibus ita monet: Sis in adoleſcentia temperans, in media ætate iuſtus, in ſenecta prudens, quo moriaris abſq; triſticia. Cicero aſſerit temperantiam facere vt rationem ſequamur, eandem dicit animis pacem adferre, & eos quaſi quadam concordia placare & lenire. Hæc inter extrema verſatur, intemperantiam & inſenſibilitatem.

INTEMPERANTIA ἀκολασία eſt effrenis quædam à tota mente & à recta ratione deflectio, Sic auerſa à præſcriptione rationis, vt nullo modo appetitiones animi nec regi, nec contineri queant.

Græca appellatio, ἀκολασία dicitur ab à priuatiua particula, & κολάζω quod ſignificat frenare & temperare, Nam qui hoc vitio laborat, veluti frenis excuſsis quocunq; impetus animi ferunt, ruit. De hac Cicero. Quemadmodum temperantia ſedat omnes appetitiones, & efficit vt hæ rectæ rationi

tioni pareant, conſeruatq́; conſiderata iudicia mentis: Sic huic inimica intemperantia, omnem animi ſtatum inflammat, conturbat, incitat. Vitia quæ coniuncta ſunt intemperantiæ enumerat Ariſtoteles his verbis: ἀκολασίαν comitantur ἀταξία, ἀναίδεια, ἀκοσμία, τρυφή, ῥαθυμία, ἀμέλεια, ὀλιγωρία, ἔκλυσις, hoc eſt, Ordinis perturbatio, impudentia, confuſio, delitiæ, ignauia, incuria, negligentia, diſſolutio. Idem affirmat malum intemperantiæ, hydropi & tabi ſimile eſſe, propterea quòd cùm radices egerit, incurabile malum ſit.

INSENSIBILITAS

ἀναισθησία, ſtupor eſt, quo fit vt nullæ animi aut corporis cogitationes ſuboriantur. Qui hoc laborant vitio nō admodum multi reperiuntur. Vnde factum eſt, vt ait Ariſtoteles, vt ne

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

nomen quidem habuerint. Appellentur autem ἀναίσθητοι, hoc eſt, omnis ſenſus expertes. Vox ἀναισθησίας in Philebo Platonis eſt, cùm inquit, anima eſt ἀπαθὴς motuum, corporis ἀναισθησίαν nominant.

Temperantiæ partes ſunt plures, vt ſunt: Verecundia, Honeſtas, Continentia, Sobrietas, Caſtitas, Pudicitia, Humilitas, Clementia, ſiue Manſuetudo, Modeſtia, εὐταξία, decorum, αὐτάρκεια, moderatio.

VERECVNDIA αἰδώς, cùm modum ſeruat, virtutibus annumeratur, & virtutis tinctura quædam à Cicerone dicitur, & ab eodem cuſtos omnium virtutum appellatur dedecus fugiens. Hæc maximè in virginibus & adoleſcentibus laudanda eſt, iuxta illud Plauti.

Decet

Decet verecundum eſſe adoleſcentem, & de adoleſcente in Adelphis dicitur: Erubuit, ſalua res eſt. Pytagoras hoc de verecundia tradidit præceptum.

πρήξεις ἢ αἰσχρόν ποτε μήτε μετ᾽ ἄλλου μήτ᾽
ἰδίῃ
πάντων δὲ μάλιστα αἰσχύνεο σαυτόν.

Verſatur autem hæc verecundia inter vicioſum pudorem & impudentiam. Vicioſus pudor δυσωπία eſt, immodicus pudor, atq; ideò vicioſus & turpis.

IMPVDENTIA ἀναίδεια vitium peſsimum, videlicet cùm quis perfricta fronte, & omni exhauſto pudore, quiduis audet. Hoc vitio laborantes, viri quidem κυνῶπες, mulieres verò κυνώπιδες ab Homero appellantur, vt qui canino aſpectu abſq; omni verecundia præditi ſint. De hac Menander in hunc modum conqueritur:

ὦ μεγίστη

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ὦ μεγίστη τῶν θεῶν
Νῦν οὖσ' ἀναίδει', εἰ θεὸν καλεῖν σε δεῖ,
Δεῖ δέ, τὸ κρατοῦν γὰρ νῦν νομίζεται θεός.
ἐφ' ὅσον βαδίζεις: ἐφ' ὅσον ἥξειν μοι δοκεῖς.

Hoc eſt: ô maxima Deorum, Quæ nunc es impudentia, ſi Deum te vocare licet, Sed oportet. Nam quod imperat pro Deo nunc habetur.

Quouſq; progederis? quouſq; peruentura mihi videris?

Idem.

κακὴ ἡ αἰδὼς ἔνθαγε ἀναιδὲς κρατεῖ,

Malus pudor vbi vincit impudentia. Pollux ait; canis oculum habere dicitur is, qui nimio plus impudens eſt, cui ſi etiam importunitatem adieceris, κυνομυῖαν *feceris: qua voce ſignificatur impudentiſſimus, in quo ſcilicet muſcæ & canis ingenium copulatum eſt.*

De hoc vitio ita ait Euripides: ἡ μεγίστη τῶν ἐν ἀνθρωποῖσιν νοσῶν ἡ ἀναίδεια,

hoc

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Hoc eſt:

Omnium vitiorum, quæ in hominibus ſunt, maximum eſt impudentia. Hanc Xenophon maximam ducem ad omnem turpitudinem eſſe teſtatur. De qua hæc Theognidis eſt querela:

ἤδη νῦν αἰδὼς μὲν ἐν ἀνθρώποισιν ὄλωλεν,
Αὐτὰρ ἀναιδείη γαῖαν ἐπέρχεται ὁμῶς.

Inter mortales periјt pudor omnis honeſtus,
Oſq; pudore vacans aſpicit omne ſolum.

HONESTAS σεμνότης, *hac cauetur nequid indecorè, effœminatè, libidinosè & turpiter fiat cogiteturq;. Verum hîc honeſtatem vocari eam, quæ à ſapientibus & bonis illud nomen meretur, meminerimus: non quæ in multitudine conſpicitur ficto nomine:* αἰσχρὸν γὰρ κρίνειν τὰ καλὰ τῷ πολλῷ ψόφῳ. *Cicero: Cùm id quod vtile videtur in amicicia, cum eo quod*

honeſtum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

honeſtum eſt comparatur, iaceat vtilitatis ſpecies, valeat honeſtas. Idem: Honeſtati dirigenda vtilitas eſt. Idē: Illud honeſtum (quod ſæpe diximus) etiamſi in alio cernimus, tamē nos mouet, atq; illi, in quo id ineſſe videtur, amicos facit. Idem: In officio colendo ſita eſt honeſtas omnis, & in negligendo turpitudo. Opponitur ergò turpitudo honeſtati.

CONTINENTIA

ἐγκράτεια, eſt per quam cupiditas conſilij gubernatione regitur. Hæc enim maximè voluptates corporis, cibi & potus, & rerum venerearum moderatur. Continentiæ autem nomen ex eo eſt, quòd ita teneat cupiditates cibi potuſq; & rerum venerearum ſub imperio rationis, vt ab ijs ſe vinci minimè patiatur. Huc illud Pytagoræ Præceptum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

κρατεῖν δ' ἐθίζεο τῶνδε
γάστρος μὲν πρότιστα καὶ ὕπνου λαγνείης τε,
καὶ θυμοῦ. *Hoc eſt. Imperare aſſueſce ventri quidem primum, ſomno, libidiniq; & iræ. Et Anacharſis:* γλώσσης, γαστρὸς, αἰδοίων κρατεῖν, *Hoc eſt, Linguam, Ventrem, Venerem compeſce. Et Menander:* γαστρὸς πειρῶ πᾶσαν ἡνίαν κρατεῖν: *Hoc eſt: Conare omnem ventris habenam comprimere. Huc etiã Virgilij verſus aſſcribere placuit:*

Nec Veneris, nec tu vini capiaris amore:
Vno namq; modo vina Venuſq; nocent.

Et rurſus.

Compedibus Venerem vinclis conſtringe Liæũ,
Nec te muneribus lædat vterq; ſuis.
Vina ſitim ſedent, natis Venus alma creandis
Seruiat, hos fines tranſilijſſe nocet.

Sequamur itaq; Ciceronis conſiliũ, qui ait: tantum cibi & potionis adhibendum eſt, vt reficiantur vires, non opprimantur. Eſſe enim, vt alibi ait, oportebit vt viuas, non viuere vt edas.

Conti-

Continentiæ opponitur inconti-
nentia ἀκράτεια, quæ eſt cùm aliquis non imperat voluptatibus: Sed ab illis ſuperatur, eiſq; ſe ſeruum facit.

SOBRIETAS νηφαλιότης ſpecialius nomen eſt quàm continentia. Eſt enim mediocritas potus, & opponitur ebrietati. Latinæ vocis ratio eſt, quod dicatur ſobrietas, quaſi ſine ebrietate. Commoda ſobrietatis perpulchrè complectitur. Horatius.

Accipe nunc victus tenuis, quæ quantaq; ſecum
Adferat, in primis valeas bene.

Idem.

Alter (ſcilicet ſobrius) vbi dicto citius curata ſopori
Membra dedit vegetus præſcripta ad munia ſurgit.

Verùm ſobrietatis laudes aliunde rectius æſtimari non poſſunt, quàm ex ebrietatis turpitudine & incommo-

commodis. Mente, inquit Cicero, rectè vti non poſſumus multo cibo & potione completi. Et Poëta Græcus: οἰνωθεὶς ἀνὴρ ἥσσων μὲν ὀργῆς ἐστὶ, τοῦ δὲ νοῦ κενὸς φιλεῖ τε πολλὴν γλῶτταν ἐκχέας μάτην ἄκων ἀκούειν, ἅπερ ἑκὼν εἶπεν κακῶς.

Vinoſus vir ab ira quidem ſuperatur, mente verò eſt vacuus, ſoletq; vbi multa verba effuderit temerè, inuitus audire quæ volens dixit, huc prouerbium πολλάκις ἐν οἴνου κύμασι τὶς ναυαγεῖ. Hoc eſt: Plerumq; in vini fluctibus aliquis naufragium facit.

Aristophanes vinum lac Veneris eſſe dicebat, his verbis: ἡδύς τε πίνειν οἰνὸς ἀφροδίτης γάλα. Suaue ad bibendum vinum, Veneris lac. Atq; ideò Plato legem ſtatuit, ne quis guſtaret vinum ante completum 18.

ætatis annum. Deinde vſq; ad 23. mediocriter guſtandum eſſe: Huius legis rationem addit hanc: οὐ γὰρ χρὴ πῦρ ὀχετεύειν, hoc eſt, non oportet ignem ſuper ignem equitare. Sunt & hi verſus apud Clementem Alex:

οἶνος δ᾽ ὅς πυρὶ ἴσον ἔχει μένος εὖτ᾽ ἂν εἰς
ἄνδρας
ἔλθῃ: κυμαίνει δ᾽ οἷα λίβυσσαν ἅλα
βορέης ἠὲ νότος, τὰ δὲ κεκρυμμένα πάντα
φαίνει.

Et Auſonius.

Enſe cadunt multi, perimit ſed crapula plures.

Notetur & verſiculus Propertij:

Vino forma perit, vino corrumpitur ætas.

Hac & illud Menandri pertinet:
πολὺς γὰρ οἶνος πόλλα ἁμαρτάνειν ποιεῖ.
Multum vinum multa facit peccare.

Et latinus Poëta:

Et Venus in vinis, ignis in igne fuit.

Caſtitas

CASTITAS, ἁγνεία, *eſt religioſa quædam mundicies & puritas, qua & animus mundus ab impura libidine & corpus purum ſeruatur. Corporis mundiciem ſine puritate animi etiam Ariſtoteles paruifecit: qui cùm videret Zenocratē mingentē & non admouentē manū* τῷ αἰδοίῳ.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ridens dixit, χεῖρες μὲν ἁγναὶ, φρὴν δὲ ἔχει μιάσματα: manus quidem caſta, ſed mens inquinata eſt. Neq; eſt tantùm in virginibus caſtitas de qua loquor, ſed etiam in coniugibus honeſtis: Vnde Horatius: Dos eſt magna parentium & metuens alterius viri certo fœdere caſtitas. Auſonius:

Quæ dos matronis pulcherrima? vita pudica.
Quæ caſta eſt? de qua mentiri fama veretur.

Huic opponitur impuritas φιληδονία.

Pudicicia ἁγνία, eſt qua abſtinetur non ſolùm ab illicita Venere, verum etiam à ſignis Veneris. Non enim ſolummodò corpus caſtum eſſe oportet: Verum etiam oculos. Atq; ideò pudicicia Romanis velata facie pingi ſculpiq; ſolita eſt. Et apud alios teſtudini æquiparata, quòd pudica-

dicarum eſt ſeſe domi continere, & frequentia loca omnia declinare.

Opponitur pudiciciæ ἀσέλγεια, *quæ externis ſignis libidinoſum animum teſtatur. Virgines igitur & mulieres, quæ nimio ornatui ſtudent, produnt animi libidinem. Quare Tibullus vetat, ne auro polluatur forma, ita enim ait:*

Admonui quoties auro ne pollue formam,
Sæpe ſolent auro multa ſubeſſe mala.

Quidam admodum venuſtè καλλοπουδίαν *muliebrē taxauit hoc dilemmate: Si pulchræ ſunt mulieres, ſufficit natura, non contendat ars contra naturam, hoc eſt, non litiget fucus cum veritate. Si turpes ſunt natura: id quod apponunt, magis deformitatem arguit. Oportet igitur ſimplicitatem amplecti. Et*

 meritò

merito Apelles pictor repræhendit diſcipulum pingentem Helenam auro ornatam, ô adoleſcens inquit, quia non potuiſti pulchram pingere, diuitem feciſti.

HVMILITAS ταπεινοφροσύνη, *continet & refrenat motus audaces, ne plura nobis polliceamur quàm par eſt: De hac notentur hi Menandri verſus:*

ἄνθρωπον ὄντα σαυτὸν ἀναμίμνησκ' ἀεί,
βούλου ῇ ἀρέσκειν πᾶσι, μὴ σαυτῷ μόνον,
εἰ θνητὸς εἶ, βέλτιστε, θνητὰ καὶ φρόνει.
θνητὸς πεφυκὼς μὴ φρονῇς ὑπέρθεα,
ἐν δὲ εὐπροσηγόροισιν ἔστι τις χάρις
ἴσος μὲν ἴσθι πᾶσι, κἂν προὔχῃς βίῳ.

Hoc eſt:

Hominem te eſſe fac ſemper memineris,
Stude ömnibus placere non tibi ſoli.
Si mortalis es, optime, mortalia quoq; cogita.
Mortalis natus ne ſapias ſupra diuinum numen,

In comiter ſalutantibus ineſt quædam gratia.
Æquabilem te omnibus præſta, etiamſi vita excellas.

Ouidius itidem humilitatem commendat his verſibus:

Vſibus edocto ſi quicquam credis amico,
Viue tibi, & longè nomina magna fuge.
Viue tibi quantumq́; potes, præluſtria vita,
Sæuum præluſtri fulmen ab arce venit.
Effugit hybernas demiſſa antenna procellas,
Lataq; plus paruis vela timoris habent.
Aſpicis vt ſumma cortex leuis innatat vnda,
Cum graue nexa ſimul retia mergat onus.

Et rurſus.

Quid fuit vt tutus agitaret Dædalus alas?
Icarus immenſas nomine ſignat aquas?
Nempe quòd hic altè, demiſsius ille volabat,
Nam pennas ambo non habuere ſuas.
Crede mihi benè qui latuit, bene vixit, & intra
Fortunam debet quiſq; manere ſuam.

Pulchrum exemplum proponit Auſonius in Agathocle Rege Syracuſano.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Fama eſt fictilibus cœnaſſc Agathoclea Regem
Atq; Abacum Samio ſæpe oneraſſe luto:
Quærenti cauſam, reſpondit, rex ego qui nunc
Sicaniæ figulo ſum genitore ſatus.
Fortunam reuerenter habe, quicunq; repente
Diues ab exili progrediere loco.

Propertius.

Alter remus aquas, alter tibi radat arenas
Tutus eris, medio maxima turba mari eſt.

Huic opponitur ſuperbia ὑπερηφανία: *ſuperbia cæcum vicium eſt & peſſimum: facit enim vt* τὸ γνῶθι σεαυτὸν *nemo videat, & multorum malorum cauſa, tandem ſibi ipſi pernitiem affert. Contra hanc beſtiam, & Græci & Latini authores multa ſcripſerunt, è quorum monumentis pauca aſcribam.*

Primo loco producamus Menandrum, qui ita ait:

ὦ τρισάθλιοι

ἄπαν.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Ἅπαντες οἱ φυσῶντες ἐφ᾽ ἑαυτοῖς μέγα,
αὐτοὶ γὰρ οὐκ ἴσασιν ἀνθρώπου φύσιν.

ô ter miſeri

Omnes inflati, qui de ſeſe magnificè ſentiunt, Ignorant enim illi hominis naturam.

Idem.

ἀλαζονίας οὔτις ἐκφεύγει δίκην,

Hoc eſt:

Arrogantiæ nemo effugiet pœnam.

Idem.

ἐφ᾽ ᾧ φρονεῖς μέγιστον, ἀπολεῖ τοῦτό σε.

Ob quod maximè ſuperbis, id te peſſumdabit.

Alius quidam Comicus græcus.

Εἰ καὶ βασιλεὺς πέφυκας, ὡς θνητὸς ἄκουσον,
Ἂν μακρὰ πτύῃς, φλέγματι ᾧ κρατῇ περισσῷ,
ἂν ἐνιματῆς, ταῦτα πρό σου προβάλλον εἶχεν

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ἂν χρυσοφορῇς, τοῦτο τύχης ἐστὶν ἔπαρμα.
ἂν πλούσιος ᾖς, τοῦτο χρόνου ἄδικος ἰσχύς
ν ἀλαζονῇς, τοῦτο ἀνοίας ἐστὶ φρύαγμα.

Hoc eſt:

Et ſi Rex es, vt mortalis audito,
Si longum exerees, pituita id fit, qua nimia teneris.
Si veſtem bonam geris, hanc ante geſtauit ouicula.
Si geris aurum, id fortunæ faſtus eſt.
Si diues es, id temporis iniuſta vis.
Si ſuperbis, id amentiæ fremitus eſt.

Hæc fœda beſtia ingratiſſima eſt virtutum comes, & quicquid attingit turpiter fœdat: iuxta verſus vulgares:

Si tibi copia, ſi ſapientia, formaq; detur,
Sola ſuperbia deſtruit omnia ſi comitetur.

Et Claudianus.

Inquinat egregios adiuncta ſuperbia mores.

Et rurſus.

quia ipſa ſuperbia longè.

Diſceſſit

Diſceßit, vitium rebus ſolenne ſecundis,
Virtutumq; ingrata comes.

Seneca.

Dominare timidus, ſpiritus altos gere,
Sequitur ſuperbos vltor à tergo Deus.

Clementia ſiue manſuetudo πραότης, *eſt per quam animi temerè in odium alicuius concitati, comitate retinentur. De hac Cicero ita ait: Nihil eſt laudabilius, nihil magno ac præclaro viro dignius placabilitate atq; clementia, quæ ita probanda, vt adhibeatur reipublicæ cauſa ſeueritas, ſine qua adminiſtrari ciuitas non poteſt. Et rurſus, omnibus eſt odio crudelitas, & amori pietas & clementia. Terentius: re ipſa comperi nihil eſſe homini melius facilitate atq; clementia.*

Ouidius.

Regia crede mihi res eſt ſuccurrere lapſis.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Idem libro 3. de triſtibus:

Quo quiſq; eſt maior magis eſt placabilis iræ,
Et faciles motus mens generoſa capit,
Corpora magnanimo ſatis eſt proſtraſſe leoni,
Pugna ſuum finem cùm iacet hoſtis, habet.
At lupus & turpes inſtant morientibus vrſi,
Et quæcunq; minor nobilitate fera eſt.

Hanc Claudianus commendat Honorio Conſuli his verbis:

Sis pius in primis. Nam cum vincamur in omni
Munere, ſola Deos æquat clementia nobis.

Huius commoda idem recitat hiſce verſiculis:

Hæc & amicicias longo poſt tempore firmat,
Manſuroq; adamante ligat, nec mobile mutat
Ingenium, paruo ſtrepitu, nec vincula noxæ
Diſſolui patitur, nec faſtidire priorem
Allicitur veniente nouo, benefacta tenere,
Reſpuere offenſas facilis, pariterq; minoris
Officij magniq; memor, ſuperare laborat:
Vtq; hoſtes armis, meritis ſic vincit amicos.
Hæc fouet abſentes, hæc longè ſola remotis
Conſulit, hæc nullis auidam rumoribus aurem
Pandit, vt ignauum nunquàm læſura clientem

Inſidioſa

Inſidioſa tuos alienent murmura ſenſus.
Non viuis annexus amor meminiſſe ſepultos
Deſinit, in prolem tranſcurrit gratia patrum.

Huic opponitur inclementia ἀπήνεια *crudelitas quædam & feritas aduerſus vel victos, vel ſubiectos ſeu reos.*

MODESTIA κοσμιότης, *eſt per quam pudor honeſtus claram & ſtabilem comparat authoritatem. Hæc in opinione, ſermone, geſtu, actione, negotiorum ſeruat conuenientiam. Cum hac pugnat ſuperbia Thraſonica, vanitas ſeu iactantia, garrulitas, futilitas, ſcurrilitas, petulantia, obſcœnitas, item luxus & ineptiæ in veſtitu & multo maximè curioſitas ſeu* πολυπραγμοσύνη, *de qua hic fertur verſiculus:*

τῆς πολυπραγμοσύνης οὐδὲν χρειώτερον ἄλλο.

Hoc

Hoc eſt, Curioſitate non eſt aliud peius malum.

εὐταξία in agendis ſeruat ordinem, ſine quo nihil ſuaue, nihil gratum, nihil deniq; laudabile eſt. Huic opponitur ἀταξία.

Decorum τὸ πρέπον cum εὐταξία cohæret, niſi quòd quemadmodum illa propriè eſt rerum, ita decorum eſt perſonarum, etſi differentia hæc non eſt perpetua. Huic opponitur indecorum ἀπρέπεια.

Αὐτάρκεια eſt per quam quis ſuis eſt contentus, nec aliunde deſiderat quicquam. Virtus ſane rariſsima ſed in primis laudanda. Hæc enim inimica eſt auaritiæ, prodigalitati, luxui, ſuperbiæ, & multis alijs.

Moderatio μετριότης, ſuperiori ancillatur. Hæc enim facit ne quis nimis exquiſita requirat. Qui αὐτάρκης

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

eſt moderatur ita omnia, vt potius naturæ quàm libidini ſatisfaciat.

Hæc ſint breuiter dicta de quatuor virtutum generibus, earum partibus & officijs, quarum virtutum ſemina in nobis eſſe dicebant Stoici à natura indita, alijs maiora alijs minora: ea præterea excoli, augeri, perfici, diſciplina, educatione, exercitatione affirmârunt: id quod me perſpicuè oſtendiſſe arbitror. Dixi quoq; de oppoſitis vitijs, quò virtutum decus ex collatione magis cerneretur. Concluduntur autem hac demonſtratione.

Quicquid homini conuenit ſecundum rectam rationem, expetendum eſt, & quod cum ratione pugnat, fugiendum.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Virtutes conueniunt & vitia minimè: Ergo vt illæ expetendæ: ita hæc fugienda ſunt.

Maior eſt principium ſuprà declaratum. Minor colligitur ab enumeratione effectorum. Effecta enim virtutum conſeruant hominis ſtatum & dignitatem: Item Oeconomias & reſpublicas ſtabiliunt, cùm contraria his vitia, non ſolùm cum hominis dignitate pugnant, Verum etiam domos atq; reſpublicas, experientia teſte euertunt.

Hic merito quæri poteſt, num omnia quæ concluduntur ex principijs legis naturæ, ſint neceſſaria, nec ne. Ad hanc quæſtionem reſpondeo: Omnia quidem neceſſaria eſſe, ſed alia in ſpecie, alia in genere. Concluſiones in ſpecie neceſſariæ & immotæ ſunt, quæ rectè extruuntur à

princi-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

principijs, ita vt quicquid ſtatuitur ab vllo homine contra concluſiones rectè extructas, ſit contra legem naturæ. Lex fertur à Semiramide, vt cognati cognatas in vxores ducant, quod ideo fecit turpiſſima fœmina, vt ſui filij complexu frueretur, à quo & occiſa eſt. Qui iuxta hanc legem cognatas, vt matres, ſorores etc. duxerūt, non ſunt excuſati lege tyrannica & impia, immò lege naturæ damnati ſunt, atq; ideo quicquid vt honeſtum concluditur ex axiomatis legis naturæ, honeſtum eſt, & quicquid vt turpe, perpetuò turpe cenſendum eſt. Aliæ concluſiones ſunt neceſſariæ in genere, non in ſpecie, Hæ mutari poſſunt in ſpecie, manente genere, huiuſmodi ſunt plurimæ imperatorum & principum leges, qui ſemper reſpiciunt ad incolumitatem rei-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

publicæ, & ad eam confirmandam ſuas leges ordinant. Sit exempli gratia hæc lex: Nemo peregrinus vallum vrbis conſcendat. Hæc lex in genere neceſſaria eſt, non in ſpecie: In genere quatenus ad commune bonum facit, & ad conſeruandam reipublicæ incolumitatem: In ſpecie autem non eſt neceſſaria, quia hæc determinatio non directè concluditur ex axiomatis naturæ, poterit quoq; incidere caſus vt lex feratur, qua peregrinus obligetur ad conſcendendum vallum, quæ ſane cum priori pugnat, ſed in ſpecie, & non in genere.

Addamus & aliud exemplum, lex aliquando fuit: Nemo vſuram vllam accipiat, hæc lex in genere neceſſaria eſt, non in ſpecie, in genere quidem, quatenus incolumitati reipublicæ ſeruit, & commoda eſt ciuibus: in

ſpecie

ſpecie autem non eſt neceſſaria, quia fieri poteſt, vt vicio hominum non ſortiatur finem propoſitum, hoc eſt, vt nec reipublicæ ſit vtilis nec ciuibus cõmoda. Si ergo vt maiori incommodo occurrat magiſtratus, permittit moderatam vſuram, vt accipere quinq; de centum, vt hac ratione iuuentur ciues & conſulatur ſaluti reipublicæ: non euertit priorem legem in genere, licet ferat permiſsionem in ſpecie, ideo diligenter ſpectandum eſt, quæ hypotheſes ſunt neceſſariæ in ſpecie ſeu ἁπλῶς, & quæ in genere tantùm, ſeu κατὰ τὶ. Hæc diſtinctio multas quæſtiones diluere poteſt et oſtendit, quòd tametſi omnes honeſtæ leges extruantur ex axiomatis legis naturæ, non tamen ſit neceſſarium, vt nos eaſdem leges habeamus cum Gallis, aut Italis, aut Germanis in ſpecie.

 Quili-

Quilibet enim magiſtratus ἀνυπεύθυνος poterit leges vtiles ſuæ reipublicæ condere: modo nihil contra naturæ normam faciat, immo verò idem magiſtratus poteſt alias leges in alijs ditionibus habere, ſi id vel conditio hominum vel ratio proprietatum expoſtulare videtur. Quæ diuerſæ leges, tametſi in ſpecie variant, tamen pulcherrimè in genere conueniunt, & minimè ſibi inuicem aduerſantur. Huc ergo diligentia magiſtratus incumbat, vt leges & conſentientes legi naturæ & vtiles ſaluti reipublicæ ferat, hoc tamen ita intelligi volo, vt in benè conſtitutis rebuſpublicis non temerè legum fiat mutatio. Nam leges longo tempore & veterum authoritate confirmatæ, iam ſacroſanctæ haberi debent, vt nefas ſit eas mutare.

Poteſt

Poteſt & hoc modo reſponderi ad quæſtionem propoſitam. Natura quædam dictat neceſſariò facienda: quædam rurſus iudicat neceſſariò cauenda: & quædam in medio relinquit.

Quæ neceſſario dictat facienda natura, ea cùm fiunt, iuſta ſunt vbiq; & apud omnes, idq; natura non opinione. Huius generis ſunt omnium virtutum actiones propriæ, quæ ex axiomatis naturæ per demonſtrationem extruuntur.

Quæ neceſſariò natura cauenda iudicat, ea cùm fiunt, iniuſta ſunt, vbiq; & apud omnes, idq; natura & non opinione, huiuſmodi ſunt omnes actiones quæ deflectunt vel minimùm à virtutum proprijs actionibus.

Quæ in medio relinquuntur ſunt libera, ita vt nec iuſtus nec iniuſtus

dicatur quis ſiue ea faciat, ſiue omittat. Huc pertinent actiones quæ per ſe nec in vitijs nec in virtutibus ponuntur. Vt vallum vrbis conſcendere vel non conſcendere, naturæ lex liberum relinquit. At vbi decretum magiſtratus acceſſerit, quo interdicitur, ne quis vallum conſcendat, iuſticiæ & legis tranſgreſſor habendus eſt, qui contempto magiſtratus decreto vallum conſcendit, & contrà, qui abſtinet propter magiſtratus edictum, iuſtus in ea legis parte cenſendus eſt.

De hoc tertio genere quæri poteſt, num lata lege iniuſtum ſit natura vallum conſcendere. Si non eſt natura iniuſtum, videtur opinione tantùm iniuſtum eſſe. Dico natura fuiſſe liberum, ideoq; nec iuſtum, nec iniuſtū,

ſed

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſed poſtquã acceſſit vox magiſtratus, quæ finem naturæ ſpectans, hoc eſt, incolumitatem reipublicæ, interdixit quod liberum erat, naturæ terminos tranſgreditur quiſquis hanc legem violat, & factum pronuncio iniuſtum natura, non quidem ἁπλῶς, ſed κατά τι, hoc eſt, ob finem quem natura ſpectat in actionibus pertinentibus ad conſeruandam incolumitatem ſocietatis humanæ.

Cæterum quia male & bene factorum teſtis & iudex eſt conſcientia, reſtat vt de ea nonnulla dicamus: Eſt ſanè mirandum opificium Dei in hominibus conſcientia, quæ iuxta prouerbium, inſtar mille teſtium eſt, hæc non ſolum teſtatur de lege naturæ, quæ honeſta præcipit & illis

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

contraria prohibet, quemadmodum hactenus à nobis explicatum eſt: Verumetiam nos quaſi ad tribunal DEI ſiſtit, alia accuſans, alia laudans, aliâs puniens, aliâs excuſans.

Etſi autem interdum conſcientia veluti ſopita deliteſcit: Tamen aduerſis perinde atq; flagello crebrius excitatur, iuxta illud Sophocleum:

παθόντες ἂμ ξυγγνοῖμεν ἡμαρτηκότες.

Hoc eſt:

Cum affligimur conſcientia ſcelerum excitatur.

Et Lucretius.

Sed metus in vita pœnarum pro malefactis
Eſt inſignibus inſignis, ſceleriſq; numella
Carcer & horribilis de ſaxo iactus eorum,
Verbera, carnifices, robur, pix, lamina, tedæ,

Quæ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Quæ tamen etſi abſunt, at mens ſibi conſcia fa-
(ctis
Præmetuens adhibet ſtimulos torretq; flagellis.

Et Pindarus in Pythys:

ἐντὶ μὲν θνατῶν φρένες ὠκύτεραι
κέρδος αἰνῆσαι πρὸ δίκας δόλιον
τραχεῖαν ἑρπόντων πρός ἐπιβδαν δὲ ὅμως,

Hoc eſt:

Interprete Philippo : Sunt hominum mentes velociores ad laudandum doloſum lucrum præ iuſticia, repentium tamen ad aſperum poſtfeſtum. Eſt autem ἐπίβδη, *quam Philippus poſtfeſtum vocat, dies, qui ſequitur feſtum aliquod conuiuiorum, in quo homines ſe exhilarârunt ac largius ſe potationibus dederunt. Hanc cùm dicit aſperum fore, videlicet ex crapula, ſignificat futu-*

rum eſſe vt qui malè fecerint, aliquando poſt factum conſcientia ſceleris torqueantur, & pœnas luant.

Vt autem adoleſcentes rectè admoneantur de hoc DEI opificio, omnium primum tenendum, quòd eius ſit in mente ſedes. In mente autem ſunt tria quæ ad hanc rem faciunt.

Primo loco eſt intelligentia, quam vocant contemplantem, cuius officium in contemplatione ſitum eſt, atq; hæc illa melior pars animi eſt, quam Ariſtoteles dicit ſemper hortari ac prouocare ad meliora. In hac collocatur σωτήρησις, ea quæ propoſitiones ſuppeditat. Nam cùm hæc σωτηρήσις ſit cuſtos ac conſeruatrix noticiarum, quæ nobis innatæ ſunt de recte factis ac ſecus, at-

tendit

tendit ſemper quid expediat, quidue non expediat. Atq; ea de cauſa ſuppeditare propoſitiones ſyllogiſmis practicis dicitur. Quales ſunt hæ: Honeſta facienda ſunt. Turpia non ſunt facienda. Sunt autem hæc duo prima axiomata, quæ de actionibus ex lege naturæ promit συντήρησις, ex quibus poſtea plurimæ extruuntur hypotheſes, quæ præbent ſyllogiſmo practico propoſitiones: quales multæ à nobis ſunt antea ex illis primis axiomatis extructæ.

Secundo loco in mente eſt intelligentia practica: cuius officium in actione poſitum eſt. In hac collocatur conſcientia: quæ aſſumptiones ſeruientes ſyllogiſmo practico ex actionum differentijs promit, συντήρησις in Hectore hanc ſuppeditat propoſitionem:

Honeſta

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Honeſta ſunt facienda. Conſcientia promit hanc aſſumptionem: Defendere patriam & pro ea fortiter mori eſt honeſtum. Σωτήρησις Oedipo hanc ſuggerit propoſitionem: Turpia facta ſunt vitanda & peſsima maximè vitanda. Conſcientia autem eius hanc deprompſit aſſumptionem: Incœſtus cum matre concubitus & patricidium, turpiſsima ſunt facta, Atq; ita in alijs actionibus σωτήρησις maiorem, conſcientia minorem ſyllogiſmo practico ſuppeditat.

Tertiò loco in mente eſt τὸ κριτήριον, Hoc eſt, Facultas iudicandi: Hæc eſt qua iudicat de factis, an ea laude aut pœna ſint digna. Honeſta facta, laude & præmio digna iudicat iuxta honeſtatis

gradus

gradus: & contra turpia facta damnat, eaq; ſupplicio digna pronunciat, iuxta turpitudinis gradus. Hoc ergo κριτήριον maiori propoſitioni, quam ſuppeditat συντήρησις, addit iudicium. Deinde conſcientia ſubſumit factum, de quo iudex in concluſione pronunciat hoc pacto.

Συντήρησις adhibito κριτηρίῳ in Hectore hanc propoſitionem ſuppeditat: Honeſta facta ſunt digna laude.

Conſcientia ſubſumit: Defendere patriam & pro ea fortiter mori, eſt honeſtum factum.

τὸ κριτήριον ſeu iudex concludit: Ergo patriam defendere, & pro ea fortiter mori eſt dignum laude.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Et rurſus, σωτήρησις adhibita facultate iudicandi in Oedipo hanc propoſitionem ſuppeditat: Turpiſsima facta grauiſsimis pœnis ſunt digna: Conſcientia eiuſdem ſubſumit: Incœſtus cum matre concubitus & patricidium turpiſsima ſunt facta, τὸ κριτήριον:

Ergo inceſtus cum matre concubitus & parricidium digniſsima ſunt grauiſsimis pœnis.

Priorem ſyllogiſmum in mente Hectoris ſequuta eſt læticia quæ ipſius animum in grauiſsimis periculis non parum leniebat, immo liberabat adeò vt mori pro patria iam non pertimuerit. Nam cùm à vate Polydamante admoneretur, ne bellum contra Græcos iniret, Reſpondit:

εἷς οἰωνὸς ἄριστος ἀμύνασθαι περὶ πάτρης.

Adeò præſtans ille heros conſcientia facti fretus ſe aduerſus ærumnas in periculis pro defendenda patria ſuſceptis erexit. Nam cùm vates volatum auium ſignificare triſtem euentũ nunciaret, Hector animosè reſpondit: Siue dextrorſum aues ortum verſus, ſiue ſiniſtrorſum ad occaſum volent, ἡμεῖς δὲ μεγάλοιο Διὸς πειθώμεθα βουλῇ. *Nos magni Iouis conſilio obedire ſtatuimus. Conſilium Iouis appellans impetum animi Heroicum, quo ad rem præclarè & honeſtè gerendam impellebatur. Neq; enim putabat vllum tempus eſſe quo ea quæ ſunt honeſta non ſint facienda, præſertim cùm ſalus patriæ agitur.*

Nam

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Nam iuxta Euripidis ſententiam, ὅ, τὶ καλὸν φίλον ἀεί quod honeſtum ſemper charum.

Poſteriorem ſyllogiſmum in mente Oedipi Regis Thebanorum, tantus conſequutus eſt dolor, quòd impatiens turpitudinis à ſe perpetratæ ſibi ipſe præ dolore eruerit oculos.

Fuit quidem vir Heroicus Oedipus, qui etſi vatem Thireſiam inceſtas nuptias ipſi obycientem contempſit facilè: Tamen ita vno teſte conſcientia victus eſt, quòd ſe & reum & perditum agnouerit. Verè enim Menander ait:

ὁ συνιστορῶν αὑτῷ τι, κἂν ᾖ θρασύτατος,
ἡ σύνεσις αὐτὸν δειλότατον εἶναι ποιεῖ.

Hoc eſt:

Qui

Qui ſibi aliquid conſcius eſt, etſi audaciſsimus, conſcientia tamen facit eum timidiſsimum. Variat ergò conſcientiæ qualitas pro factorum conditione. Rectè enim facta, vt in Hectore, ſequitur bona conſcientia: turpia verò, vt in Oedipo, mala. De vtraq; Plato elegantiſsimè diſſerit in primo de republica. Quando, inquit, aliquis vicinus morti videtur, inuadit ipſum ſubitò metus quidam & cura eorum, de quibus antea non cogitauit: & ſermones qui feruntur de inferis, nempe quòd eos qui hîc alios læſerint, illic pœnas luere oporteat, hactenus quidem ridiculi & fabuloſi ſunt viſi, At tunc torquent animum ægrotantis, atqui ipſe ſiue ex ſenectutis infirmi-

Q tate

tate, ſiue aliunde inferis vicinior magis, quæ illic aguntur conſiderat, ſuſpicione itaq; & metu plenus animo verſat ac penſitat, ſi quem læſerit. At ſi depræhenderit ſe multa iniuſtè feciſſe in vita, ex ſomnis tanquàm pueri crebrò excitatus metuit, ac mala cum ſpe vivit. Verum ille qui ſibi nullius iniuſticiæ conſcius eſt, ὑδεῖα, ἐλπὶς ἀεὶ πάρεσι καὶ ἀγαθὴ γηροτρόφος. *Quemadmodum & Pindarus ait. Et paulò poſt: At ei qui iuſtè & ſanctè vitam tranſegerit, dulcis quidem cor nutriens & altrix ſenectutis, ſpes comes eſt. Et Pindarus in Nemeis nona oda.*

ἐκ πόνων δ' οἱ σὺν νεότατι γένωνται, σύν τε δίκᾳ τελέθει πρὸς γῆρας αἰὼν ἀμέρα.

Hoc

Hoc eſt:

Laboribus iuſtis in iuuentute fit ſenectuti placidum æuum.

Sophocles Tragicus ſcribit Oedipum excæcatum, ductu Antigonæ filiæ perueniſſe Athenas, atq; illic in Templo Erinnyum ſepultum. Qua fabula ſignificat eos qui turpem vixere vitam, tandem mala conſcientia morituros.

Sunt autem Erinnyes nihil aliud quàm animi perturbationes ex mala conſcientia, quæ perpetuò comitantur turpia facta, atq; ea de cauſa Erninyes dicuntur μνήμονες, *id eſt, memores, quia nunq̃ obliuiſcuntur iuſtæ pœnæ ob ſcelera perpetrata, quæ etſi tardius infertur: tamẽ hoc ſemper agũt Erinnyes,*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

vt cùm minimè expectatur, ſentiatur pœna.

Dicitur autem Erinnys: ἀπὸ τῆς ἔριδος καὶ νοῦ, quaſi lis & contentio animi, cuius meminit Virgilius lib: ſecundo Æneidos. Quo triſtis erinnys, quo fremitus vocat. Hinc eſt quòd quicunq; grauia perpetrârunt ſcelera: etſi ad tempus ſecuritatem ſibi pollicentur: tamen vel minimo periculo propoſito turbantur, contrà qui nullius mali ſibi ſunt conſcij, vel in ſummis periculis bene ſperant. Huc illud Menandri:

Βροντῆς ἀκούσας μηδαμῶς πόῤῥω φύγῃς
μηδὲν συνειδὼς αὐτὸς ἑαυτῷ.

Hoc eſt:

Qui tibi nullius mali es conſcius,

ſcius, non eſt quòd audito tonitru procul fugias.

De conſcientia Latini Poëtæ etiam memorabiles ſententias prodidêre.

Ouidius in faſtis:

Conſcia mens vt cuiq; ſua eſt, ita concipit intra
Pectora, pro facto ſpemq; metumq; ſuo.

Poëta hic pulchrè diſcernit inter conſcientiam, & eius effectum.

Conſcientiam quam mentem conſciam vocat, intelligit eam facultatem, quæ factum ad regulam accommodat, quod in aſſumptione ſyllogiſmi practici fit.

Eius effecta, ſpem & metum facit: Spem quidem, quæ futuri boni expectatio eſt & ſe-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ſequitur conſcientiam rectè facto-rum: Metum verò, qui futurum malum ſeu pœnam pertimeſcit. Hic enim malefactorum comitatur con-ſcientiam.

Horatius libro primo Epi-ſtolarum: At pueri ludentes rex eris aiunt,

Si recte facias: hic murus aheneus eſto.
Nil conſcire ſibi nulla palleſcere culpa.

Auſonius.

Quænam ſumma boni? mens quæ ſibi con-
ſcia recti.

Ouidius rurſus:

Conſcia mens recti famæ mendacia ridet,
Sed nos in vitium credula turba ſumus.

Hîc etiam poëta clarè diſ-cernit inter cauſam & effectum.

Idem

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Idem primo libro de Ponto:

Eſtur vt occulta vitiata putredine nauis,
Æquoreos ſcopulos vt cauat vnda ſalis:
Roditur vt ſcabra poſitum rubigine ferrum,
Conditus vt timiæ carpitur ore liber:
Sic mea perpetuos curarum pectora morſus,
Fine quibus nullo conficiantur, habent,
Nec prius hi mentem ſtimuli, quàm vita relinquant,
Quiq́; dolet citius quàm dolor ipſe cadet.

Et Iuuenalis.

cur tamen hos tu
Euaſiſſe putes quos diri conſcia facti,
Mens habet attonitos? & ſurdo verbere cædit,
Occultum quatiente animo tortore flagellum.
Pœna autem vehemens & multo ſæuior illis,
Quas aut Cæditius grauis inuenit aut Rhadamanthus.
Nocte dieq́; ſuum geſtare in pectore teſtem.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Et Lucanus.

*Heu quanto miſero pœnæ mens
conſcia donat.*

Plautus in Milite.

*At hoc me facinus miſerum mace-
rat,
Meumq́ cor corpuſq́ cruciat.*

Idem.

*Nihil eſt miſerius quàm animus
Sibi male conſcius.*

*Huiuſmodi gnomæ Poëta-
rum de conſcientia bona & mala,
ideo diligentius obſeruandæ & me-
moriæ mandandæ ſunt, vt illis ad-
moniti caueamus nobis diligentius,
ne noſtram conſcientiam vllo ma-
culemus ſcelere, quæ vbi ſemel
macu-*

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

maculata fuerit, indies magis magiſq; ſordeſcit. Meminerimus proinde dicti Senecæ: Nihil prodeſt incluſam habere conſcientiam, patemus Deo, nullus mendatio, nullus diſsimulationi locus eſt.

Hîc meritò quæri poteſt præſertim ab ignaris doctrinæ Eccleſiæ, quî fiat quòd cùm hominis σωτήρησις ſuggerat ſemper quæ honeſta ſunt & dehortetur à contrarijs, plures in vitia ferantur, faciantq; ea contra animi conſilium, quorum poſtea eos pœnitere neceſſe eſt. Hîc alij alias adferunt cauſas, vt fieri ſolet in rebus obſcuris, quas breuiter commemorabo, etſi eas in principio attigi.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Quidam fatalem neceſſitatem, omnium motuum in hominibus cauſam eſſe ſtatuunt, & hanc adminiſtrari à tribus Parcis, & Furijs eas memori mente comitantibus. Sic enim interrogat chorus apud Eſchilum, τίς οὖν ἀνάγκης οἰακοστρόφος.

Hoc eſt:

Quis ergo eſt neceſſitatis gubernator? Reſpondet Promotheus: μοῖραι τρίμορφοι μνήμονες ἐριννύες, Parcæ triplices & memores Furiæ. Huic fatali neceſſitati etiam DEVM obnoxium eſſe ſtatuunt Stoici. Verùm cùm hæc opinio manifeſtè pugnet cum experientia & legibus diuinis & humanis, & ipſum DEVM ſeruum fati faciat, meritò explodenda deteſtandaq; eſt.

Qui-

Quidam, etſi DEVM eximunt à fati legibus, ipſum tamen omnium tùm bonorum tùm malorum authorem conſtituunt. Hunc dicunt duo mala hominibus, cùm vnum largiatur bonum, propinare. Vnde hoc Pindari dictum: ἓμ παρ' ἐσθλὸμ πήματα σὺν δύο δαίονται βροτοῖς ἀθάνατοι. *Iuxta vnum bonum duo incommoda dij tribuunt hominibus. Huc pertinet illud Homericum de duobus dolijs in limine Iouis poſitis, quorum vnum bonis, alterum malis plenum eſſe dicitur: ex quibus Iupiter nunc bona nunc mala depromit hominibus. Pertinet huc etiam fabula Pandoræ apud Heſiodum. Verum hanc opinionem falſiſſimam ipſe Homerus eleganter refellit Odiſſeæ primo.*

Qui

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Qui dicit, Homines ſibi ipſis mala accerſere proprijs ἀτασθαλίῃσιν, hoc eſt, propria ſtoliditate, vt Ægiſtus fecit, qui Agamemnonis abſentis vxorem ſtuprauit, non quidem à DEO, ſed à propria libidine impulſus. Rectè enim dictum eſt: Si Dij quid fecerint mali, non ſunt Dij: Et Plato in fine 2. de Repub: grauiſſimè inquit: Omni contentione pugnandum eſt, ne quis in ciuitate quam bene regi volumus, vel dicat vel audiat, ſeu ſenex ſeu iuuenis, ſeu in poëmate, ſeu in alia narratione, Deum eſſe cauſam alicui malorum. Et alibi dicit:

ὁ θεὸς ἄιτιος μὲν ἐστὶ καλῶν, ἀναίτιος δὲ κακῶν,

Hoc

Hoc eſt:

DEVS quidem author eſt bonorum, non autem malorum.

Quidam Aten Deam ſuſcitare mala fingunt, quæ valida cùm ſit & velox, mitiores & moderatiores affectus præcurrit. Verùm iſta fictio recte intellecta aliud non ſignificat, quàm hominum temeritatem & incogitantiam eſſe malorum cauſam. Hæc temeritas Ate illa eſt, quæ ſemper homines ledit, vnde & nomen habet, quia ſemper ἀᾶται.

Sunt rurſus qui fortunæ hominum mala ac bona aſcribunt, cùm in moribus tùm in rebus alijs: iuxta illud Poëtæ:

ὥσπερ

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

ὥσπερ κυαθίζουσα, ἡμῖν ἐνίοτε ἡ τύχη·
ἓν ἀγαθὸν ἐπιχέουσα τρία ἐπαντλεῖ κακά.

Hoc eſt:

Fortuna eſt nobis veluti pincerna, quæ cùm vnum affundit bonum, tria mala iuxta haurit.

Omitto eorum ſententiam qui ex aſtris pendere & mores & euentus in hominibus exiſtimant, atq; eorum qui affirmant mores plerumq; ſequi regionis naturam: Vnde Hippocrates ait eos qui plagam Septentrionalem, Hoc eſt, Europam incolunt, aut etiam montana loca, agreſtibus eſſe moribus præditos. Aſiam autem cæteris regionibus longè clementiorem exiſtere, in eaq; omnia multò meliora & blandiora naſci, Nec non mores hominum

tum

tum mitiores, tum ad agendum promptiores ob optimam Aſiatici cœli temperiem, haberi tamen illic magis imbelles homines quàm in Europa.

His proximè accedunt qui Phyſicam ἰδιοκρασίαν, in cauſa eſſe dicunt, quare alij virtutibus, alij vitijs magis ſunt addicti. Hos etſi non nihil dicere fateor: tamen non ſatis. Non enim temperamentum ſufficiens cauſa eſt malarum actionum, Sed tantùm impulſiua quædam & inuitatrix partialis, quæ vinci poteſt rationis imperio.

Quidam, in quorum numero eſt Plato, Ariſtoteles, & Plutarchus & pleriq; ſummi Philoſophi, tribuunt educationi & primæ inſtitutioni, quod alij probi, alij improbi ſint.

Quem-

Quemadmodum enim agri neglecti producunt inutiles herbas: ita hominum ingenia neglecta, malis moribus redduntur obnoxia, iuxta illum prouerbialem Horatij Verſiculum:

Neglectis vrenda filix innaſcitur agris.

Contrà, Vt cultus ager bonam frugem producit: Sic hominum ingenia culta ſuauiores mores reddunt. Quare rectè à Platone dictum eſt:

παιδείας κεφάλαιον ὀρθὴ τροφή.

Hac etiam de cauſa monet Plutarchus arcendos eſſe pueros à malorum conſortio & conſuetudine. Huc & illud Pytagoræ ſymbolum pertinet: Ne guſtâris ea, quibus nigra eſt cauda, id eſt, ne

fami-

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

familiaritatem cum ijs habeas, qui ob morum integritatem tetri exiſtimantur.

Euripides in Medea τὸν θύμον *authorem malorum eſſe dicit, ita enim ait in perſona Medeæ:*

θυμὸς δὲ κρείσσων τῶν ἐμῶν βουλευμάτων:
ὅσπερ μεγίστων αἴτιος κακῶν βροτοῖς:

Hoc eſt:

Impetus animi mea conſilia vincit,
Qui maximorum author malorum eſt
mortalibus.

Pindarus omnium rectiſſimè, etſi obſcurè, veram cauſam videtur diuinare, cùm inquit:

καὶ χάρματα ἀνθρώποισι προμαθέως αἰδὼς ἔπι μὰν βαίνει τι καὶ λάθας ἀτεκμαρτον νέφος, καὶ παρέλκει πραγμάτων ὀρθὰν ὁδὸν γ' ἔξω φρενῶν.

Prometheus adfert hominibus virtutem & læticiam,

R Sed

Sed tamen accedit obſcura nubes obli-
uionis,
Et rectam viam negotiorum aufert
ex mentibus.

Hîc Poëta videtur ſignificare lapſum Adæ, quem multi per Prometheum ſignificari autumant. Huius enim lapſus vera cauſa eſt erratorum in vita & moribus & quòd non tàm λόγῷ, quàm errantibus ἐπιθυμίαις obtemperent homines.

Cæterùm quia vocabulum conſcientia non ſemper propriè accipitur, quemadmodum iam à nobis expoſitum eſt, ſed interdum figuratè, placet hîc in fine nonnulla de varia vocabuli acceptione adÿcere.

Interdum itaq; conſcientia accipitur pro toto ſyllogiſmo practico & motu cordis ſyllogiſmum practicum

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

conſequente, idq́ per ſynechdochen, qua totum ſæpe partis nomen accipit.

Interdum propriè accipitur, pro ea facultate mentis, quæ aſſumptiones ſyllogiſmo practico ſuppeditat, & accommodat factum ad regulam.

Tertio accipitur per metonymiã pro ipſa concluſione ſyllogiſmi practici, hoc eſt, pro iudicio mentis de facto, quemadmodum apud Paulum accipitur ad Rom: 2.

Poſtremo, accipitur nonnunquam per metalepſin pro motu qui excitatur in corde ex cogitatione ſyllogiſmi practici, hoc eſt, pro dolore vel læticia comitante ſyllogiſmum practicum. Ratione huius acceptionis potiſſimùm capit differentias, vt hæc bona, illa mala dicatur

conſcientia. Bona quidem, quia iucunda eſt actæ honeſtè vitæ recordatio, cum ſpe et expectatione læti euentus: Mala verò, quia eſt triſtis ac crucians turpiter actæ vitæ recordatio, coniuncta cum metu pœnæ impendentis.

Hîc videre eſt duas συζυγίας affectuum in hominibus, in vna συζυγία ſunt læticia & ſpes, in altera ſunt ægritudo & metus: vtraq; memoriæ beneficio conſeruatur, ſed habet alia alias cauſas. Honeſtè enim tranſacta vita læticiam & ſpem copulat: At contrà turpiter acta vita eſt cauſa poſterioris συζυγίας ægritudinis & metus. Vt ergo recordatio benè tranſactæ vitæ eſt læta, & habet ſpem iucundam de futuro: Ita recordatio malè tranſactæ vitæ

eſt

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

eſt moleſta, & habet metum, qui eſt trepidatio mentis de futuro periculo. Hi affectus ſunt veluti quidam diuinitus hominibus dati teſtes, qui de lege naturæ teſtantur, eamq; obſignant cordibus hominum.

Hæc de lege naturæ annotaſſe ſatis eſt, vt aliquo modo indicarem igniculos quoſdam in hominibus adhuc reliquos eſſe, qui ſi excitarentur educatione bona & honeſtis exercitijs, magis conſpicerẽtur. Hi igniculi, hoc eſt, noticiæ naturales de rebus honeſtis & turpibus, ſunt fontes omniũ legum honeſtarum, quas ad amuſſim Philoſophicam, quæ eſt demonſtratio, reuocare non erit laborioſum illi, qui ea quæ annotauimus rectè nouerit. Non enim ſolummodo monſtrauimus axiomata prima & principia legis naturæ, quæ immota ſunt, & infal-

libilia, & quomodo ex illis κατὰ σύνθεσιν extrui debeant hypotheſes: Verumetiam indicauimus quomodo per analyſin redeundum ſit ab infimis hypotheſibus ad principia, vt vel minimarum hypotheſium conſtet certitudo & veritas. Neq; dubito, vtiliter lecturos eſſe æthicos Ariſtotelis & alios de moribus ſcriptos libros, qui hæc benè nouerint: vt interim taceam tyronibus Theologiæ & Iuriſprudentiæ vtile eſſe hos morum in natura fontes videre & intelligere. Quod autem nullas ex Theologia ſententias in hoc toto tractatu adduxerim: id ideò à me factum eſt, vt oſtenderem, quouſq; ratio ſine voce Prophetica & Apoſtolica progredi poſſit. Quod ſupereſt, oro æternum Deum Patrem Domini noſtri

Ieſu

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Ieſu Chriſti, vt & igniculos in natura magis accendat, & noſtras mentes vera ſua luce illuminet, & nobis det gratiam talem viuendi vitam, dum hic commorandum eſt, vt hinc læti cum bona conſcientia, quando præco exitum clamauerit, migrare ad cœtum caſtiſsimorum ſpirituum & ſanctorum Dei, valeamus.

τέλος.

VVITEBERGÆ

Excudebant Hæredes Georgij Rhaw.

1562.

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
LN 822 8° copy 1